

**T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**ORMAN KÖYLERİNDE TARIMSAL KALKINMA
KOOPERATİFLERİNİN BAŞARI DÜZEYLERİNİN ANALİZİ**

Demet GÜRER

**Danışman
Doç. Dr. Mehmet KORKMAZ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
ORMAN MÜHENDİSLİĞİ ANABİLİM DALI
ISPARTA 2016**

© 2016 [Demet GÜNER]

TEZ ONAYI

Demet GÜNER tarafından hazırlanan "**Orman Köylerinde Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerinin Başarı Düzeylerinin Analizi**" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri üyeleri önünde Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü **Orman Mühendisliği Anabilim Dalı**'nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak başarı ile savunulmuştur.

Danışman

Doç. Dr. Mehmet KORKMAZ
Süleyman Demirel Üniversitesi

Jüri Üyesi

Doç. Dr. Hasan ALKAN
Süleyman Demirel Üniversitesi

Jüri Üyesi

Yrd. Doç. Dr. Türkay TÜRKOĞLU
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

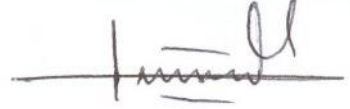

Enstitü Müdürü **Doç. Dr. Yasin TUNCER**

TAAHHÜTNAME

Bu tezin akademik ve etik kurallara uygun olarak yazıldığını ve kullanılan tüm literatür bilgilerinin referans gösterilerek tezde yer aldığını beyan ederim.

Demet GÜNER

A handwritten signature in dark ink, appearing to read 'Demet Güner', is written over a horizontal line.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

İÇİNDEKİLER.....	i
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
TEŞEKKÜR.....	v
ŞEKİLLER DİZİNİ	vi
ÇİZELGELER DİZİNİ.....	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	ix
1. GİRİŞ.....	1
2. KAYNAK ÖZETLERİ.....	6
2.1. Kooperatifçilik: Kavramsal Çerçeve	6
2.1.1. Kooperatifçiliğin Tanımı, Kuruluşu ve Gelişimi	6
2.1.2. Kooperatiflerin Amacı.....	7
2.1.3. Kooperatiflerin Temel İlkeleri.....	8
2.1.4. Kooperatifçiliğin Yararları	9
2.2. Kooperatifçilik ve Başarı	10
2.2.1. Kooperatifçilikte Başarıya/Başarısızlığa Neden olan Etmenler.....	10
2.2.2. Kooperatiflerde Etkinlik ve Başarı Ölçütleri	12
2.3. Yapılan Çalışmalar	15
3. MATERYAL ve YÖNTEM	24
4. ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA.....	32
4.1. Köylerin ve Kooperatiflerin Genel Özellikleri	32
4.2. Anket Çalışmasına İlişkin Bulgular	35
4.2.1. Katılımcıların Profili	35
4.2.2. Kooperatiflerin Faaliyet Alanları.....	38
4.2.3. Kooperatiflerde Eğitim Çalışmaları.....	40
4.2.4. Kooperatif Kanununda Verilen Haklara İlişkin Düşünceler.....	41
4.2.5. Yönetime Ortakların Katılımı ve Ortaklara Sağlanan Katkıları.....	42
4.2.6. Kooperatiflerin Sorunları	44
4.2.7. Kooperatif – Ormancılık İlişkisi	46
4.2.8. Kooperatiflerde Başarı	50
4.3. Kooperatiflerde Finansal Başarı Ölçümü.....	58
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	66
KAYNAKLAR	69

EKLER.....	75
ÖZGEÇMİŞ.....	83

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

ORMAN KÖYLERİNDE TARIMSAL KALKINMA KOOPERATİFLERİNİN BAŞARI DÜZEYLERİNİN ANALİZİ

Demet GÜRER

**Süleyman Demirel Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Orman Mühendisliği Anabilim Dalı**

Danışman: Doç. Dr. Mehmet KORKMAZ

Bu çalışmada; Isparta Orman Bölge Müdürlüğü sınırları içerisinde faaliyet gösteren tarımsal kalkınma kooperatiflerinin başarı düzeylerinin analiz edilmesi ve bu sayede başarılı ve başarısız kooperatiflerin belirlenmesi, başarısızlık nedenlerinin incelenmesi ayrıca kooperatiflerin gelişimi için beklentilerin ortaya konulması ve bu kapsamda kooperatif hizmetinin geliştirilmesine yönelik önerilerin ortaya konması amaçlanmıştır. Çalışma kapsamında ormancılık etkinliklerinin yoğun olarak gerçekleştirildiği Sütçüler ve Bucak Orman İşletme Müdürlükleri sınırları içerisinde yer alan orman köylerinde faaliyet gösteren tarımsal kalkınma kooperatifleri örnek olarak seçilmiştir.

Tez kapsamında orman köylerindeki tarımsal kalkınma kooperatiflerinde başarı; finansal başarı, yönetsel başarı, kalkınma başarısı ve ortaklara yönelik başarı olarak incelenmiştir. Veriler anket yöntemi ile toplanmıştır. Ayrıca finansal başarı ölçütlerine göre çok ölçütlü karar verme yöntemlerinden biri olan TOPSİS yöntemi (İdeal çözüme yakınlığa göre sıralama) kullanılarak finansal performans ölçümü gerçekleştirilmiştir.

Kooperatiflerde en önemli başarısızlık nedenleri; birlikte hareket edememe, finansman ve eğitimidir. TOPSİS sıralama sonuçlarına göre beş yılın ortalamaları dikkate alındığında, finansal performans açısından en başarılı kooperatifler, Sipahiler (0,699), Bekirağalar (0,548), Avdancık (0,541), Sağrak (0,537) ve Karaot (0,521) Tarımsal Kalkınma Kooperatifleridir.

Anahtar Kelimeler: Orman Köyleri, Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri, Başarı Düzeyi, TOPSİS, Isparta Orman Bölge Müdürlüğü.

2016, 83 Sayfa

ABSTRACT

M.Sc. Thesis

ANALYSIS OF SUCCESS LEVEL OF AGRICULTURAL DEVELOPMENT COOPERATIVES IN FOREST VILLAGES

Demet GÜRER

**Süleyman Demirel University
Graduate School of Applied and Natural Sciences
Department of Forest Engineering**

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Mehmet KORKMAZ

In this study; it is been aimed to analyses level of achievement of agricultural development cooperatives which operates within the boundaries of Isparta Regional Directory of Forestry and by this means, determining cooperatives which are successful or unsuccessful, examining reasons of failure, besides, also intended to put forward their expectations for the development of cooperatives and to put forward proposals for the development of cooperative services in this context. During this work agricultural cooperatives operating in the development of intensive forestry activities in forest villages located in the limits of Sütçüler and Bucak Forest Management Directorate is chosen as an example.

Within the context of this thesis, success of agricultural development cooperatives is been researched as financial success, administrative success, success of development and partner oriented success. Data were collected by questionnaire method. In addition, according to the criteria of financial success, one of the multi-criteria decision-making methods TOPSIS method (sort by proximity to ideal solution) it was carried out using a financial performance measurement.

Main failure reasons of cooperatives are acting uncoordinated, financing and education. According to the TOPSIS ranking results, considering last five years averages; most successful cooperatives in financial performance are, Sipahiler (0,699), Bekirağalar (0,548), Avdancık (0,541), Sağrak (0,537) and Karaot (0,521) agricultural development cooperatives.

Keywords: Forest villages, agricultural development cooperatives, success level, TOPSIS, Isparta Regional Forest Directorate

2016, 83 pages

TEŞEKKÜR

Yüksek lisansa başlamama olanak sağlayan ve araştırmanın başlangıcından sonuçlandırılmasına kadar her aşamada ve her konuda değerli düşünce ve katkılarıyla çalışmamı yönlendiren, bana her aşamada yardımcı olan saygıdeğer hocam Doç. Dr. Mehmet KORKMAZ'a teşekkürü borç bilirim.

Yüksek lisans eğitimim sırasında verdikleri destekler için Prof. Dr. Ahmet TOLUNAY ve Doç. Dr. Hasan ALKAN hocalarıma teşekkür ederim.

Araştırmanın veri toplama aşamasında emeği geçen Isparta Orman Bölge Müdürlüğü'ne, ORKÖY Şube Müdürlüğü'ne, Sütçüler Orman İşletme Müdürlüğü'ne, Bucak Orman İşletme Müdürlüğü'ne, Isparta İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü'ne, Burdur İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü'ne, Bucak İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü'ne ve bu kurumların personeli olupda birlikte çalıştığımız çalışma arkadaşlarıma, kooperatif başkanlarına, kooperatif muhasebecilerine, Bucak ve Sütçüler Orman İşletme Şeflerine ve kâtiplerine, orman işletme saymanlarına ve emeği geçen herkese çok teşekkür etmek isterim. Ayrıca, bu çalışma boyunca manevi desteğiyle bana yardımcı olan eşim Serkan GÜRER'e teşekkür ederim.

Bu tez çalışmasının ülkemiz ormancılığına ve kooperatifçiliğine yararlı olmasını dilerim.

Demet GÜRER
Isparta, 2016

ŞEKİLLER DİZİNİ

	Sayfa
Şekil 3. 1. Araştırma alanı	24
Şekil 4.1. Kooperatiflerin faaliyet alanları	38
Şekil 4.2. Kooperatifin ve köyün en önemli geçim kaynağı	40
Şekil 4.3. Kooperatif yöneticilerinin eğitime ihtiyaç duydukları konular	41
Şekil 4.4. Kooperatifler Kanunu'nun yetersiz olduğu konular	42
Şekil 4.5. Kooperatif yönetiminin ortaklarına yardımcı olduğu konular	44
Şekil 4.6. Pazarlamada yaşanan sorunlar	45
Şekil 4.7. Kooperatiflerin ormancılık örgütünden beklentileri	48
Şekil 4.8. Kooperatiflerin başarısını artıran en önemli ölçütler	51
Şekil 4.9. Kooperatiflerin başarılı olması ve kırsal kalkınmada rolünü artırmak için öneriler	51
Şekil 4.10. Kooperatiflerin başarısını azaltan nedenler	52
Şekil 4.11. Kooperatifin başarısı için yapılması gerekenler	53
Şekil 4.12. Kooperatifin başarı durumunu etkileme derecesine göre ölçütlerin öncelikleri	54
Şekil 4.13. Yönetici başarısı değerlendirme ölçütleri	56

ÇİZELGELER DİZİNİ

Sayfa

Çizelge 3.1. Bucak ve Sütçüler orman işletme müdürlüklerinin orman varlığı	25
Çizelge 3.2. Kooperatifler itibariyle ölçütlerin ortalama değerleri	27
Çizelge 4.1. Sütçüler'de orman köylerinin 2000-2007-2013 yılları nüfus değişimi	32
Çizelge 4.2. Bucak'ta orman köylerinin 2000-2007-2013 yılları nüfus değişimleri	33
Çizelge 4.3. Köylerin orman kaynakları ile ilişkisi	34
Çizelge 4.4. Kooperatiflerin ORKÖY kredisi kullanma durumu	35
Çizelge 4.5. Katılımcıların bazı sosyo-ekonomik ve demografik özellikleri	36
Çizelge 4.6. Bucak İşletme Müdürlüğü sınırlarında faaliyet gösteren kooperatiflerin yıllar itibariyle ortak sayıları	37
Çizelge 4.7. Sütçüler İşletme Müdürlüğü sınırlarında faaliyet gösteren Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerinin yıllar itibariyle ortak sayıları	37
Çizelge 4.8. Kooperatiflerin yıllık üretim potansiyeli	39
Çizelge 4.9. Kooperatiflerin yılda aktif olarak çalıştığı süreler	40
Çizelge 4.10. Ortakların genel kurul toplantılarına katılım durumu	43
Çizelge 4.11. İşlerin ortaklara paylaştırılmasındaki ölçütler	43
Çizelge 4.12. Kooperatiflerin ortakları ile yaşadığı en önemli sorunlar	45
Çizelge 4.13. Kooperatiflerin en önemli sorunları	46
Çizelge 4.14. Kooperatiflerin sorun yaşadıkları gruplar	46
Çizelge 4.15. Kooperatiflerin 2009-2012 yılları arasında orman işçiliğinden gelirleri (TL)	47
Çizelge 4.16. Dikili satışta başarıyı etkileyen engeller	49
Çizelge 4.17. Kooperatifleri diğer kooperatiflerden ayıran en önemli özellikler	50
Çizelge 4.18. Kooperatiflerin başarıya ulaşması için devlet tarafından yapılması gerekenler	52
Çizelge 4.19. Kooperatiflerin başarısız olma nedenleri	53
Çizelge 4.20. Başkanlara göre kooperatiflerinin geleceği	54
Çizelge 4.21. Kooperatif giderlerinin harcama kalemlerindeki payı	55
Çizelge 4.22. Kooperatif zararının nasıl kapatılması gerektiğine ilişkin görüşler	55

Çizelge 4.23. Kooperatifin başarısı için yapılması gerekenlerin önem derecesi	57
Çizelge 4.24. Kooperatifte başarıların değerlendirilme derecesi	57
Çizelge 4.25. Kooperatifinizin yılsonu hedeflerinde başarı oranı	57
Çizelge 4.26. Karar matrisinin (A) oluşturulması	58
Çizelge 4.27. Standart karar matrisinin (R) oluşturulması	59
Çizelge 4.28. Ağırlıklı standart karar matrisinin (V) oluşturulması	60
Çizelge 4.29. İdeal (A^*) ve negatif ideal (A^-) çözümlerin oluşturulması	61
Çizelge 4.30. Ayırım ölçülerinin hesaplanması	61
Çizelge 4.31. İdeal çözüme göreli yakınlığın hesaplanması	61
Çizelge 4.32. Kooperatiflerin aldıkları TOPSİS puanları ve sıralama	63
Çizelge 4.33. Sütçüler’de faaliyet gösteren kooperatiflerin aldıkları TOPSİS puanları ve sıralama.....	64
Çizelge 4.34. Bucak’ta faaliyet gösteren kooperatiflerin aldıkları TOPSİS puanları ve sıralama.....	64
Çizelge 4.35. Sıralama sonuçları arasındaki ilişki	65

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

BGTHM: Burdur İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü

ÇŞB: Çevre ve Şehircilik Bakanlığı

GTB: Gümrük ve Ticaret Bakanlığı

GTBKGM: Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü

GTHB: Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı

GSYH: Gayri Safi Yurtiçi Hasılası

ICA: Uluslararası Kooperatifler Birliği

IGTHM: Isparta İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü

İRFO: Çiftçi Örgütlerinin Kurumsal Güçlendirilmesi Projesi

OGM: Orman Genel Müdürlüğü

OİM: Orman İşletme Müdürlüğü

ORKÖY: Orman Köy İlişkileri Daire Başkanlığı

TKBTDGM: Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğü

TKK: Tarımsal Kalkınma Kooperatifi

B: Borçlar

AT: Aktif Toplam

ÖS: Öz Sermaye

KVB: Kısa Vadeli Borçlar

K: Kaynaklar

AKO: Aktif Karlılık Oranı

NİS: Net İşletme Sermayesi

1. GİRİŞ

Orman Genel Müdürlüğü (OGM) 2014 yılı verilerine göre, ülkemizde mülkiyeti devlete ait yaklaşık 21,6 milyon ha orman alanı mevcut olup, ülke yüzölçümünün % 27,6'sını kaplamaktadır (OGM 2014a). 31.12.2014 tarihi itibarıyla 21.584 adet orman köyünde 7.346.297 kişi yaşamakta olup, ülke nüfusunun % 9,6'sını, kırsal nüfusun ise % 40'ını oluşturmaktadır (OGM 2014b).

Ülkemiz dağlık alanların fazla, düzlük alanların ise az olduğu coğrafik yapıya sahiptir. Bu düzlük alanlarda ise tarım yapılabilecek verimli toprağın bulunduğu arazi çok az bir alanla sınırlıdır. Ülke nüfusunda önemli bir paya sahip olan orman köylüsü bu sınırlı alanda tarım yaparak geçimini sağlamaya çalışmaktadır. Tarım alanlarının sınırlı olması ve dolayısı ile daha az üretim yapmasının yanına bir de ürettikleri ürünleri pazarlayamaması da orman köylüsü için büyük bir sorun teşkil etmektedir.

Doğal kaynaklara en çok bağımlılığı olan, yürüttüğü etkinliklerle bu kaynaklar üzerinde etkisi bulunan ve bu kaynaklardan en çok etkilenen insanlar, kırsal alanlarda yaşayanlardır. Bu insanlar, sosyo-ekonomik yapılarına bağlı olarak değişmekle birlikte genellikle başta ormanlar olmak üzere bu kaynakların mevcudiyeti ve geleceği üzerinde olumlu ve olumsuz etkilere sahiptir. Özellikle orman köylerinde yaşayan ve orman köylüsü olarak adlandırılan insanların doğal kaynaklarla daha yoğun bir ilişkide olduğu söylenebilir. Türkiye'de kalkınmışlık bakımından bölgesel eşitsizlik kadar, yöresel eşitsizlik de önemli bir sorun haline gelmiştir. Keza, orman köyleri ile ilgili yapılan değerlendirmelerde genellikle şu ortak tespitler yapılmaktadır (Acun ve Geray, 1980; Acun, 1983; Akesen vd. 2002; Tolunay, vd. 2002; Toksoy vd. 2002; Erdönmez ve Başa 2002; Anonim, 2001; ORKÖY, 2002);

- Orman köylerinde genellikle arazi yetersiz, parçalı, engebeli ve verimsizdir,
- Sert iklim koşulları hâkimdir,

- Yerleşim yerlerinin şehirden uzak sarp ve yüksek yerlerde olması haberleşme, ulaşım, eğitim, sağlık, vb. hizmetlerin aksamasına neden olmaktadır,
- Milli gelirden en az pay alınmakta ve alınan pay sürekli azalmaktadır,
- Tarımın milli gelir içindeki payı giderek azalırken; nüfusun önemli bir bölümü geçimini hâlâ bu sektörden sağlamaktadır,
- Devlet yatırımlarından en az payı alan kesimdir,
- Özel sektör yatırım teşviklerinden alınan pay çok düşüktür ve göç oranı çok yüksektir. Orman içi köylerdeki göç oranı (%31), ormana sınır olan 32. madde köylerindeki göç oranına (% 15) göre daha fazla durumdadır ve
- Birçok yörede ormancılık temel geçim kaynağıdır.

Orman köylerinin altyapı, sağlık ve eğitim olanakları ve orman köylülerinin gelirleri toplumun diğer kesimlerine göre daha düşüktür. Bu nedenle, orman köylerinden şehirlere mevsimlik ve devamlı göç devam etmekte ve ülkemizin önemli sosyal sorunlarından birini oluşturmaktadır (İnan, 2002).

Yukarıda açıklanan sorunların çözümlenmesinde üretici örgütlenmesinin rolü çok büyüktür. Ülkemizde orman köylerinde kooperatifleşme konusunun ve orman kooperatiflerinin durumlarının incelenmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Dünyada olduğu gibi ülkemizde de belli bir hizmeti gerçekleştirmek amacıyla bir araya gelen insanların gelirlerini artırmak için oluşturduğu örgütlenme şekillerinden birisi kooperatifçiliktir. Çeşitli ekonomik ve toplumsal ihtiyaçları gidermek amacıyla karşılıklı yardım ve dayanışma temeline dayalı olarak kurulan kooperatifler, endüstri döneminin ekonomik ve toplumsal bir sonucu olarak ortaya çıkmış, tüm sektörlerle başarıyla uygulanan bir işletme modeli haline gelmesiyle de evrensel boyutlara ulaşmıştır. Kooperatifçilik anlayışındaki bu evrensel boyutu, her yerde, her alanda, yoksul veya zengin tüm ülkelerde farklı başarılı örnekleri ile görebilmek mümkündür.

Kooperatifler, ekonominin her alanında üstlendikleri görevler çerçevesinde yatırımları ile iş dünyasının rekabet gücünün korunması ve geliştirilmesi noktasında küçük girişimcileri birleştirerek ülkedeki sanayi ve ticaret alanında bir yapının kurulmasına fırsat yaratmışlardır. Dünyadaki gelişmiş ülkeler aynı zamanda kooperatifçiliğin geliştiği ülkelerdir. Bu ülkelerde kooperatiflerin iş dünyasındaki payı, geri kalmış ve gelişmekte olan ülkelere göre oldukça yüksektir. Toplumsal refahın artırılmasında kooperatifler, tartışmasız ön planda yer alan iş modelidir (Örnek, 2015).

Geçmişte ülkemizde kırsal alanda yaşayanlar, ya tarımsal üretimde ya da tarıma dayalı sanayide çalışmakta, yani geçimini tarımdan sağlamaktaydı. Arazi durumunun parçalı, dağınık ve aynı zamanda çoğu zaman verimsiz olması, kıt kaynaklarla kent yaşamına göre daha zor koşullarda yaşam mücadelesi verilmesi ve üretilen ürünlerin pazarlanamaması gibi sorunlar kırsal yerleşimlerde örgütlenme yani kooperatifleşme gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

Faaliyet alanı, büyüklüğü, hukuki yapısı, vb. değişik özelliklerine göre kooperatif örgütleri farklılaşmaktadır. Kırsal alanda orman kaynakları ile iç içe yaşayan orman köylülerinin kurduğu kooperatifler çoğunlukla tarımsal kalkınma kooperatifleridir. Bu kooperatiflerin sürekli olarak değişimlere ve yeniliklere uyum sağlayarak başarılı bir şekilde faaliyetlerine devam etmesi açısından çok boyutlu olarak başarılarının değerlendirilmesi ihtiyaç haline gelmiştir.

Tarımsal kalkınma kooperatifleri çok amaçlı kooperatifler olmaları ve bünyelerinde hayvancılık, seracılık, depolama, nakliye gibi önemli tarımsal faaliyetleri bulundurmaları nedeniyle çiftçi gelirini doğrudan etkileyecek olan kooperatiflerdir. Ülkemiz süt sektöründe özellikle ihale yapılan bölgelerde üreticiler çoğunlukla ihalelerde tarımsal kalkınma kooperatifleri aracılığıyla temsil edilmektedir. Ülkemizde tarımsal kalkınma kooperatiflerinin pazar etkinlikleri son derece düşük düzeydedir. Ancak, seracılık ya da yaş meyve sebze üretimi, depolanması, ambalajlanması ve nakliyesi konusunda faaliyet

gösteren ve çoğu küçük ölçekli de olsa kendi tesislerini kuran başarılı tarımsal kalkınma kooperatifleri mevcuttur (Bayaner, 2005).

Kooperatif ile özellikle ekonomik bakımdan güçsüz olan üreticilerin bir araya gelerek oluşturacakları dayanışma gücünün, ekonomik ve sosyal güçlüklerin yenilmesinde son derece etkili olabileceği ifade edilebilir (Emiroğlu, 1992).

Birleşmiş Milletler tarafından yapılan bir çalışmaya göre Dünya genelinde, 750.000'den fazla kooperatif ve bir milyardan fazla kooperatif ortağı bulunmaktadır. Avrupa Birliği içerisinde ise yaklaşık 163 milyon kooperatif ortağı ile 250.000 civarında kooperatif bulunmakta ve bu kooperatifler aracılığıyla 5,4 milyon kişiye iş olanağı sağlanmaktadır (KGM, 2011).

Ülkemizde Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının 2014 yılı verilerine göre; tarımsal amaçlı kooperatifler ve ortak sayıları aşağıda belirtilmiştir (GTHB, 2014);

- 7609 adet Tarımsal Kalkınma Kooperatifi (TKK) ve 826.414 ortak,
- 2391 adet Sulama Kooperatifi ve 284.122 ortak,
- 558 adet Su Ürünleri Kooperatifi ve 30.453 ortak ve
- 31 adet Pancar Ekicileri Kooperatifi ve 1.564.320 ortak.

Isparta İlinde kooperatifçilik faaliyetleri incelendiğinde; 117 adet Tarımsal Kalkınma Kooperatifi, 68 adet Sulama Kooperatifi, 14 adet Su Ürünleri Kooperatifi, 7 adet Üretici Birliği, 3 adet Yetiştiriciler Birliği, 1 adet Tarım Kooperatifi Üst Birliği olmak üzere toplam 199 adet üretici örgütü bulunmaktadır (IGTHM, 2014).

Burdur İlinde ise 139 adet Tarımsal Kalkınma Kooperatifi, 114 adet Sulama Kooperatifi, 8 adet Su Ürünleri Kooperatifi, 1 adet Pancar Ekicileri Kooperatifi, 9 adet Üretici Birliği, 3 adet Yetiştiriciler Birliği, 1 adet Tarım Kooperatifi Üst Birliği olmak üzere toplam 261 adet üretici örgütü bulunmaktadır (BGTHM, 2014).

Orman köylerinde yaşayan halkın birlikte hareket etme, sorunlarını birlikte çözme, yenilikleri ve gelişmeleri köylerinde uygulamada fırsat sunma, farklı çalışma alanı yaratıp köylünün gelirini artırma noktasında kooperatifleşme ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Bu anlamda orman köylüsünün daha modern şartlarda yerinde kalkandırılması açısından kooperatifçilik faaliyetleri ülkemiz ormancılığı için önem arz etmektedir.

Bu çalışmada, Isparta Orman Bölge Müdürlüğü çalışma alanındaki orman köylerinde faaliyette bulunan tarımsal kalkınma kooperatiflerinin, başarı düzeylerinin analiz edilerek başarılı-başarısız kooperatiflerin belirlenmesi, başarısızlık nedenlerinin incelenmesi ayrıca kooperatiflerin gelişimi için beklentilerin ortaya konulması ve bu kapsamda kooperatif hizmetinin geliştirilmesine yönelik önerilerin ortaya konması amaçlanmıştır. Bu kapsamda Isparta İli Sütçüler Orman İşletme Müdürlüğü ve Burdur ili Bucak Orman İşletme Müdürlüğü sınırları içerisinde yer alan orman köylerindeki tarımsal kalkınma kooperatifleri çalışma alanı olarak seçilerek kooperatif hizmetinin geliştirilmesine yönelik öneriler ve başarı ölçütleri analiz edilmiştir.

Bu çalışma beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, tez çalışmasının konusu, önemi, amaçları ve içeriğine ilişkin bilgiler verilmiştir. “Kaynak Özetleri” adlı ikinci bölümde, kooperatifçiliğin kavramsal çerçevesi, kooperatiflerde başarı konuları ve yapılan çalışmalar, ilgili yazın ışığında ortaya konulmuştur. Üçüncü bölümde, ilk olarak araştırma alanı seçiminin nasıl yapıldığı ortaya konulmuş ve bu alanı tanıtan bilgiler yer almıştır. Daha sonra araştırma kapsamında veri toplama yöntemleri açıklanmıştır. Son olarak veri değerlendirme yöntemlerine ilişkin açıklamalara yer verilmiştir. Dördüncü bölümde, elde edilen veriler ve değerlendirme sonuçları sunularak ilgili yazın ile tartışılmıştır. Son olarak beşinci bölümde, araştırmanın sonuçları ve öneriler ortaya konulmuştur.

2. KAYNAK ÖZETLERİ

2.1. Kooperatifçilik: Kavramsal Çerçeve

2.1.1. Kooperatifçiliğin Tanımı, Kuruluşu ve Gelişimi

Türk kooperatifçilik hareketlerinin temelinde, kökü çok eskilere dayanan ekonomik ve toplumsal dayanışmalar yatar. Bunlardan başlıcaları imece, Ahi Birlikleri, Gedik ve Loncalardır. 1863’de Mithat Paşa tarafından “*Memleket sandıkları*” olarak adlandırılan tarım kredi örgütlerinin kurulmasıyla kooperatifçilik yavaş yavaş şekillenmeye başlamıştır. Bu gelişme Cumhuriyetin ilanından sonra da devam etmiş, nihayet 1929 yılında 1470 sayılı “*Zirai Kredi Kooperatifleri Kanunu*”nun çıkarılmasıyla da yeni boyutlara ulaşmıştır. Daha sonra 1963’ü izleyen yıllarda Anayasa ve kalkınma planlarına girerek kooperatifçilik bugünkü şeklini almıştır (Ülper, 1984).

Türkiye’de, 1163 Sayılı Kooperatifler Kanununda (2004 yılında yapılan değişiklik sonrası) kooperatifler şöyle tanımlamaktadır: “*Tüzel kişiliği haiz olmak üzere ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek ve geçimlerine ait ihtiyaçlarını işgücü ve parasal katkılarıyla karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulan değişir ortaklı ve değişir sermayeli ortaklıklara kooperatif denir*”.

1982 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nda, en üst düzeyde kooperatifçiliğin geliştirilmesi benimsenmiştir. Anayasamızın 171. Maddesi, devlete, milli ekonominin yararlarını dikkate alarak öncelikle üretimin artırılması ve tüketicinin korunmasını amaçlayan kooperatifçiliğin gelişmesini sağlayacak tedbirleri alma görevini vermiştir.

Türkiye’de kooperatifler, türlerine göre aşağıda detayları verilen üç ayrı kanuna tabi olarak kurulmakta ve faaliyet göstermektedirler (GTBKGM, 2012):

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu: Kooperatifçilik alanını düzenleyen temel kanundur. Birçok kooperatifin kurulup gelişmesini sağlayan bu kanun 24.4.1969 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kooperatifler Kanunu'nun 98. Maddesine göre, kanunda aksine açıklama bulunmayan konularda Türk Ticaret Kanunu'ndaki anonim şirketlere ilişkin hükümler, kooperatifler hakkında da uygulanmaktadır.

1581 sayılı Tarım Kredi Kooperatifleri ve Birlikleri Kanunu: Tarım kredi kooperatiflerinin kuruluş ve işleyişlerine ilişkin özel hükümleri içeren bu kanun, 18.4.1972 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu kanunda hüküm bulunmayan konular hakkında, 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu hükümlerine başvurulmaktadır.

4572 sayılı Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkında Kanun: Tarım satış kooperatifleri için çıkarılan özel kanundur. 01.06.2000 tarihinde yürürlüğe giren bu kanun ile genel olarak tarım satış kooperatif ve birliklerine özgü hususlara yer verilmiştir. Bu kanunda düzenlenmemiş konularda ise, yine 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu hükümleri uygulanmaktadır.

2.1.2. Kooperatiflerin Amacı

“Türkiye Kooperatifçilik Stratejisi ve Eylem Planı”nda Uluslararası Kooperatifler Birliği (ICA) Kooperatif Kimlik Bildirgesi'nde, kooperatiflerin ana amacının maksimum kar elde etmek değil, ortakların desteklenmesi olduğuna vurgu yapılarak, hiç kar edilmediği durumda dahi, ortaklarına hizmet götürmeyi sürdürebilen kooperatiflerin genelde ayakta kalmayı başardığı ve başarılı olarak değerlendirilebileceği belirtilmektedir. Aynı durum yatırımcıların kurduğu ticari şirketler için geçerli değildir. Kooperatifler, demokratik olarak yönetildiğinden ve ekonomik açıdan yönetime katılmaya olanak sağladığından güven yaratır, sosyal sermaye oluşturur ve muhafaza eder Bu özellikler, bölgesel kalkınma stratejilerine uyum (entegrasyon) için kooperatifleri elverişli hale getirmektedir (GTBKGM, 2012).

Kooperatiflerin esas amacı; yeteri derecede iktisadi güce sahip olmayan gerçek kişilerin meslek ve geçimlerine ait ihtiyaçlarını karşılıklı yardım, dayanışma ve

kefalet suretiyle rasyonel bir şekilde ve ekonomik olarak karşılamak ve temin etmekten ibarettir. Yoksa amaç, şirketlerde olduğu gibi ekonomik faaliyetlerden kâr elde etmek ve sermayeye maksimum düzeyde kâr dağıtmak değildir (TKBTDGM, 2003).

2.1.3. Kooperatiflerin Temel İlkeleri

Kooperatiflerin amaçlarına ulaşabilmeleri için uymak zorunda oldukları temel ilkeler şunlardır:

- Ortaklığa serbest giriş ve çıkış,
- Demokratik yönetim,
- Risturn (kooperatiflerde, dönem sonu elde edilen kârın ortaklara dağıtılan kısmıdır) verilmesi,
- Sermayeye sınırlı faiz verilmesi,
- Eşitlik ve adalet,
- Kooperatifçilik eğitiminin geliştirilmesi (TKBTDGM, 2003).

ICA tarafından 20-23 Eylül 1995 tarihlerinde İngiltere'nin Manchester şehrinde yapılan 31. Kongresinde kooperatifçilik ilkeleri tartışılarak yeniden şekillenmiştir. Yeniden şekillenen ilkelerle getirilen yenilikler kooperatif tanımlamasında da kendisini göstermektedir. Buna göre kooperatif; *“Ortak ekonomik, sosyal ve kültürel ihtiyaçlar ve istekleri müşterek sahip olunan ve demokratik olarak kontrol edilen bir işletme yoluyla karşılamak üzere gönüllü olarak bir araya gelen insanların oluşturduğu özerk bir teşkilat”* olarak tanımlanmıştır. Bu tanımda kooperatiflerin temel değerleri olarak; kendi kendine yardım, kendi kendine sorumluluk, demokrasi, eşitlik, adalet, dürüstlük ve dayanışma sıralanmaktadır (GTBKGM, 2012).

Bu değerleri uygulamaya yardımcı olmak için de aşağıdaki yedi ilke tespit edilmiştir (GTBKGM, 2012):

- 1) Gönüllü ve herkese açık ortaklık: Kooperatifler, cinsel, sosyal, ırksal, siyasal ve dinsel ayrımcılık olmaksızın, hizmetlerinden yararlanabilecek

ve ortaklığın sorumluluklarını kabule razı olan herkese açık gönüllü kuruluşlardır.

- 2) Ortaklar tarafından gerçekleştirilen demokratik denetim: Kooperatifler, politika oluşturma ve karar alma süreçlerine katılan ortaklarca denetlenen demokratik kuruluşlardır. Seçilmiş temsilci olarak hizmet edenler, ortaklara karşı sorumludur.
- 3) Ortakların ekonomik katılımı: Ortaklar, kooperatiflerinin sermayesine adil bir şekilde katkıda bulunur ve bunu demokratik olarak yönetirler. Bu sermayenin en azından bir kısmı genellikle kooperatifin ortak mülkiyetidir.
- 4) Özerklik ve bağımsızlık: Kooperatifler özerk, kendi kendine yeten ve ortaklarınca yönetilen kuruluşlardır.
- 5) Eğitim, öğrenim ve bilgilendirme: Kooperatifler, ortaklarına, seçilmiş temsilcilerine, yöneticilerine ve çalışanlarına kooperatiflerinin gelişimine etkin bir şekilde katkıda bulunabilmeleri için eğitim ve öğretim imkânı sağlar.
- 6) Kooperatifler arasında işbirliği: Kooperatifler, yerel, ulusal, bölgesel ve uluslararası oluşumlarla birlikte çalışarak ortaklarına daha etkin bir şekilde hizmet eder ve kooperatifçilik hareketini güçlendirir.
- 7) Topluma karşı sorumlu olma: Kooperatifler, ortaklarınca onaylanan politikalar aracılığıyla toplumlarının sürdürülebilir kalkınması için çalışırlar.

2.1.4. Kooperatifçiliğin Yararları

Kooperatifler, ortaklarına ve topluma aşağıdaki başlıklar altında özetlenen yararları sağlamaktadır (TKBTDGM, 2003; Konuk, 2012):

1-Parasal Yararlar: Verimlilik, ucuz girdi, ürünün değerinde satışı, pazarlık gücü, katma değer, vergi muafiyetleri, tarım dışı etkinliklerden sağlanan yararlar, mevcut kaynakların değerlendirilmesi ve yeni kaynak temini, tüketim mallarının daha ucuza sağlanması, devlet yardımı ve sübvansiyonlardan yararlanma, sigorta yoluyla risklerin karşılanması ve hukuki kolaylıklar.

2-Yaşam Düzeyini Yükseltmeye Dönük Yararlar: Sağlık, beslenme ve mesleki eğitim gibi çeşitli alanlarda sağlanan destek ve iyileştirmeler.

3-Sosyal Yararlar: Aracı ve tefeci bağımlılığının ortadan kalkması ile bağımsızlık ve kendine güvenin sağlanması, genel ekonomik durumun düzelmesi ve sosyal dayanışmanın güçlenmesi, tarım dışı etkinlikler ve mesleki hareket yeteneğinin artması, ortaklar arasında eşitlik ve adalet duygularının gelişmesi, kültürel yaşamın zenginleştirilmesi.

Özetle; iyi yönetilen, başarılı çalışmalar yaparak halkın desteğini kazanan kooperatifler, bulundukları çevreye kooperatif hizmetlerinin yanı sıra birçok sosyal-kültürel etkinlikler de getirmekte ve ülke kaynaklarının etkin ve verimli bir şekilde kullanılmasına yardımcı olmaktadır.

2.2. Kooperatifçilik ve Başarı

2.2.1. Kooperatifçilikte Başarıya/Başarısızlığa Neden Olan Etmenler

Kooperatifçilikte başarıya katkıda bulunan etmenler aşağıda özetlenmiştir (İnan, 2008);

- Bir pazarlama kooperatifinin başarılı olabilmesi için kaliteli ürünleri işleyip pazarlaması gerekir. Çok iyi tanınmış ve başarılı kooperatifler, markalı ürünlerin yüksek kaliteye sahip olmasına özellikle dikkat eder.
- Kooperatif ortaklarının tümünün çıkarı aynı konularda olmalıdır.
- Pazarlama kooperatiflerinin özellikle gelişmiş tarım bölgelerinde, tek ürün ve ürün bazında organize edilmeleri daha doğrudur.

- Kooperatif, ortakların ihtiyaçlarını karşılayan bir işletme olarak, değişen koşullara uyabilmek için esnek olmalıdır. Kaynak israfının kooperatifte yeri yoktur.
- Kooperatiflerde kayıt tutmalı ve muhasebeci çalıştırılmalıdır.
- Kooperatif, ortakların alıştığı şekilde veya buna yakın bir işletme şekli benimsenmelidir. Bunun anlamı yüksek maliyet kötü hizmet değildir. Kooperatif pazarlamada başarı, işletme yönetiminde ve teknolojiye yenilikleri izlemek ve uygulamakla artar.
- Pazarlama kooperatifi her zaman çiftçilerin sahip olup, kontrol ettiği bir üretici örgütü olarak kalmalıdır. Eğer ortaklar kooperatifin kendi kontrolünden çıkarak, azınlık bir grubun eline düştüğünü hissedersen başarısızlık çok yakındır.
- Büyük ölçekli bir kooperatif ortaklarıyla temas etmenin vasıta ve metotlarını öğrenmelidir.
- Kooperatif ortaklarla sözleşmeler yapmalıdır.
- Kooperatif ortaklarına ürün için rakipleri kadar ödemede bulunmalıdır. Bir pazarlama kooperatifine ortak olmak, piyasayı düzenlemek ve çiftçilerin çoğu için iyi fiyat almak demektir. Eğer başarı isteniyorsa rekabetten kaçınılmamalıdır.

Kooperatiflerin başarısız olmalarına neden olan etmenler aşağıda özetlenmiştir (İnan,2008);

- Kooperatifte homojen ortak yapısına dayanan çıkar birliği olmazsa, başarısızlık ihtimali artabilir.
- Kooperatif yöneticileri sorunları ortaklardan saklamamalıdır. Kuşkunun olduğu yerde uyumlu bir işbirliği veya kooperatifleşmeden söz edilemez.
- Kooperatif, seçimlerin yapılmasında ve personel atamalarında belirli bir grubun kooperatif yönetimini yönlendirmesine izin vermemelidir.
- Kooperatif, ortakların işbirliği için zora ve baskıya başvurmamalıdır.
- Kooperatif belli bir iş hacmini sağlamak için ilkeli hareket etmelidir.
- Kooperatif, ihtiyaç duyulan hizmete paralel olarak genel idare masraflarını hesaplamalıdır. Maaş ve ücretler yapılan hizmetle orantılı

olmalıdır. Personelin iş bölümünde uzmanlaşma ve verimlilik dikkate alınmalıdır.

- Kooperatif, tekel gibi hareket ederek satın aldığı ve işleyerek sattığı ürünler için hatalı fiyat tespitleri yapmamalıdır. Piyasanın arz ve talep koşullarını yansıtmayan bir fiyat tespiti, ortakların tepkisine yol açar ve hatta Kooperatifin zarar etmesine neden olabilir.

2.2.2. Kooperatiflerde Etkinlik ve Başarı Ölçütleri

Ekonomik büyümenin sıkıntılar yaratmadan ve halkın katılımı ile gerçekleştirilmesi, kalkınma politikalarının başta gelen amaçlarından biridir. Hızlı sanayileşme için kırsal kesimden kentsel kesime kaynak aktarımının sağlıklı bir şekilde sağlanmasında kooperatiflerin önemi giderek artmaktadır. Bu nedenle günümüzde kooperatiflerin; ekonomik birimlerinin başarılı olması ve ortaklarının beklentilerine yanıt vermeleri ve ulusal kalkınmanın hedeflerine ulaşılmasına katkıda bulunmaları gerekmektedir.

Amaçları yeterince tanımlanmamış bir ekonomik birimin başarısını da ölçmek güçtür. Öte yandan kooperatiflerin kendilerini çevreleyen sistemden de büyük ölçüde etkilendiği bilinmektedir. Görüldüğü gibi kooperatif faaliyete ilişkin kararlar çeşitli amaç sistemlerine ve bunlar arasındaki karşılıklı etkileşime bağlı bulunmaktadır. Bir kooperatifte karar sistemleri şu noktalarda ayırt edilebilir (Dülfer 1982):

- Her ortağın kişisel amaçlar sistemi,
- Kişisel amaç sistemlerine dayalı olarak biçimlenen ortaklara ait amaç sistemleri,
- Kooperatif grubun amaçlar sistemi,
- Kooperatif işletme biriminin faaliyet amaçları,
- Yöneticinin kişisel amaçları,
- İşçilerin ve diğer çalışanların amaçları,
- Yönetim ve kooperatif grup üzerindeki dış etkiler ve
- İşçilerin, bireysel olarak, çalışma düzenine yapabilecekleri etkiler.

Kooperatifin başarısının temelinde ortaklar ile kooperatif arasındaki ekonomik ve örgütsel ilişkiler yer almaktadır. Öncelikle "*bir kooperatifin çok değişkenli bir sistem olduğu ve çok yönlü bir amaçlar sistemine sahip olduğu*" gerçeği kabul edilmiştir. Bu belirlemenin ışığı altında kooperatif başarısının gerçekçi bir şekilde saptanabilmesi için (Çıkın ve Karacan, 1994);

- Kooperatif sistemi içinde yer alan veya bu sisteme etkide bulunan çeşitli dış unsurlar arasındaki ilişkilerin,
- Bu çok yönlü ilişkilerin etkisiyle ortaya çıkan amaçlar sisteminin, yine bu ilişkilere bağlı olarak saptanan amaçlara ne ölçüde ulaşılabildiğinin ayrıntılı olarak ortaya konması,
- Gerçekleşen amacın kooperatif sistem içinde farklı taraflar açısından ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekmektedir

Literatürde kooperatifler için uygun üç farklı başarı kavramı üzerinde durulduğu gözlenmektedir. Bunlar; yönetsel başarı, kalkınma başarısı ve ortaklara yönelik başarı.

Yönetsel başarı: Bir kooperatifin amaçlar sistemi, doğrudan ortaklarının amaçlarından oluşur. Bu nedenle kooperatiflerde başarı veya etkinlikten söz edildiğinde, ilk planda *kooperatif işletmenin başarısı* ya da "*yönetsel etkinlik*" akla gelir. *Yönetsel etkinlik ya da başarı*, kooperatif işletmenin, belirlenen amaçları ne ölçüde gerçekleştirdiği saptanarak ölçülür. Yönetimin, amaçları gerçekleştirmedeki başarısının ölçütü olan "*yönetsel etkinlik*" in şu hususlara bağlı olduğu söylenebilir:

- Amaçların, ortakların çoğunluğunun beklentisine cevap verebilecek şekilde belirlenmesine,
- Amaçların, gerçekleşme doğrultusunda rasyonel kararlar alınabilmesine,
- Kararların uygulanışı sırasında başarılı sonuç alınması için yeterince çaba harcanmasına.

Kalkınma başarısı: Bir kooperatifin yönetsel etkinliğinin yüksek olmasına karşın, kalkınma etkinliğinin düşük olması halinde, kooperatifin amaçları ile ulusal kalkınma politikalarının amaçlarının uyumlu hale getirilmenin yolları araştırılmalıdır. Ancak, böyle yaklaşımlarda ekonominin gereklerinden ve demokratik yöntemlerden uzaklaşılmalıdır. Uzun dönemde başarıya ulaşmak için hükümetler, öncelikle kooperatif yöntemden yararlanan insanları gerçek anlamda "*mobilize etmek*" için eğitim çalışmalarını programlı ve sabırlı bir şekilde yerine getirmelidir.

Ortaklara Yönelik başarı: Çeşitli araştırma yöntemleri ile ortakların kooperatif etkinliklere katılımı, kooperatiflerden beklentileri, bu beklentilerinin ne ölçüde gerçekleştiği ve genel kooperatifçilik eğilimleri ortaya konulabilir. Bu yolla "*ortakların amaçları*" ile kooperatif işletmenin ve bir bütün olarak kooperatif sistemin amaçları arasındaki bağlantılar ortaya konularak, kooperatiflerin ortakları için ortaya koyduğu faaliyetlerin etkinliği belirlenebilir. Ortaklarını tatmin edemeyen bir kooperatifin varlığını sürdürmesini beklemek mümkün değildir. Bu nedenle kooperatiflerin başarılarını tek yönlü değil, kalkınma, yönetsel ve ortaklara yönelik başarılar şeklinde ölçmek ve değerlendirmek gerekir. Çıkin (2013)'a göre kooperatiflerde başarı aşağıdaki gibi özetlemiştir.

1. Kooperatiflerde başarının, kooperatif işletmelerin faaliyet sonuçlarına bakılarak karlılığa dayalı olarak ölçme pek anlamlı olmayacaktır.
2. Kooperatiflerin başarısının gerçekçi bir şekilde saptanabilmesi için;
 - Ekonomik kavramların ve kooperatifçilik teorisinin iyi bilinmesi,
 - Kooperatifin çeşitli alt-sistemleri arasındaki ve kooperatifin dış çevre ile olan ilişkilerinin çok iyi bir şekilde analiz edilmesi,
 - Kooperatifin amaçlar sisteminin tüm ayrıntılarının ortaya konulması gerekmektedir.
3. Planlanan amaçların gerçekleştirilme durumunu ölçmek için uygun bir başarı ölçme yöntemi bulunabilecektir.
4. Kooperatiflerde başarının, ulusal kalkınmaya sağladığı katkı, yönetim ve ortaklar açısından ayrı ayrı belirlenmesi gerekmektedir.

2.3. Yapılan Çalışmalar

Tez konusu ile ilgili kurumsal bilgiler, tez, dergi, makale, bildiri, kitap gibi ulusal ve uluslararası alanda yapılan çalışmalar aşağıda özetlenmiştir. Bu kapsamda öncelikle genel kooperatifçilik ile ilgili yazın özeti verilmiştir. Ardından ormancılık ve kooperatifçilik ilişkisi bağlamında orman köylerinde kooperatifçilik ile ilgili yazın özeti yer almaktadır.

Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü'nün "Dünyada Başarılı Kooperatifçilik Uygulamaları" konulu yayınında, Dünyada kooperatiflerin ekonomik etkinlikleri, ülke ekonomileri içerisindeki yeri dünyadan başarılı örneklerle sunulmuştur.

Tan (1997) atfen Akın ve Uysal., (2011)'de 1971 yılında Iowa State Üniversitesi tarafından 153 adet tarımsal tedarik kooperatifinde yapılan bir araştırmada, en başarılı kooperatiflerin insan kaynaklarını etkin bir şekilde kullanan yöneticiler tarafından yönetildikleri sonucu çıkarılmıştır.

GTBKGM (2012) yılında yayınlamış olduğu Türkiye Kooperatifçilik Stratejisi ve Eylem Planında kooperatifçiliği çok yönlü incelemiş ve kooperatiflerin yükledikleri ekonomik, sosyal fonksiyonları açıklamıştır. Bu belgede, kooperatiflerin, piyasa başarısızlığını düzeltir ve etkin bir piyasa organizasyonunu destekler, yerel piyasalar için avantajlar sağlar, orada oturanlarla yakın temaslar sayesinde yerel ihtiyacı karşılar ve kendi bölgesinde ya da ilgili sektörde ekonomik faaliyeti canlandırır, istikrara katkıda bulunduğunu ifade ederek kooperatifçiliğin önemini vurgulamıştır.

Bilgin ve Tanıyıcı (2008), "Türkiye'de Kooperatif ve Devlet İlişkilerinin Tarihi Gelişimi" konulu çalışmasında, kooperatifçiliğin tarihi sürecini açıklamıştır ve kooperatifçiliğin gelişmesinde, devlet adamlarının öncülüğü ya da devletin verdiği teşviklerin önemli rol oynadığını vurgulamıştır. Çalışmasının sonucunda, Türkiye'de kooperatifçiliğin halktan, tabandan gelen bir hareketten çok, üstten devlet öncülüğünde oluştuğunu ve bu durum kooperatifçiliğin gelişmesini

engellediğini ayrıca, 1990'lı ve 2000 yıllarda küreselleşmenin de etkisiyle kooperatiflerde devlet desteklerinin azaldığı ve devlet öncülüğün kalktığı bir dönem olarak karşımıza çıktığını açıklamıştır.

Turan (2002) "Kooperatif İşletmelerin Ekonomik ve Toplumsal Kalkınmayı Gerçekleştirmede Başarı Sağlamalarında Etkili Olan Faktörler ve Bu Faktörlerin Türk Kooperatif İşletmeciliği Açısından Ele Alınması" konulu çalışmasında, ülkemiz kooperatifçiliğinin gelişmesine yönelik olarak önerilerde bulunmuştur.

"Kırsal Türkiye'de Toplum Kalkınması ve Kooperatifçilik (Örnek Olaylar)" isimli çalışmasında, toplum kalkınma açısından kooperatifçiliğin başarılı olabilmesi için başarılı kooperatif örneklerinin köylüye tanıtılması gerektiğini ve başarısız kooperatif örnekleri ciddi bir araştırmaya, değerlendirilmeye bağlı tutularak başarısızlık nedenleri ortaya çıkarılması ve gerekli önlemlerin alınması gerektiğini vurgulamıştır Geray (1981).

İnan (2008) Türkiye'deki tarımsal kooperatifçilik hareketi ve Avrupa Birliği ülkelerindeki tarım kooperatiflerini derinlemesine incelenmiş, ülkemizdeki tarım kooperatiflerinin yerel, ulusal ve AB açısından sorunları saptanmış ve bu sorunlara çözüm önerileri getirilmiştir.

Bilgin vd (2007) "Kooperatif Ortaklarının Güven Duygusu İle Ortakların Performans-Tatmin Arasındaki İlişki: Tarih'te bir uygulama" isimli araştırmada kooperatiflerde güven algısı üzerinde durulmuş, kooperatif ortaklarının, kooperatif aracılığıyla elde etmiş olduğu performans-tatmin arasındaki ilişki açıklanmıştır. Ortakların elde ettiği performansta, kooperatif yöneticilerine olan güvenin etkisinin daha önemli olduğunu saptamışlardır.

Yüksel (2006) Kooperatiflerde Örgüt Kültürü isimli tez çalışmasının amacında, ülkemizdeki kooperatiflerde sağlıklı bir örgüt kültürü olmamasının nedenlerini ortaya koymak, sağlıklı bir örgüt kültürü için hangi faktörlerin gözden geçirilmesi gerektiği hususunda cevapların aranmasının üzerinde durulması gerekliliğini vurgulamıştır.

Çıkin (2013), “Kooperatif İşletmelerde Etkinlik ve Başarı Ölçütleri” isimli çalışmasında, hızlı sanayileşme için kırsal kesimden kentsel kesime kaynak aktarımının sağlıklı bir şekilde sağlanmasında kooperatiflerin öneminin giderek arttığını, amaçları yeterince tanımlanmamış bir ekonomik birimin başarısını ölçmenin güç olduğunu ve kooperatifin olası dış etkiler karşısındaki durumunun ise, kooperatifin gücüne, yasal durumuna ve idarecilerin becerilerine bağlı olduğunu vurgulamıştır.

Özdemir vd. (2011) Türkiye’de Ekonomik Krizler ve Tarımsal Kooperatiflerin Önemi çalışmasında kooperatiflerinin başarılarını etkileyen faktörlerin neler olduğunu, Türkiye’de yapısal sorunların aşılmasında ve muhtemel ekonomik krizlerin etkisini azaltmada kooperatiflerin önemi üzerinde durulmuş ve gelişmiş ülkeler düzeyinde ekonomide etkili bir kooperatif faaliyetin gerçekleşmesi için yapılması gerekenler anlatılmaktadır. Ayrıca çalışmasında ülkemizde kurulacak kooperatif bankalarının da kooperatifçilikte yaşanan sorunların azalması ve kooperatiflerin başarılarında etkili olabileceğini önermişlerdir.

Ülper (1984) Türkiye’de Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerinin Toplumsal Değişime Etkileri adlı çalışmasında, Türkiye’de tarımsal kooperatifçilik hareketlerinin toplumsal değişmeye ne derece etkili olduğunu ortaya koymuştur. 28 Tarımsal Kredi Kooperatifi kooperatif yöneticileri, kooperatiflere anket yoluyla veriler oluşturulmuş ve ortakların kooperatifle olan ilişkileri gözlenmiştir. Kooperatife üye olan çocukların, aileyi baba ile birlikte temsil etmesi, karar almada çocuğun da etkili olduğunu, gelir seviyesinin yükseldiğini gören ailelerin bireyleri dışarıya işçi olarak gitme yerine ailede kalmayı tercih etmekte olduğu, kırsal kesimde gizli kalmış önderlerin kooperatif yönetimine girerek köy toplumsal değişmesinde önemli olduğu, belirlenmiştir.

Ekşi (2007), Finansal Krizlerin Kobiler Üzerinde Etkileri Ve Başarılı-Başarısız Kobilerin Kriz Dönemi Stratejileri tez çalışmasında, finansal krizlerin Kobi’ler üzerindeki etkileri incelenmiş ve kriz sürecinde başarılı Kobi’lerin finansman uygulamalarını araştırmıştır. Çalışmada 5 yıllık dönem halinde bağımlı iki grup

t-testi ve ayırma (diskriminant) analizi veri yöntemleriyle değerlendirilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre başarılı firmaların kriz sürecinde daha az stokla çalıştıkları, likidite seviyelerini yüksek tuttukları ve öz kaynaklarının yüksek olduğu saptamıştır.

Paksoy, (2002) XVII. Milletlerarası Türk Kooperatifçilik Kongresinde 21.Yüzyılda Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerindeki Gelişmeler, Sorunları ve Çözüm Yolları isimli çalışmasında kooperatifçiliğin önemini açıklamış ve kooperatifçiliğin özellikle kırsal alanlarda dağınık, imkanları birleştiren, geliştiren ve güçlendiren, milli niteliklere uygun, mükemmel bir dayanışma aracı olduğunu belirtmiştir ve T.K.K sorunları ve çözüm yolları ile ilgili önerilerde bulunmuştur.

Akın ve Uysal (2011) Toplam Kalite Yönetimi Ve Kooperatif İşletmelerde Uygulanabilirliği Üzerine Bir Araştırma: Çukobirlik Örneği adlı çalışmasında, “tek başına çalışanların çabası örgütün başarısını sağlayabilir mi” sorusuna cevap aranmış ve önce örgütün, iyi organize olması gerektiği savunulmuştur.

Asma (2005), “Uzunköprü İlçesindeki Kooperatiflerin Mali Rasyolar ve Rantabilite Açısından Değerlendirilmesi” başlıklı çalışmasında Uzunköprü ilçesinde bulunan 17 tarımsal kalkınma kooperatifinden 10 adedinin, 18 sulama kooperatifinden 7 adedinin etkin ve karlı çalıştığı tespit edilmiştir. Altınyazı su ürünleri kooperatifi, Uzunköprü tarım kredi kooperatifi, Uzunköprü esnaf ve sanatkarlar kredi ve kefalet kooperatifi, Yağlı Tohumlar Tarım satış kooperatifinin etkili ve karlı çalıştıkları tespit edilmiştir.

Özüdoğru (2004) Köy-Koop Kırklareli Birliği'nin Ekonomik Analizi Ve Yöneticilerin Kooperatif İşletmelerinin Başarısına Etkilerinin Değerlendirilmesi tez çalışmasında, kooperatiflerin ekonomik ve mali analizleri yapılmış, ortak-kooperatif ilişkileri irdelenmiş ve yöneticilerin kooperatif işletmelerinin başarısı üzerine olabilecek etkileri değerlendirilmiştir.

Kızılaslan ve Menek (2011) Türkiye’de Kooperatiflerin Hukuki Statüsü Ve Vergiler Karşısındaki Durumu Çalışmada, üreticilerin örgütlenmelerinde temel yapı sayılabilecek olan kooperatiflerin güçlendirilmesi için Kooperatifler Kanunu’nun tekrar ele alınarak, bütün kooperatiflerin faaliyetlerinin tek bir kanunla yürütülmesi gerektiği vurgulamışlardır.

Ormancılık ve kooperatifçilik ilişkisi bağlamında orman köylerinde kooperatifçilik ile ilgili yazın özeti aşağıda verilmiştir.

Tolunay vd. (2002) Sütçüler İlçesi Orman Köylerini Kalkındırma Kooperatiflerinin Yöresel Kalkınmaya Katkıları çalışmasında, Sütçüler İlçesindeki Tarımsal Kalkınma kooperatiflerinin faaliyetleri arasında orman ürünleri istihsalinin birinci sırada yer aldığını, orman ürünleri istihsalı dışında ekonomik uğraşlarının olmadığını ve kooperatifçiliğin daha verimli hale getirilebilmesi için eğitim seviyesi düşük olan yöre halkının bilgilendirilmesi ve gerekli halk desteğinin sağlanması gerektiğini savunmuşlardır.

Çoşgun vd. (2008) Orman Köylerindeki Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerinin Etkinlik Düzeylerinin İrdelenmesi (Antalya İli Örneği) çalışmasında, Kooperatiflerin etkinlik düzeyleri incelenmiş ve yapılan kaynak aktarımlarının etkin ve verimli olup olmadıkları sorgulanmıştır. Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerinin mali yapı analizlerinde kullanılabilecek temel ölçütler belirlenmiştir. Kooperatiflerin ekonomik analizi için seçilen 12 değişken, faktör analizindeki birinci faktör grubunda yer alan 8 değişkene indirgenmiştir. Çalışmanın kapsadığı 4 yıl için 8 değişkenin her yıla ait birinci faktörde bulunma durumları incelenerek 5 adet değişken belirlenmiştir. Ayrıca bu çalışmada Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerinin etkinlik ve ekonomiklik düzeylerinin belirlenmesi işleminin son derece karmaşık bir olgu olduğunu ortaya koymuştur.

Şahin vd. (2013) Türkiye’de Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerinde; Ortak – Kooperatif İlişkileri çalışmasında, ana materyalini 392 tarımsal kalkınma kooperatifi ortakları ile karşılıklı görüşerek yapılan anketlerden elde edilen

orijinal nitelikli veriler oluşturmuştur. Anketler Türkiye'yi temsil etmesi bakımından 7 coğrafi bölgede yapılmıştır. Kooperatif ortaklarına “kooperatifinizin daha başarılı olması için sizce neler yapılmalı” şeklinde açık uçlu soru sorulmuştur. Özverili çalışmak gerektiği, ortakların kooperatifle çalışarak kooperatifi desteklemesi gerektiği, pazarlama olanaklarının artırılması ve yeni pazarlar bulunması gerektiği, devlet desteğinin hibe şeklinde verilmesi, ortakların ihtiyaçlarına yönelik kooperatifin girdi tedarik etmesi gibi öneriler getirmiştir.

ORKÖY (2010); Orman Köyleri alıştay ı Isparta Bildirgesi Raporunda, orman köylerindeki kooperatiflere kırsal kalkınma amaçlı kaynak aktarımında uygulanan projelerin ekonomikliğinin yanı sıra, bu projeleri uygulayacak kooperatiflerin sağlıklı bir ekonomik yapıya sahip olup olmadığının göz önünde bulundurulması gerektiği savunulmuştur.

Ertan vd.(2012) nr Sulama Kooperatifinde Kooperatif-Ortak İlişkilerinin Analizi çalışmasında ana kitleyi meydana getiren 341 tarım işletmesinin en küçüğü 5 dekar en büyüğü ise 122 dekar alanlar ele alınarak örnek hacmi tek tabaka halinde ve tesadüfi rneklemeye yöntemine göre 43 adet kooperatif ortağı belirlenmiş ve bu ortakların kooperatiflerine olan bağlılıkları, kooperatif toplantılarına katılma düzeyleri, kooperatiflerine ve kooperatif yönetimine bakış açıları, diğer ortaklarla ve kooperatifleriyle ilişkileri ve kooperatifleriyle ilgili görüşlerini ortaya koymak amaçıyla yüz yüze yapılan 43 anketle bilgi toplanarak kooperatifteki kooperatif-ortak ilişkileri ortaya konmaya çalışılmıştır.

Alkan ve Demir (2013) Orman köylerinde kooperatifçiliğin gelişimine etki eden etmenler isimli çalışmasının sonucunda, kooperatifçilik imajına yönelik yerel algılar genel itibariyle olumlu olduğu, yöneticilerin ve köylünün kooperatifçilik, ormancılık ve diğer alanlarda eğitimine yönelik çalışma ve çabalarının yok denecek kadar az olduğu, kooperatiflerin en önemli finansman kaynaklarının ortaklık payları, orman işçiliği ve diğer işlerden sağlanan gelirler olduğu saptanmıştır.

İnan (2002); Kırsal Kesimde Üretici Örgütlenmesi ve Orman Köyleri Kalkınma Kooperatifleri isimli çalışmasında, ekonomik faktörlerin kırsal kesimin örgütlenme sorunlarında ve kooperatiflerin başarısızlığında önemli rol oynadığını ifade etmiş ve etkili (doğru olanı yapan) ve etkin (iş doğru yapan) üretici kooperatiflerinin uzun dönemde büyümelerinin ve gelişmelerinin doğal olduğunu çalışmasında özetlemiştir.

Daşdemir (2002), Sarıkamış ve Oltu Yöresindeki Ormancılık Kooperatiflerinin Kırsal Kalkınma ve Bölge Ormancılığı Açısından Değerlendirilmesi çalışmasında, ormancılık kooperatiflerini bilinçli örnekleme (monografi) yöntemi ile incelemiştir. Ormancılık kooperatiflerinin kırsal kalkınma açısından önemi, ormancılık faaliyetleri ve orman köylerindeki sosyo-ekonomik yapı üzerindeki etkileri, kooperatiflerin amaçlarına ulaşma dereceleri (başarı düzeyleri) ve başarılı olma yolunda karşılaştıkları sorunlar ile bunların çözüm önerilerinin neler olduğunu belirlemek ve böylece hem bölge ormancılığına hem de kooperatifçiliğe yol gösterecek bulgulara ulaşmak, bu araştırmanın amacını oluşturmaktadır.

Çağlar (2009) Türkiye’de Orman Köylerinin Sosyo Ekonomik Sorunları Kooperatifleşmenin Bu Sorunların Çözümüne ve Kalkınmalarına Olan Katkıları (Kastamonu-Ortalıca (Tosya) Örneği) çalışmasında, Tarımsal Kalkınma Kooperatifinin 3 yıllık gelir-gider tablolarına göre, ekonomik durum analizi yapılarak, gelir-gider durumuna göre kooperatif yapılaşmasının, ortakların ekonomik gelişimine olan katkıları irdelenmiştir.

Günşen (2006), Batı Karadeniz Bölgesi’ndeki Ormancılık Kooperatiflerinin Sorunları ve Çözüm Önerileri çalışmasında ormancılık kooperatiflerinin mevcut durumlarını analiz ederek, sorunları tespit edilmeye ve bu sorunlara çözüm önerileri getirilmeye çalışmıştır. Kooperatiflerin başarılı olması için yapılması gerekenler sorusuna kooperatif başkanları öncelikle kooperatifler için finansman olanaklarının arttırılmasının gerektiğini vurgulamışlar, ormancılık örgütü çalışanları ise kooperatiflerin başarılı olmaları ve kırsal kalkınmadaki

rolünü arttırmak için ilk önce kooperatiflerin mevcut yapılarının değiştirilmesi gerektiğini bu çalışmayla ortaya koymuştur.

Demir (2010a) Antalya İli Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerinin Ekonomik Analizi adlı tez çalışmasında, Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerinin muhasebe kayıtları incelenerek ekonomik ve finansal başarıları 2 yıllık dönem içinde karşılaştırmalı finansal analizleri yapılmıştır. Kooperatiflerin mali yapıları açısından, finansal kaldıraç oranlarının istenilenden yüksek, öz kaynaklarının ise istenilenden düşük olduğu saptanmıştır.

Serinkli ve İnan (2007), Edirne Köy Kalkınma Kooperatifleri Birliğinin Ekonomik Analizi çalışmalarında, çalışmasının amacını, kooperatifin 3 yıllık işletmecilik faaliyetleri incelenerek elde edilen verilerle birliğin ekonomik performansı saptanmış, birliğin karlı olan ve karlı olmayan faaliyetleri belirlenmiş ve bunların nedenleri açıklamışlardır. Analiz sonucunda, karlı faaliyetlerin genişletilmesi ve karlı olmayan faaliyetlerin de karlı hale getirilmesi için öneriler belirlemiştir.

Acar ve Yıldırım (2000) Mandıra İşleten Dönerdere Tarımsal Kalkınma Kooperatifine Ortak İşletmelerin Ekonomik Analizi çalışmasında, kooperatifin izlediği pazarlama stratejileri ile rakiplerinden nasıl ayrıldığını ve başarısının nedenlerini irdelenmiştir. Kooperatifin çalışma ortamının hijyenik şartlarda olması, modern teknolojinin kullanılması, kooperatifin kendisine ait bir fiyat politikasının olması, ürünleri gerek kendi mağazasında, gerekse diğer süper marketlerde aynı fiyatla satması, kendi memleketlerinden oldukça farklı bir yere göç eden insanların birlikte hareket etme ruhunun, çalışanları ile birleşmesinin, kooperatifin başarısının altında yatan en önemli faktör olduğu vurgulamışlardır.

Kılıç (2011) Samsun İlindeki Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerinde Ortak-Kooperatif İlişkilerinin Analizi tez çalışmasında; tarımsal kalkınma kooperatifleri arasından 9 kooperatifin yöneticileriyle yapılan anketler ve bu kooperatiflerin ortakları arasından basit tesadüfi örnekleme yöntemine göre

seçilen 89 çiftçiden anket yöntemiyle elde edilen veriler oluşturulmuştur. Ortakların sorumluluklarını yerine getirme, kooperatiften faydalanma durumuna göre zayıf, orta ve güçlü ilişki olmak üzere 3 gruba ayrılmış ve sonuçlar belirlenen gruplar için karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi yapılmıştır.

3. MATERYAL ve YÖNTEM

Isparta Orman Bölge Müdürlüğü sınırları içerisinde yer alan orman köylerinde orman ürünleri istihsalı alanında faaliyet gösteren tarımsal kalkınma kooperatifleri çalışmanın ana kütlesini oluşturmaktadır. Tez kapsamında ilgili kooperatiflerden Bucak ve Sütçüler Orman İşletme Müdürlükleri sınırlarında faaliyet gösteren 35 tarımsal kalkınma kooperatifi seçilmiştir (Şekil 3.1). Bu seçimin nedenleri;

- Bucak ve Sütçüler yöresinde orman varlığının (Çizelge 3.1) tüm alanlara oranının yüksek oluşu (sırasıyla %68,69 ve %77,55) ve odun hammaddesi üretiminin yoğun olarak yapılıyor olması,
- Bucak ve Sütçülerde tarımsal kalkınma kooperatiflerinin büyük bir bölümünün en önemli gelir kaynağının ormancılık işlerinden oluşması ve
- Yörede kooperatifçiliğin uzun yıllardır yapılıyor olması olarak sıralanmaktadır.

Şekil 3.1. Araştırma alanı

Çizelge 3.1. Bucak ve Sütçüler orman işletme müdürlüklerinin orman varlığı

	İşl. Şefliği	Normal Orman (ha)	Bozuk Orman (ha)	Toplam Orman (ha)	Açıklık Alan (ha)	Toplam Alan (ha)	Orman Alanı %
Bucak	Bucak	10.173,40	9.030,00	19.203,40	8.993,30	28.196,70	68,11
	Melli	8.172,40	7.561,80	15.734,20	3.230,70	18.964,90	82,96
	Pamucak	10.141,70	1.882,30	12.024,00	2.681,30	14.705,30	81,77
	Çamlık	10.520,50	1.115,10	11.635,60	4.087,90	15.723,50	74,00
	Uğurlu	8.149,00	7.952,00	16.101,00	4.717,50	20.818,50	77,34
	Kestel	7.637,00	14.942,00	22.579,00	20.633,00	43.212,00	52,25
	Toplam	54.794,00	42.483,20	97.277,20	44.343,70	141.620,90	68,69
Sütçüler	Çandır	6.360,20	2.983,70	9.343,90	3.067,40	12.411,30	75,29
	Karadağ	7.311,90	3.567,90	10.879,80	1.424,40	12.304,20	88,42
	Söğütadağı	6.459,20	1.362,80	7.822,00	2.353,30	10.175,30	76,87
	Tota	7.902,90	14.578,60	22.481,50	9.154,70	31.636,20	71,06
	Sipahiler	9.592,30	6.816,10	16.408,40	3.707,10	20.115,50	81,57
	Köp. Kan. MP	1.545,50	1.815,10	3.360,60	643,9	4.004,50	83,92
	Toplam	39.172,00	31.124,20	70.296,20	20.350,80	90.647,00	77,55

Çalışmada yönetsel başarının ve kooperatiflerin mevcut durumu ve geleceğine yönelik görüş ve beklentilerin belirlenebilmesi için kooperatif yöneticileri ile anket ve mülakatlar yapılmıştır. Anket formlarının hazırlanmasında Alkan ve Demir (2013), Coşgun vd. (2008), Özüdoğru (2004), Ülper (1984), Günşen (2006) ve Yüksel (2006) tarafından yapılan çalışmalardan da yararlanılmıştır. Geliştirilen anket formunda yer verilen başlıca konular;

- Kooperatif başkanlarının sosyo-ekonomik ve demografik özellikleri,
- Kooperatifin tanıtımı,
- Kooperatif ve eğitim,
- Yönetime ortakların katılımı ve ortaklara sağlanan katkılar,
- Kooperatifin sorunları,
- Kooperatif- ormancılık ilişkileri ve
- Kooperatiflerde başarı şeklindedir.

Elde edilen verilerin değerlendirilmesi için cevaplar yüzde-frekanslar olarak çizelge ve şekiller halinde tez içerisinde sunulmuştur. Anket verilerinin parametrik veri olup olmadığı Kolmogorow-Smirnow ve Shapiro-Wilk testleri ile araştırılmış ve %95 güven düzeyinde verilerin normal dağılıma sahip olmadığı ($p < 0,05$) yani parametrik olmadığı belirlenmiştir. Bu yüzden değişkenler arası ilişkilerin araştırılmasında parametrik olmayan bir test olan kıkare (Chi-square) testinden yararlanılmıştır. Kikare testi parametrik olmayan verilerle yapılan istatistiksel araştırmalarda uygulama kolaylığı olması

nedeniyle tercih edilen bir yöntemdir. İki veya daha fazla değişken grubu arasında ilişki bulunup bulunmadığını sorgulamak amacıyla kullanılmaktadır (Kalaycı, 2010; Özdamar, 1999).

Çalışma kapsamında 2009-2013 yılları arasını kapsayan beş yıllık döneme ilişkin olarak kooperatiflerin mali tabloları incelenmiş ve belirlenen ölçütlere göre çok ölçütlü karar verme yöntemlerinden biri olan TOPSIS (Technique for Order Preference by Similarity to Ideal Solution) yöntemi ile analizler gerçekleştirilmiştir. Kooperatifler daha önce belirtildiği üzere amaçları ve uygulamaları ile genel anlamda işletmelerden ayrılmaktadır. Bu nedenle kooperatifler için rasyoların belirlenmesinde geçmişte yapılan çalışmalar incelenmiştir.

Asma (2005) cari oran, likidite oranı, özsermayenin uzun vadeli borçlara oranı, yatırım sermayesi karlılık oranı ve özsermaye karlılık oranını analizlerde kullanmıştır. Coşgun vd. (2008) ve Coşgun ve Bekiroğlu (2009) orman köylerinde faaliyet gösteren tarımsal kalkınma kooperatiflerinin etkinlik düzeylerinin belirlenmesinde üç tanesi finansal yapıyı, biri likidite ve sonuncusu da karın ölçülmesine yönelik olmak üzere 5 ölçüt belirlemiştir. Bu çalışmada da Coşgun vd (2008) tarafından belirlenen ölçütler kullanılmıştır. Bu ölçütler aşağıda belirtilmiştir;

- Borçların aktif toplamına oranı $(B/AT) = \text{Borçlar} / \text{Aktif Toplamı}$ [Finansal yapı analizi],
- Öz sermayenin aktif toplamına oranı $(ÖS/AT) = \text{Öz Sermaye} / \text{Aktif Toplamı}$ [Finansal yapı analizi],
- Kısa Vadeli Borçların kaynaklar toplamına oranı $(KVB/K) = \text{Kısa Vadeli Borçlar} / \text{Kaynaklar}$ [Finansal yapı analizi],
- Aktif Karlılık Oranı(AKO) = Net Kar/Aktif Toplamı [Kar ölçümü] ve
- Net İşletme Sermayesi aktifler oranı $(NİS/AT) = (\text{Dönen Varlıklar-Kısa Vadeli Borçlar}) / \text{Aktif Toplamı}$ [Likidite analizi] şeklindedir.

Kooperatifler itibariyle ölçütlerin ortalama değerleri Çizelge 3.2’de görülmektedir. Çalışmada kooperatiflerin finansal başarı düzeylerinin belirlenebilmesi için daha önce de belirtildiği üzere TOPSIS yöntemi kullanmıştır. TOPSIS Yoon ve Hwang tarafından 1980 yılında geliştirilmiştir ve ELECTRE yönteminin temel yaklaşımlarını kullanmaktadır. Karar noktalarının ideal çözüme yakınlığı ana prensibine dayanır ve çözüm süreci ELECTRE yöntemine nazaran daha kısadır.

Çizelge 3.2. Kooperatifler itibariyle ölçütlerin ortalama değerleri

İşl. Müd.	Koop.Adı	B/AT	ÖS/AT	KVB/K	AKO	NİS/AT
Bucak	Karaot	0,18	0,82	0,18	0,01	0,59
	Kuyubaşı	0,23	0,77	0,41	0,09	0,36
	Avdancık	0,30	0,70	0,02	0,01	0,98
	Yüreğil	0,64	0,36	0,68	-1,42	0,30
	Ürkütlü	0,53	0,47	0,91	0,04	0,18
	Taşyayla	0,80	0,20	0,70	0,01	0,16
	Çamlık	0,51	0,49	1,18	0,04	-0,06
	Elsazı	0,31	0,69	0,42	-0,54	0,48
	Dutalan	1,03	-0,03	1,78	0,09	-0,32
	Kargı	1,07	-0,07	1,99	-0,22	-0,35
	Demirli	0,74	0,26	0,98	0,04	0,00
	Kızılseki	0,23	0,77	0,68	0,21	0,04
	Kocaaliler	1,25	-0,25	1,85	0,04	-0,46
	Beşkonak	0,69	0,31	2,50	0,10	-0,18
	Karacaören	0,46	0,54	1,22	0,16	-0,06
	Çobanpınar	0,33	0,67	0,91	-1,67	0,30
	Karaseki	0,41	0,59	1,26	0,07	-0,04
Sütçüler	Kızıllı	0,85	0,15	1,03	0,02	-0,03
	Çandır	0,74	0,26	3,70	-0,07	-0,35
	Melikler	0,11	0,89	0,27	0,06	0,25
	Şeyhler	0,64	0,36	6,32	0,02	-0,32
	Yeşilyurt	0,27	0,73	0,55	0,20	0,13
	Karadiken	1,06	-0,06	11,43	-0,09	-0,41
	Sağrak	0,30	0,70	0,30	0,17	0,70
	Bekirağalar	0,06	0,94	0,06	0,15	0,94
	S.Mehmetler	0,23	0,77	2,10	0,12	-0,07
	H.Aliler	0,08	0,92	0,12	-0,23	0,59
	Çobanisa	1,02	-0,02	4,57	-0,01	-0,80
	Beydili	2,05	-1,05	3,36	-0,22	-1,26
	Sipahiler	0,51	0,49	38,74	-0,06	-0,11
	Yuvalı	1,27	-0,27	3,56	-0,04	-0,28
	Ayvalıpınar	0,31	0,69	0,34	0,00	0,57
	Belence	0,78	0,22	0,78	0,01	0,22
	Kesme	0,39	0,61	0,41	-0,04	0,56
	İncedere	0,26	0,74	0,42	0,10	0,27

TOPSIS yöntemi farklı alanlarda çok ölçütlü karar verme problemlerine yoğun olarak uygulanan bir yöntemdir. Bu alanlara tedarikçi seçimi (Demir, 2010b;

Duman vd., 2010), üretim (Eleren ve Ersoy, 2007), bankacılık (Yayar ve Baykara, 2012; Demireli, 2010), finansal performans belirleme (Akyüz vd., 2011; Akyüz ve Kaya, 2013; Uyguntürk ve Korkmaz, 2012) örnek olarak verilebilir. Ormancılıkta, orman işletmelerinde iktisadilik düzeylerinin belirlenmesi (Korkmaz, 2012) ve orman kaynaklarında işlev önceliklerinin belirlenmesi (Yılmaz vd., 2010) amacıyla TOPSİS yöntemi kullanılmıştır.

TOPSIS yöntemi 6 adımdan oluşan bir çözüm sürecini içerir. Yöntemin ilk iki adımı ELECTRE yöntemi ile ortaktır. Aşağıda TOPSIS yönteminin adımları tanımlanmıştır (Yaraloğlu, 2011):

Adım 1: Karar Matrisinin (A) Oluşturulması

Karar matrisinin satırlarında üstünlükleri sıralanmak istenen karar noktaları, sütunlarında ise karar vermede kullanılacak değerlendirme faktörleri yer alır. A matrisi karar verici tarafından oluşturulan başlangıç matrisidir. Karar matrisi aşağıdaki gibi gösterilir:

$$A_{ij} = \begin{bmatrix} a_{11} & a_{12} & \dots & a_{1n} \\ a_{21} & a_{22} & \dots & a_{2n} \\ \cdot & & & \cdot \\ \cdot & & & \cdot \\ \cdot & & & \cdot \\ a_{m1} & a_{m2} & \dots & a_{mn} \end{bmatrix} \quad (3.1)$$

A_{ij} matrisinde m karar noktası sayısını, n değerlendirme faktörü sayısını verir.

Adım 2: Standart Karar Matrisinin (R) Oluşturulması

Standart Karar Matrisi, A matrisinin elemanlarından yararlanarak ve aşağıdaki formül kullanılarak hesaplanır.

$$r_{ij} = \frac{a_{ij}}{\sqrt{\sum_{k=1}^m a_{kj}^2}} \quad (3.2)$$

R matrisi aşağıdaki gibi elde edilir:

$$R_{ij} = \begin{bmatrix} r_{11} & r_{12} & \dots & r_{1n} \\ r_{21} & r_{22} & \dots & r_{2n} \\ \cdot & & & \cdot \\ \cdot & & & \cdot \\ \cdot & & & \cdot \\ r_{m1} & r_{m2} & \dots & r_{mn} \end{bmatrix} \quad (3.3)$$

Adım 3: Ağırlıklı Standart Karar Matrisinin (V) Oluşturulması

Öncelikle değerlendirme faktörlerine ilişkin ağırlık değerleri (w_i) belirlenir

$$(\sum_{i=1}^n w_i = 1).$$

Daha sonra R matrisinin her bir sütunundaki elemanlar ilgili w_i değeri ile çarpılarak V matrisi oluşturulur. V matrisi aşağıda gösterilmiştir:

$$V_{ij} = \begin{bmatrix} w_1 r_{11} & w_2 r_{12} & \dots & w_n r_{1n} \\ w_1 r_{21} & w_2 r_{22} & \dots & w_n r_{2n} \\ \cdot & & & \cdot \\ \cdot & & & \cdot \\ \cdot & & & \cdot \\ w_1 r_{m1} & w_2 r_{m2} & \dots & w_n r_{mn} \end{bmatrix} \quad (3.4)$$

Adım 4: İdeal (A^+) ve Negatif İdeal (A^-) Çözümlerin Oluşturulması

TOPSIS yöntemi, her bir değerlendirme faktörünün monoton artan veya azalan bir eğilime sahip olduğunu varsaymaktadır. İdeal çözüm setinin oluşturulabilmesi için V matrisindeki ağırlıklandırılmış değerlendirme faktörlerinin yani sütun değerlerinin en büyükleri (ilgili değerlendirme faktörü minimizasyon yönlü ise en küçüğü) seçilir. İdeal çözüm setinin bulunması aşağıdaki formülde gösterilmiştir.

$$A^* = \left\{ \left(\max_i v_{ij} \mid j \in J \right), \left(\min_i v_{ij} \mid j \in J' \right) \right\} \quad (3.5)$$

(3.5) formülünden hesaplanacak set $A^* = \{v_1^*, v_2^*, \dots, v_n^*\}$ şeklinde gösterilebilir.

Negatif ideal çözüm seti ise, V matrisindeki ağırlıklandırılmış değerlendirme faktörlerinin yani sütun değerlerinin en küçükleri (ilgili değerlendirme faktörü maksimizasyon yönlü ise en büyüğü) seçilerek oluşturulur. Negatif ideal çözüm setinin bulunması aşağıdaki formülde gösterilmiştir.

$$A^- = \left\{ \left(\min_i v_{ij} \mid j \in J \right), \left(\max_i v_{ij} \mid j \in J' \right) \right\} \quad (3.6)$$

(3.6) formülünden hesaplanacak set $A^- = \{v_1^-, v_2^-, \dots, v_n^-\}$ şeklinde gösterilebilir.

Her iki formülde de J fayda (maksimizasyon), J' ise kayıp (minimizasyon) değerini göstermektedir.

Gerek ideal gerekse negatif ideal çözüm seti, değerlendirme faktörü sayısı yani m elemandan oluşmaktadır.

Adım 5: Ayırım Ölçülerinin Hesaplanması

TOPSIS yönteminde her bir karar noktasına ilişkin değerlendirme faktör değerlerinin İdeal ve negatif ideal çözüm setinden sapmalarının bulunabilmesi için Euclidian Uzaklık Yaklaşımından yararlanılmaktadır. Buradan elde edilen karar noktalarına ilişkin sapma değerleri ise İdeal Ayırım (S_i^*) ve Negatif İdeal Ayırım (S_i^-) Ölçüsü olarak adlandırılmaktadır. İdeal ayırım (S_i^*) ölçüsünün hesaplanması (3.7) formülünde, negatif ideal ayırım (S_i^-) ölçüsünün hesaplanması ise (3.8) formülünde gösterilmiştir.

$$S_i^* = \sqrt{\sum_{j=1}^n (v_{ij} - v_j^*)^2} \quad (3.7)$$

$$S_i^- = \sqrt{\sum_{j=1}^n (v_{ij} - v_j^-)^2} \quad (3.8)$$

Burada hesaplanacak S_i^* ve S_i^- sayısı doğal olarak karar noktası sayısı kadar olacaktır.

Adım 6: İdeal Çözüme Göreli Yakınlığın Hesaplanması

Her bir karar noktasının ideal çözüme göreli yakınlığının (C_i^*) hesaplanmasında ideal ve negatif ideal ayırım ölçülerinden yararlanılır. Burada kullanılan ölçüt, negatif ideal ayırım ölçüsünün toplam ayırım ölçüsü içindeki payıdır. İdeal çözüme göreli yakınlık değerinin hesaplanması aşağıdaki formülde gösterilmiştir.

$$C_i^* = \frac{S_i^-}{S_i^- + S_i^*} \quad (3.9)$$

Burada C_i^* değeri $0 \leq C_i^* \leq 1$ aralığında değer alır ve $C_i^* = 1$ ilgili karar noktasının ideal çözüme, $C_i^* = 0$ ilgili karar noktasının negatif ideal çözüme mutlak yakınlığını gösterir.

4. ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA

4.1. Köylerin ve Kooperatiflerin Genel Özellikleri

Isparta Orman Bölge Müdürlüğü Sütçüler ve Bucak Orman İşletme Müdürlükleri sınırları içerisinde faaliyet gösteren tarımsal kalkınma kooperatiflerinin bulunduğu köylerin; 2000, 2007 ve 2013 yıllarındaki nüfus değişimleri Çizelge 4.1 ve 4.2’de, orman kaynaklarına göre konumları ise Çizelge 4.3’te gösterilmiştir.

Çizelge 4.1. Sütçüler’deki orman köylerinin 2000-2007-2013 yılları nüfus değişimi

Köyler	2000 Yılı	2007 Yılı	2013 Yılı
Kızıllı	642	554	450
Çandır	663	621	641
Melikler	68	65	69
Şeyhler	296	282	241
Yeşilyurt	719	679	729
Karadiken	449	447	377
Sağrak	160	136	110
Bekirağalar	105	117	98
S.Mehmetler	525	546	438
H.Aliler	122	113	116
Çobanisa	507	635	594
Beydili	705	544	475
Sipahiler	310	286	249
Yuvalı	1169	782	636
Ayvalıpınar	2241	978	699
Belence	684	610	497
Kesme	3001	1545	1142
İncedere	428	369	286
Toplam	12794	9309	7847

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2007 ve 2013 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) ve 2000 Yılı Genel Nüfus Sayımı Veri Tabanı

Çizelgelerde görüldüğü üzere, genel itibariyle orman köylerinin nüfusları sürekli bir azalma göstermektedir. Bunun nedeni ülkemizin kırsal alanlarından kente olan göçtür. Göl olgusu orman köylerinde kendini daha fazla göstermektedir. Çünkü orman köyleri kırsal alanlarda ekonomik darboğazların en fazla yaşandığı yerleşim birimleridir.

Orman köylerinin nüfusu, 1990’lı yıllardan günümüze giderek azalan bir seyir izlemiştir. Nitekim orman köyü nüfusu; 1970 nüfus sayımında 7,9

milyon iken bu rakam iniş ve çıkışlar geçirerek 1975’de 9,3 milyona, 1985’de 10,1 milyona ulaşmış, 1990’da 9,1 milyona, 2000 yılı sayımına göre ise 7,6 milyona gerilemiştir (Şen ve Toksoy, 2006). 2012 yılı itibariyle 21.395 orman köyünde 7.085.545 kişi yaşamakta olup, bu nüfus kırsal alanda yaşayanların yaklaşık %40’ını kapsamaktadır. Bu köylerin orman içi ve bitişiği olması durumuna göre sayıları sırasıyla 7183 ve 14212’dir (OGM, 2014c).

Çizelge 4.2. Bucak’ta orman köylerinin 2000-2007-2013 yılları nüfus değişimleri

Köyler	2000 Yılı	2007 Yılı	2013 Yılı
Karaot	227	213	199
Kuyubaşı	152	139	132
Avdancık	365	404	389
Yüreğil	622	509	489
Ürkütlü	1303	1005	848
Taşıyayla	742	707	637
Çamlık	1907	1739	1558
Elsazı	754	748	672
Dutalan	140	111	113
Kargı	503	473	456
Demirli	654	556	530
Kızılseki	704	511	561
Kocaaliler	2463	2175	2132
Beşkonak	363	359	360
Karacaören	227	214	164
Karaseki	230	172	152
Çobanpınar	704	656	638
Toplam	12060	10691	638

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, 2007 ve 2013 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) ve 2000 Yılı Genel Nüfus Sayımı Veri Tabanı

2005 yılında Resmi Gazete’de yayınlanan “Orman Köylüleri Kalkınma Hizmetlerine İlişkin Esas ve Usuller” yönetmeliğinde orman köyü; orman içi köy (Oİ: Mülki sınırları içinde devlet ormanı olması şartı ile evlerin toplu bulunduğu yerleşim alanından itibaren aralıksız devam eden arazileri dört yönden ormanla çevrili köyleri) ve ormana bitişik köy (OB: Mülki sınırları içinde devlet ormanı olup da orman içi sayılmayan köyleri) olarak nitelendirilirken; orman köylüsü ise; orman köyü nüfusuna kayıtlı olup; sürekli olarak bu köylerde ikamet eden halk olarak tanımlanmaktadır. Çalışma kapsamında yer alan 35 köyün 31’i orman içi köy durumundadır. (Çizelge 4.3). Daha önce belirtildiği üzere hem Sütçüler (% 68,69) hem de Bucak (%77,55) Orman İşletme Müdürlüklerinin orman alanı oranı Türkiye ortalamasının (%27,6) çok üzerindedir. Bundan dolayı köylerin tamamına yakını orman içi köy statüsündedir.

Çizelge 4.3. Köylerin orman kaynakları ile ilişkisi

Sıra No	İşletme Müdürlüğü	İşletme Şefliği	Köyler	*Köyün konumu
1	Bucak	Uğurlu	Karaot	Oİ
2			Kuyubaşı	Oİ
3			Aydancık	Oİ
4		Kestel	Yüreğil	OB
5			Ürkütlü	OB
6		Bucak	Taşyayla	Oİ
7		Çamlık	Çamlık	Oİ
8			Elsazı	Oİ
9			Dutalan	Oİ
10		Melli	Kargı	Oİ
11			Demirli	Oİ
12			Kızılseki	Oİ
13			Kocaaliler	Oİ
14		Pamucak	Beşkonak	Oİ
15			Karacaören	Oİ
16			Karaseki	Oİ
17			Çobanpınar	Oİ
18		Söğütdağı	Kızıllı	Oİ
19		Çandır	Çandır	Oİ
20			Melikler	Oİ
21			Şeyhler	Oİ
22		Karadağ	Yeşilyurt	Oİ
23			Karadiken	Oİ
24		Sütçüler	Sağrak	Oİ
25			Bekirağalar	Oİ
26			S.Mehmetler	Oİ
27			H.Aliler	Oİ
28			Çobanisa	Oİ
29		Sipahiler	Beydili	Oİ
30			Sipahiler	Oİ
31			Yuvalı	OB
32			Ayvalıpınar	OB
33		Tota	Belence	Oİ
34			Kesme	Oİ
35			İncedere	Oİ

Oİ: Orman içi köy, OB: Orman bitişiği köy

Kooperatiflerin ORKÖY kredisi kullanma durumları Çizelge 4.4.'te gösterilmiştir. Bucak'ta Taşyayla ve Beşkonak tarımsal kalkınma kooperatiflerine verilen kazıcı yükleyici iş makinelerinin halen kullanımda olduğu görülmektedir. Bu makineler ormancılık işlerinde kullanılan makinelerdir. Sütçüler'de ise geçmişte daha çok zirai alet ve ekipmanlar için ORKÖY kredisi verilmiş ve bu kredilerin geri ödemesi bittikten sonra makineler ya satılmış ya da atıl durumda kalmıştır.

Çizelge 4.4. Kooperatiflerin ORKÖY kredisi kullanma durumu

No	İlçesi	Köy	Proje Konusu	Yıl	Son Durumu
1	Bucak	Karaseki	Tomruk Yükleme Makinesi	2004	Kredi bittikten sonra satılmış
2		Taşıyayla	Kazıcı Yükleyci İş Makinesi	2006	Kullanılıyor
3		Beşkonak	Kazıcı Yükleyci İş Makinesi	2010	Kullanılıyor.
4	Sütçüler	Kesme	Halicılık	1982	Köyde yapılmıyor
5		Sarımehmetler	Zirai Alet Ve Ekipmanları	1993	Kullanılmıyor
6		Beydili	Zirai Alet Ve Ekipmanları	1994	Satılmış
7		Gümü	Zirai Alet Ve Ekipmanları	1994	Kullanılmıyor.
8		Çandır	Un Değirmeni	1994	Kullanılıyor.
9		Bucakdere	Zirai Alet Ve Ekipmanları	2002	Satılmış
10		Çobanisa	Zirai Alet Ve Ekipmanları	2003	Kullanılmıyor.
11		Çandır	İş Mak. Paletli Ekskavatör	2013	Kullanılıyor

4.2. Anket Çalışmasına İlişkin Bulgular

4.2.1. Katılımcıların Profili

Anket uygulanan 35 adet tarımsal kalkınma kooperatifi başkanlarının tamamı erkektir. Ayrıca kooperatiflerin tamamı faal durumdadır. Başkanlara yöneltilen eğitim durumları hakkındaki soruya başkanların tamamı cevap vermiştir. Buna göre başkanların; %62,9'u ilkokul, %20'si ortaokul, %14,3'ü lise, %2,9'u sadece okuryazardır. Üniversite mezunu yoktur (Çizelge 4.5). Coşgun vd. (2008)'in yaptıkları çalışmada deneklerin yanıtlarına göre kooperatif başkanlarının; %60'ı ilkokul, %20'si ortaokul, %9'u lise, %3'ü yüksekokul düzeyinde eğitim gördüğü %8'inin ise eğitim düzeylerinin bilinmediği belirtilmiştir.

Kooperatif Başkanlarının yaşları 20-40, 41-60 ve 61 ve üzeri olmak üzere 3 yaş basamağına ayrılarak irdelenmiştir. Çizelge 4.5'de de görüldüğü üzere en fazla (%65,7) orta yaş grubu diyebileceğimiz 41-60 yaş basamağında yer almaktadır. En az ise 61 yaş ve üzeri basamağında 2 adet (%5,7) başkan yer almaktadır.

Kooperatif başkanlarının başkanlık süreleri 0-3 yıl, 4-6 yıl ve 7 yıl üzeri olmak üzere 3 basamağa ayrılarak irdelenmiştir. Başkanların; %42,9'u 0-3 yıl, %28,6'sı 4-6 yıl ve %28,6'sı da 7 yıl üzeri başkanlık yaptığı anlaşılmaktadır (Çizelge 4.5). Günşen (2006) çalışmasında, kooperatif başkanlarının %52'si 1-3 yıl, %13'ü 4-6 yıl, %35'ininde 7 yıl üzerinde görev yaptığı sonucuna ulaşmıştır. Kooperatiflerin başarısında yöneticilerin tecrübelerinin de önemli bir etkiye bulunduğu düşünüldüğünde, deneklerin % 35'i deneyimli başkanlar tarafından yönetilmektedir. Bunun yanında başkanların yaklaşık yarısının kısa süredir başkanlık yapıyor olması (1-3 yıl) da bu kooperatiflerde yönetici körlüğü gibi bazı başarısızlık nedenlerinin oluşmasını engelleyebilmesi açısından önem arz etmektedir.

Çizelge 4.5. Katılımcıların bazı sosyo-ekonomik ve demografik özellikleri

Yaş Grupları	Sayı	%
20-40	10	28,6
41-60	23	65,7
>61	2	5,7
Toplam	35	100,0
Görev yılı	Sayı	%
1-3 yıl	15	42,8
4-6 yıl	10	28,6
>6 yıl	10	28,6
Toplam	35	100,0
Eğitim düzeyi	Sayı	%
Okuryazar	1	2,9
İlkokul	22	62,9
Ortaokul	7	20,0
Lise	5	14,2
Üniversite	0	0,0
Toplam	35	100,0

Kooperatiflerin diğer yöneticilerinin (başkan yardımcısı, muhasip üye) eğitim durumları irdelendiğinde ise yöneticilerin büyük bir çoğunluğu (%80) ilkokul, %14,3'ü ortaokul ve %5,7'si ise lise mezunudur.

Başkanların vermiş olduğu cevaba göre kooperatiflerin yıllar itibariyle toplam ortak sayıları Çizelge 4.6. ve 4.7'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.6. Bucak İşletme Müdürlüğü sınırlarında faaliyet gösteren kooperatiflerin yıllar itibariyle ortak sayıları

Köy Adı	Y I L L A R				
	2009	2010	2011	2012	2013
Karaot	123	122	122	125	128
Kuyubaşı	55	55	55	41	45
Avdancık	102	102	105	49	49
Yüreğil	209	209	209	208	127
Ürkütlü	338	335	346	343	342
Taşyayla	384	387	394	399	367
Çamlık	347	356	370	347	445
Elsazı	251	256	264	268	268
Dutalan	41	36	35	36	36
Kargı	130	123	221	103	105
Demirli	351	358	309	149	160
Kızılseki	207	207	175	175	105
Kocaaliler	344	344	344	333	337
Beşkonak	121	122	121	123	122
Karacaören	41	41	42	42	39
Çobanpınar	242	241	243	244	247
Karaseki	65	56	55	55	69

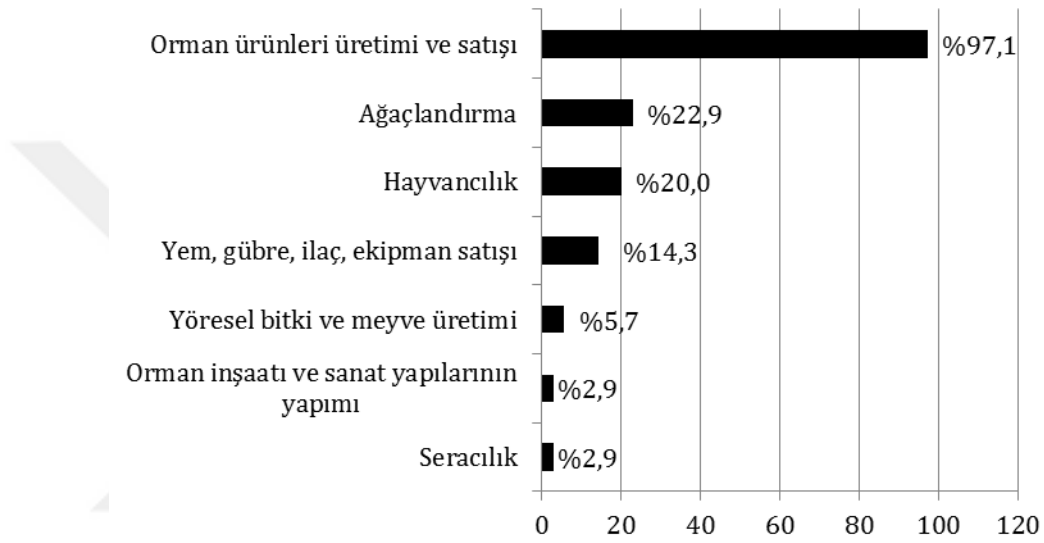
Çizelge 4.7. Sütçüler İşletme Müdürlüğü sınırlarında faaliyet gösteren tarımsal kalkınma kooperatiflerinin yıllar itibariyle ortak sayıları

Köy Adı	Y I L L A R				
	2009	2010	2011	2012	2013
Kızıllı	265	278	226	226	223
Çandır	222	228	228	228	220
Melikler	22	22	21	21	23
Şeyhler	96	95	96	96	80
Yeşilyurt	252	258	267	262	266
Karadiken	187	187	167	187	188
Sağrak	49	49	49	47	47
Bekirağalar	38	38	38	39	39
S.Mehmetler	137	138	128	129	131
H.Aliler	49	48	48	47	44
Çobanisa	129	129	129	129	129
Beydili	190	175	223	171	164
Sipahiler	120	120	120	117	117
Yuvalı	209	182	182	180	179
Ayvalıpınar	368	368	264	360	198
Belence	156	152	143	143	135
Kesme	281	281	273	273	273
İncedere	81	80	79	79	73

Buna göre bazı kooperatiflerde üye sayılarında önemli değişiklikler vardır. Örneğin Avdancık kooperatifinin 2012 yılından itibaren ortak sayısı yaklaşık yarı yarıya azalmıştır. Benzer bir durum Ayvalıpınar kooperatifinde de görülmektedir. Ancak kooperatiflerin büyük bölümünde ortak sayılarında yıllar itibariyle fazla miktarda artış ya da azalış görülmemektedir.

4.2.2. Kooperatiflerin Faaliyet Alanları

Kooperatiflerin faaliyet alanları 7 farklı alan olarak irdelenmiştir. Deneklerin vermiş olduğu yanıtlar Şekil 4.1’de ayrıntılı olarak görünmektedir. Verilen yanıtlar incelendiğinde kooperatiflerin nerdeyse tamamına yakınının (%97,1) orman ürünleri üretimi ve satışı alanında faaliyet gösterdiği ve sadece seracılık ve orman inşaatı alanında faaliyet gösteren birer adet kooperatifin bulunduğu dikkat çekmektedir.

Şekil 4.1. Kooperatiflerin faaliyet alanları

Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

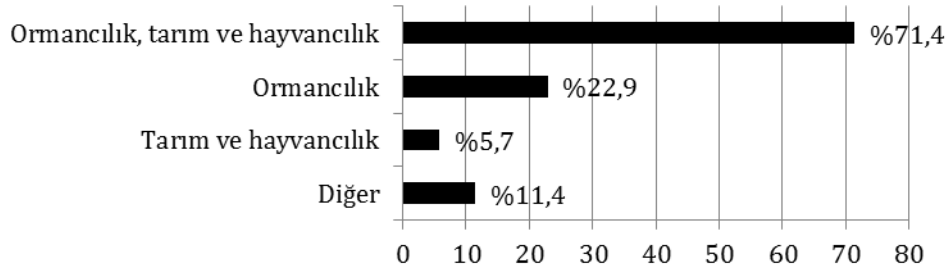
Kooperatiflerin büyük bir bölümünün orman ürünleri üretimi ve satışı gerçekleştirmekte olması orman köylülerinin orman kaynaklarına bağımlı olduğunun bir göstergesidir. Kooperatifler hem orman işletmelerinin üretim işlerinde vahidi (birim) fiyatlarla çalışmakta hem de tahsisli dikili satış olarak üretim ve satış yapmaktadır. Ayrıca açık arttırılmalı dikili satış ihalesi ile dikili olarak satılan bölme/bölmeciklerde odun hammaddesi üretimi kooperatifler tarafından gerçekleştirilmektedir.

Kooperatiflerin yıllık üretim potansiyelleri (ormancılık işleri, süt üretimi, sebze meyve üretimi, yem gübre satışı, diğer vb.) Çizelge 4.8’ de gösterilmiştir.

Çizelge 4.8. Kooperatiflerin yıllık üretim potansiyeli

Kooperatif Adı	Üretim Potansiyeli
Kızıllı	2000 m ³ Ormancılık İşleri 350 ton Süt Üretimi
Çandır	5000 m ³ Dikili Orman İş, 300 Ton Süt Üretimi
Melikler	1000 m ³ Ormancılık İşleri
Şehler	4000-5000 m ³ Ormancılık İşleri 7 ha Ağaçlandırma
Yeşilyurt	10000 m ³ Orman Ürünleri Üretimi
Karadiken	1150 m ³ Orman Ürünleri
Sağrak	1000 m ³ Ormancılık İşleri
Bekirağalar	5000 m ³ Orman Ürünü Üretimi
Sarımehmetler	500 m ³ Orman Ürünü Üretimi
Hacıaliler	3615 m ³ Orman Ürünü
Çobanisa	2000 ster lif-yonga odunu, 400 m ³ tomruk, 200 m ³ maden direk
Beydili	Milli park alanı olduğundan üretim yapılamıyor
Sipahiler	300 m ³ Orman Ürünü, 10 ton meyve
Yuvalı	5000 ton meyve 1000 m ³ orman ürünü
Ayvalıpınar	4000 m ³ orman ürünü
Belence	5000 m ³ Orman Ürünü Üretimi
Kesme	1500 m ³ Orman Ürünü
İncedere	300 m ³ Orman Ürünü
Karaot	Orman Ürünleri 3000-5000 m ³
Kuyubaşı	Orman Ürünleri 7688 m ³
Avdancık	Orman Ürünleri 2000-3000 m ³
Yüreğil	Orman Ürünleri 2340 m ³
Ürkütlü	200 m ³ Orman Ürünü, 90 ton süt
Taşyayla	960 ton süt, 21000 çuval yem, 7000 m ³ dikili satış
Çamlık	50000 m ³ Orman emvali, 84000 ton süt, 200000 ton meyve-sebze, 1920000 ton yem
Elsazı	15000 m ³ Orman emvali, 1800 ton süt, 1000 ton sebze-meyve
Dutalan	2500 m ³ Orman emvali, 180 ton süt
Kargı	300 m ³ Orman emvali
Demirli	4000 m ³ Orman ürünü, 540 ton süt, 8400 çuval yem
Kızılsaki	1500 m ³ Orman Ürünü
Kocaaliler	1000 m ³ tomruk
Beşkonak	5000 m ³ Orman Ürünü Üretimi
Karacaören	2000 m ³ Orman emvali
Çobanpınar	20000 m ³ Orman emvali
Karaseki	1000 m ³ Ormancılık İşleri

Kooperatiflerin ve köylerin en önemli geçim kaynakları incelendiğinde; ormancılık, tarım ve hayvancılık alanlarının üçünde de faaliyet gösteren kooperatif sayısı 25'tir (%71,4). (Şekil 4.2). Ayrıca bazı kooperatiflerin ve köylerin genel olarak seracılık, fide üretimi vb. yaptığı da başkanlar tarafından belirtilmiştir.

Şekil 4.2. Kooperatifin ve köyün en önemli geçim kaynağı
Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Kooperatiflerin 23'ü (%65,7) kendilerine ait bina, arsa ve taşıta sahiptir. Bu kooperatiflerden 14'ünün çalışmalarını yürüttüğü bir büroları da vardır.

Kooperatifin başarısında ve buna bağlı olarak köylünün geçim kaynağının artmasında önemli etkenlerden biri de kooperatiflerin yıl içerisinde aktif olarak çalıştığı süredir. Kooperatiflerin yıl içerisinde aktif olarak çalıştığı süreler Çizelge 4.9'da gösterilmiştir. Görüldüğü üzere yıl içerisinde kooperatiflerin çalışma süreleri farklılaşmaktadır. Çoğunlukla orman ürünleri üretimi yapan kooperatiflerin çalışma zamanları bu ürünlerin üretim zamanları ile ilişkilidir. Günşen (2006) tarafından yapılan çalışmada kooperatiflerin %52'sinin 1-3 ay süreyle aktif olarak çalıştığı sonucuna ulaşmıştır.

Çizelge 4.9. Kooperatiflerin yılda aktif olarak çalıştığı süreler

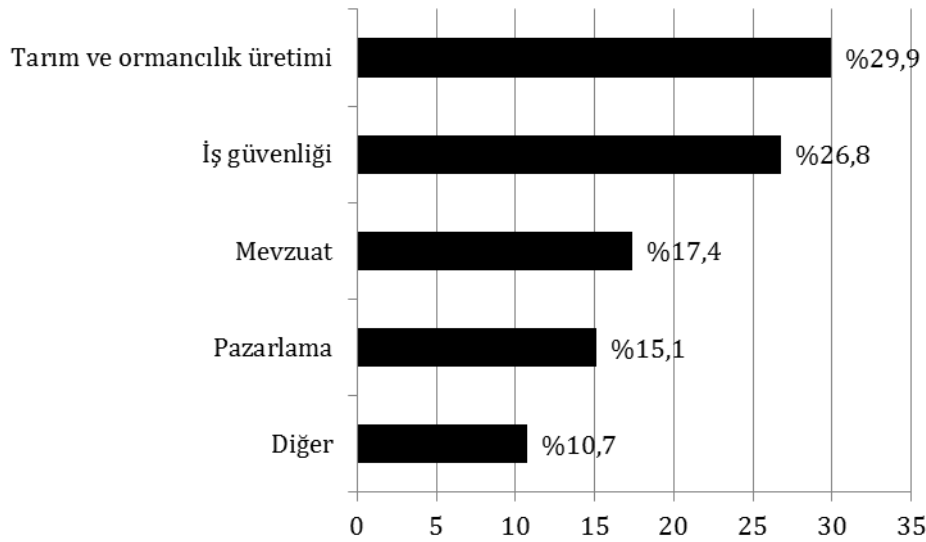
Süre	Sayı	%
3 Ay	8	22,9
6 Ay	6	17,1
9 Ay	2	5,7
12 Ay	19	54,3
Toplam	35	100,0

4.2.3. Kooperatiflerde Eğitim Çalışmaları

Başarıya etki eden faktörlerden biri de çalışanlara ve yöneticilere yaptıkları işlere yönelik verilen eğitimlerdir. Son 3 yılda eğitim çalışması yapılan kooperatif sayısı 14 (%40)' tür. Buradan kooperatiflerde eğitim çalışmalarının yetersiz olduğu sonucuna ulaşılabilir. Yöneticiler tarafından kooperatif ortaklarına verilmesi gerekli olan eğitim konuları önceliklendirildiğinde

ormancılık üretimi (%29,2), kooperatifçilik (%21,6) ve pazarlama (%14,4) olarak sıralanmaktadır. Günşen (2006) tarafından yapılan çalışmada benzer şekilde, orman ürünleri üretimi (% 28), kooperatifçilik (% 24), alternatif üretim teknikleri(% 20), pazarlama (% 16) ve yöneticilik (%12) sonucuna ulaşılmıştır.

Başkanların büyük bir bölümü (%82,9), kooperatifçilik konusunda düzenli olarak eğitim alınmasının, kooperatiflerin başarısını olumlu yönde etkileyeceğini düşünmektedir. Kooperatiflerin eğitime ihtiyaç duydukları açık bir şekilde ortadadır. Fakat hangi alanda eğitim verilmesi gerektiği de önemli bir husustur. Kooperatif başkanlarının hangi konuda eğitime ihtiyaçları olduğuna dair görüşleri Şekil 4.3'de gösterilmiştir. En fazla ihtiyaç duyulan eğitim konuları, tarım ve orman üretimi, iş güvenliği ve mevzuat olarak sıralanmaktadır.

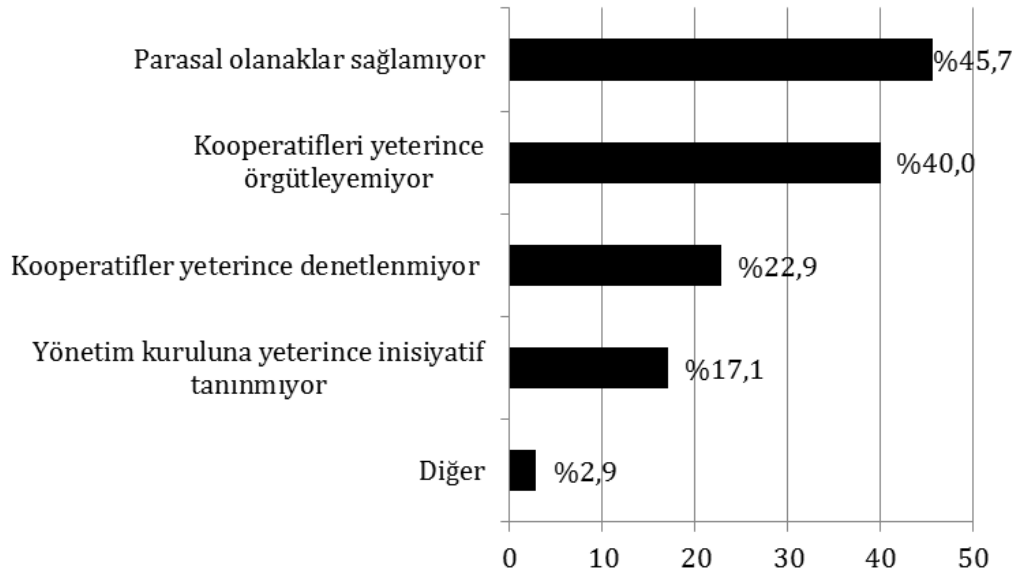

Şekil 4.3. Kooperatif yöneticilerinin eğitime ihtiyaç duydukları konular

4.2.4. Kooperatif Kanununda Verilen Haklara İlişkin Düşünceler

Başkanların %65,7'si Kooperatifler Kanunu'nun yetersiz olduğunu düşünmektedir. Yetersizliğin hangi konularda olduğuna dair başkanların görüşleri Şekil 4.4'de yer almaktadır. Kooperatifler Kanunu'nda yeterli düzeyde yer almayan en önemli konular; parasal olanak sağlamaması ve kooperatifleri yeterince örgütleyememesidir.

Yöneticilerin yetki ve sorumluluklarının kanunda ve ana sözleşmede açık olduğunu başkanların %80'i düşünmektedir.

Şekil 4.4. Kooperatifler Kanunu'nun yetersiz olduğu konular*

**Kooperatifler Kanunu'nun yetersiz olduğunu düşünenler tarafından birden fazla seçenek işaretlenerek cevaplandırılmıştır.*

4.2.5. Yönetime Ortakların Katılımı ve Ortaklara Sağlanan Katkılar

Ortakların ve üyelerin kooperatife olan ilgisi ve iletişimi arttıkça kooperatifin başarısının da artacağı şüphesizdir. Kooperatifin başarısının artması ortak ve üyelerin payında da artış meydana getirecektir. Dolayısıyla karşılıklı bir etkileşim konusudur. Üye ve ortaklar kooperatife ne kadar ilgi gösterirse o derecede faydalanırlar.

Ortakların genel kurul toplantılarına katılım durumları irdelendiğine; ortakların, yaklaşık üçte birinin genel kurul toplantılarına katılmadığı görülmektedir (Çizelge 4.10).

Çizelge 4.10. Ortakların genel kurul toplantılarına katılım durumu

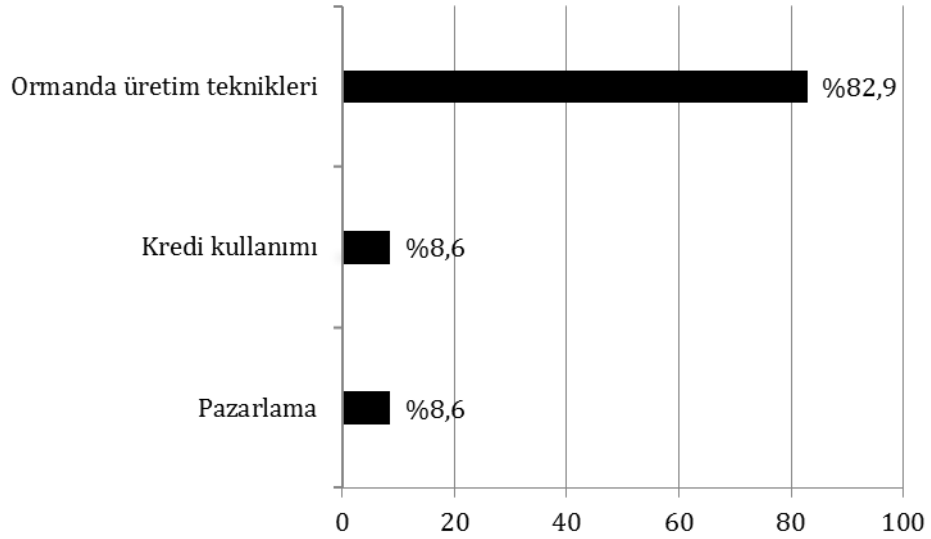
Toplantılara katılım durumu	Sayı	%
Hayır	11	31,4
Bazen	6	17,2
Evet	18	51,4
Toplam	35	100,0

Kooperatifin yaptığı işlerle ortakların ilgilenmesi irdelendiğinde, başkanların %65,7'si ortakların ilgilendiğini belirtmiştir. Kooperatiflerin almış olduğu işleri ortaklarına ne oranda ve nasıl pay ettiği ise Çizelge 4.11'de gösterilmiştir. Bu bağlamda en önemli ölçütler; ortakların istekleri ve ortaklara eşit olarak paylaşırma (diğer) şeklinde sıralanmaktadır. Ortaklar arasında iş bölümü, işlerin yürütülmesi aşamasında uyum olduğu deneklerin %80'i tarafından belirtilmiştir. Günşen (2006) tarafından yapılan çalışmada, kooperatif başkanlarının % 38'inin alınan işi toplam ortak sayısına eşit bölerek, % 29'nun aktif çalışan ortak sayısına eşit bölerek ve % 14'nün de ortağın sahip olduğu iş gücüne göre alınan işleri dağıttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çizelge 4.11. İşlerin ortaklara paylaştırılmasındaki ölçütler

Ölçütler	Sayı	%
Ortağın aile sayısı	3	8,6
Ortağın sahip olduğu iş gücü, teknik donanım (kamyon, traktör vb.)	5	14,3
Ortakların istekleri	11	31,4
Ortağın kooperatife sağladığı katkı	6	17,1
Diğer (ortaklara eşit olarak paylaşırma)	10	28,6
Toplam	35	100,0

Başkanların büyük çoğunluğu (%82,9) ortaklarına ormanda üretim teknikleri konusunda yardımcı olduğunu belirtmiştir. Mali konular, pazarlama ve tarım-hayvancılık konularında ortaklarına yardımcı olduğunu belirten 3 kooperatif başkanı bulunmaktadır (Şekil 4.5.).

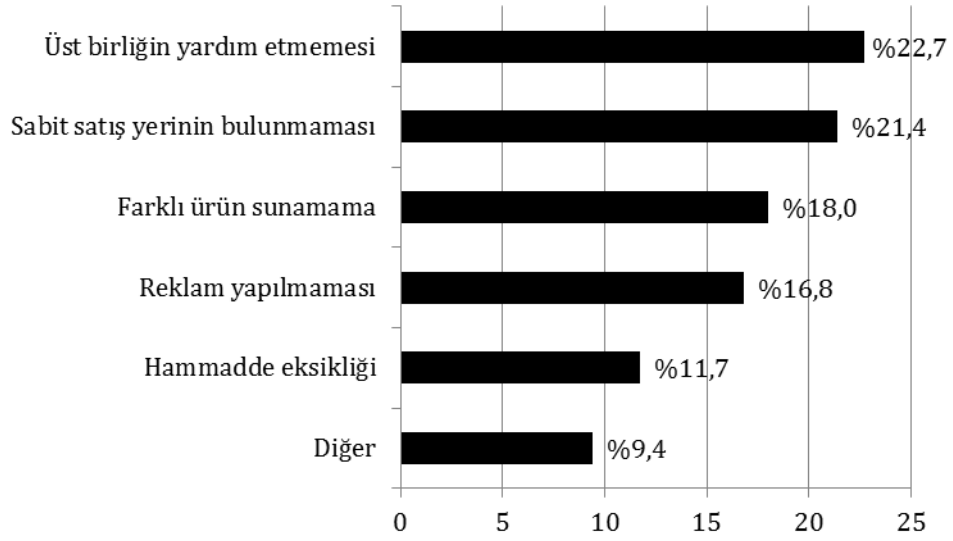
Şekil 4.5. Kooperatif yönetiminin ortaklarına yardımcı olduğu konular*

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

4.2.6. Kooperatiflerin Sorunları

Kooperatifte üretilen mal ve hizmetlerin pazarlanmasında sorun yaşanıp yaşanmaması konusunda; deneklerin %45,7'si ara sıra, %37,1'i hiçbir zaman ve %17,1'i ise sık sık sorun yaşandığı cevabını vermiştir. Günşen (2006) çalışmasında, kooperatif başkanlarının % 48'nin pazarlamada hiç sorun yaşamadığı, % 48'nin de pazarlamada sorunlar yaşandığı sonucuna ulaşmıştır.

Kooperatiflerde yaşanan pazarlama konusundaki sorunlar Şekil 4.6'da gösterilmiştir. Kooperatiflerin %65,7'si üst birliğe üyedir ve pazarlama konusunda üst birliğin yardımcı olmaması en önemli sorun olarak görülmektedir. Bu sorunu, sabit bir satış yerinin bulunmaması ve farklı bir ürün sunamama izlemektedir. Günşen (2006) bu konuda, ürünleri pazarlayacak yer bulunamaması (% 29), üst birliğin pazarlama da yardımcı olmaması (%22), ürünlerin işlenememesinden dolayı pazara farklı ürünler sunulamaması (%20), üretilen malın reklamının yapılamaması (% 18) ve hammadde eksikliği yüzünden pazara ürün yetiştirememeleri (% 11) sonucuna ulaşmıştır.

Şekil 4.6. Pazarlamada yaşanan sorunlar

Kooperatifin ortakları ile yaşadığı en önemli sorunlar; ortakların maddi durumunun yeterli olmaması yani kooperatife bağımlılık düzeyinin yüksekliği, birlikte hareket edememe ve yönetimin kararlarına ve yöneticilere sürekli muhalefet etme olarak sıralanmaktadır (Çizelge 4.12). Sorunları doğuran kök sorunların temelde ekonomik, sosyal ve eğitim ile ilgili olduğu söylenebilir.

Çizelge 4.12. Kooperatiflerin ortakları ile yaşadığı en önemli sorunlar

Ortaklar İle Yaşanan Sorun	Sayı	%
Ortaklarının maddi durumunun yeterli olmaması	11	31,4
Yöneticilerle ilgili suçlamalarda bulunmaları	5	14,3
Yönetimin kararlarına veya yöneticilere sürekli muhalefet edilmesi	8	22,9
Birlikte hareket edememe	10	28,6
Sorun yok	1	2,8
Toplam	35	100,0

Kooperatiflerin en önemli sorunu irdelendiğinde, başkanların üç konu hakkında yoğunlaştığı görülmektedir. Bunlar; birlikte hareket edememe, finansman ve eğitimidir (Çizelge 4.13).

Çizelge 4.13. Kooperatiflerin en önemli sorunları

Sorun	Sayı	%
Finansman	9	25,7
Eğitim	8	22,9
Örgütlenme	3	8,6
Kanunlar	2	5,7
Birlikte Hareket Edememe	12	34,3
Sorun yok	1	2,8
Toplam	35	100,0

Başkanların, sorun yaşadığı gruplar incelendiğinde (Çizelge 4.14), %51,5'inin ortaklar ile sorun yaşadığını belirtmeleri dikkat çekicidir. Ayrıca büyük oranda ormancılık faaliyetlerinden gelir elde eden kooperatiflerin yaklaşık beşte birinin orman işletmeleri ile sorun yaşaması da yörede orman teşkilatı-kooperatif ilişkilerinin büyük ölçüde olumlu düzeyde olduğunu göstermektedir.

Çizelge 4.14. Kooperatiflerin sorun yaşadıkları gruplar

Grup	Sayı	%
Orman işletmesi	7	21,2
Ortaklar	17	51,5
Müşteriler	4	12,1
Birlik	3	9,1
Diğer	2	6,1
Toplam	33	100,0

4.2.7. Kooperatif – Ormancılık İlişkisi

Ankete katılan kooperatif başkanlarının büyük çoğunluğu (%71,4) orman-halk ilişkilerinin iyi düzeyde olduğunu düşünmektedir. 6831 Sayılı Orman Kanununun 34. Maddesinde belirtilen haktan (%25) kooperatiflerin ne miktarda yararlandığına başkanların %62,9'u kısmen, %22,9'u tamamen ve %14,3'ünün hiç yararlanmadığını belirtmiştir. Kikare testi sonuçlarına göre eğitim düzeyi yüksek olanlar (ortaokul ve lise) bu konuda daha fazla olumlu görüş bildirmiştir. ($X^2= 17,816$; $sd=6$; $p<0,05$). Bu haktan yararlanamadıklarını söyleyen başkanların, %55,6'sı bunun nedenini orman ürünleri işleyen tesislerinin olmaması, %37'si ise KDV tevkifatı, yol ve ulaşım da yaşanan sorunlar olarak belirtmiştir.

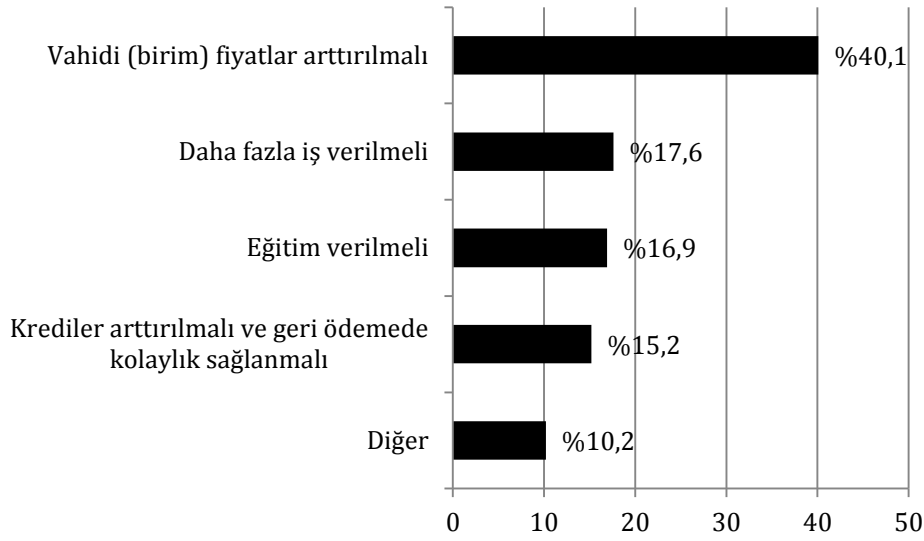
Kooperatiflerin 2009-2013 yılları arasındaki orman işçiliği gelirleri Çizelge 4.15’de gösterilmiştir.

Çizelge 4.15. Kooperatiflerin 2009-2012 yılları arasında orman işçiliğinden gelirleri (TL)

Kooperatifler	2009	2010	2011	2012	2013
Kızıllı	330.296,21	289.056,30	903.046,63	620.780,05	501.191,90
Çandır	272.000,00	178.000,00	326.000,00	133.425,00	211.831,02
Melikler	83.666,00	31.434,00	89.469,00	94.985,00	56.013,00
Şeyhler	-	-	35.168,00	153.126,57	584.283,37
Yeşilyurt	-	299.555,40	758.840,81	617.523,96	568.296,84
Karadiken	121.153,47	17.522,19	34.266,45	165.283,19	206.024,29
Sağrak	28.024,64	22.716,99	16.735,33	45.478,89	56.406,69
Bekirağalar	16.910,88	62.574,41	102.489,58	88.780,44	159.934,49
S.Mehmetler	-	63.607,35	89.456,11	189.180,95	90.707,28
H.Aliler	80.732,44	257.144,67	135.668,52	39.835,54	115.035,37
Çobanisa	35.369,36	67.893,56	21.487,09	49.857,57	95.273,89
Beydili	18.727,31	-	124.745,19	54.897,89	55.710,62
Sipahiler	100.533,21	105.030,23	69.523,16	154.862,00	47.628,51
Yuvalı	198.758,00	330.453,00	346.800,00	353.112,00	174.596,00
Ayvalıpınar	329.783,51	171.800,36	169.747,57	152.515,93	201.438,21
Belence	85.755,31	145.876,07	200.120,83	333.269,09	300.324,97
Kesme	52.363,00	81.601,00	95.000,00	103.952,00	32.000,00
İncedere	109.107,13	111.476,04	139.298,89	320.212,87	154.824,21
Karaot	279.097,04	315.229,89	168.325,63	163.533,00	163.533,00
Kuyubaşı	146.432,97	267.978,13	122.913,94	328.102,09	328.102,09
Avdancık	96.627,66	-	122.348,11	179.753,00	179.753,21
Yüreğil	43.558,51	25.914,04	-	106.557,94	106.557,94
Ürkütlü	33.354,79	63.411,90	37.138,03	43.967,74	-
Taşyayla	297.523,83	234.818,78	295.743,66	200.711,27	200.711,27
Çamlık	782.637,35	500.756,01	541.368,90	796.140,85	796.140,85
Elsazı	349.299,51	210.872,41	395.879,92	269.790,42	269.790,42
Dutalan	330.018,12	33.134,67	171.326,39	227.925,24	227.925,24
Kargı	232.931,64	147.212,56	444.847,73	219.765,15	219.765,15
Demirli	277.292,57	227.584,00	88.280,63	167.208,09	167.208,09
Kızılseki	98.525,10	159.834,02	159.532,78	133.235,79	133.235,79
Kocaaliler	120.715,51	134.375,72	44.986,97	20.127,28	20.127,28
Beşkonak	232.885,45	210.397,85	80.615,57	248.578,03	248.578,03
Karacaören	48.881,78	27.598,38	102.147,55	84.079,09	84.079,09
Çobanpınar	454.688,55	151.900,26	513.817,43	282.656,25	282.656,25
Karaseki	94.953,99	216.902,90	97.100,56	183.613,67	183.613,67

Kooperatiflerin, ormancılık örgütünden beklentileri incelendiğinde ilk sırada vahidi fiyatların arttırılması beklentisi gelmektedir. Kooperatiflerin büyük çoğunluğunun temel işi ormancılık üretimi olduğu için bu beklenti olağandır. 1996 yılından itibaren yürürlükte olan 288 sayılı tebliğe göre belirlenen birim fiyatların günümüz koşullarına yeterince cevap vermediği aşıkardır. Bu nedenle OGM tarafından güncelleme çalışmaları devam etmektedir. Bunun yanında diğer önemli beklentiler; daha fazla iş ve eğitim verilmesi (üretim, pazarlama, iş güvenliği vb.) şeklinde sıralanmaktadır (Şekil 4.7). Günşen (2006) de çalışmasında, benzer şekilde %32 birim fiyatlar arttırılsın, %22 sosyal güvence verilsin, %17 kredi arttırılsın ve geri ödemede kolaylık sağlansın, %17 daha

fazla iş verilsin, kooperatifçilik, üretim, ormancılık işleri, ürün değerlendirme ve pazarlama konularında eğitim verilsin sonucuna ulaşmıştır.

Şekil 4.7. Kooperatiflerin ormancılık örgütünden beklentileri

Başkanların %54,3'ü kooperatiflerine verilen iş miktarının yeterli olduğunu, düşünmektedir. Yeterli olduğunu düşünenlerin büyük bir bölümü ortaokul ve lise mezunlarıdır ($X^2= 8,729$; $sd=3$; $p<0,05$). Günşen (2006) tarafından yapılan çalışmada ise farklı olarak kooperatif başkanlarının % 65'nin orman işletmesinin verdiği işi yetersiz bulduğu sonucuna ulaşmıştır. Başkanların %91,4'ü kooperatiflerinin verilen işi zamanında bitirdiğini belirtmektedir.

Kooperatiflerin %65,7'si dikili satışla alım yapmaktadır. Dikili satış almayanların büyük bir bölümü kooperatiflerine ait makine ve ekipmanları bulunmayan kooperatiflerdir ($X^2= 4,687$; $sd=1$; $p<0,05$). Son üç yılda kooperatiflerde eğitim çalışması yapıp yapılmaması ile dikili satış alımları arasında istatistiki olarak anlamlı farklılıklar bulunmuştur ($X^2= 4,143$; $sd=1$; $p<0,05$). Yani dikili satış ile alım yapan kooperatiflerde son üç yıl içerisinde eğitim çalışmaları yapılmıştır. Dikili satışta başkanların çoğu (%85,7) tahsisli satış yöntemini tercih etmektedir. Ancak kooperatiflerine ait makine ve ekipmanları bulunmayan kooperatifler daha çok açık artırmalı dikili satış tercih etmektedir ($X^2= 5,411$; $sd=1$; $p<0,05$). Eğitim çalışması yapılmayan kooperatifler daha çok açık artırmalı dikili satış tercih etmektedir ($X^2= 3,889$; $sd=1$; $p<0,05$). Dikili satışın kooperatifin başarısında olumlu etkide bulunacağını

düşünen başkanların oranı %85,7'dir. Yörede yapılan çalışmalarda, tahsisli dikili satışlar konusunda olumlu bir görüş hakimdir (Özler, 2013; Demir, 2015).

Dikili satışta kooperatiflerin başarısını etkileyen engeller incelendiğinde, bölmeden çıkarmadaki zorluklar ilk sıradadır. Bunu diğer seçeneği altında belirtilen KDV tevkifatı ve yüklenicilerle (müteahhitlerle) yaşanan sorunlar izlemektedir (Çizelge 4.16).

Çizelge 4.16. Dikili satışta başarıyı etkileyen engeller

Seçenekler	Sayı	%
Mevzuat	4	11,8
Personel ve araç yetersizliği	5	14,7
Bölmeden çıkarmadaki zorluklar	16	47,1
Diğer	9	26,4
Yanıtsız	1	-
Toplam	35	100,0

Kooperatiflerin %71,4'ü geçmişten bugüne ORKÖY'den kredi kullanmıştır. ORKÖY'den kredi kullanan kooperatiflerin başkanlarının, %70'i projenin devam ettiğini ve yeni gelir kapısı oluşturduğunu, %20'si alınan kredinin etkisinin olmadığını, %10'nu ise alınan kredi nedeniyle kooperatifin zarar ettiğini düşünmektedir.

Kooperatiflerin %62,9'unun son 3 yılda kredi kullanmadığı, %28,7'sinin Ziraat Bankası'ndan, %8,6'sının diğer bankalardan, %8,6'sının Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'ndan ve %8,6'sının de kalkınma ajanslarından kredi kullandığı belirlenmiştir. Kurumlardan alınan kredilerin ne amaçla kullanıldığı irdelendiğinde daha çok sabit yatırım (arsa/makine vb. alımı) amacıyla bu kredilerin kullanıldığı belirlenmiştir. Yenileme ve büyüme amaçlı yatırım için kredi kullanım düzeyi çok düşüktür (%2,9).

Başkanların %77,1'i sadece kooperatifler için çalışan bir bankanın kurulmasının yararlı olacağını düşünmektedir. Günşen (2006)'da da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Kooperatiflerin, köylerde yaşayan genç nüfusa, iş olanağı sunma ve

becerilerini arttırma yönünde olanak sağlamadığını başkanların %60'ı tarafından bildirilmektedir.

4.2.8. Kooperatiflerde Başarı

Kooperatiflerde başarı için ankete katılan başkanlar tarafından belirtilen görüşler aşağıda verilmiştir;

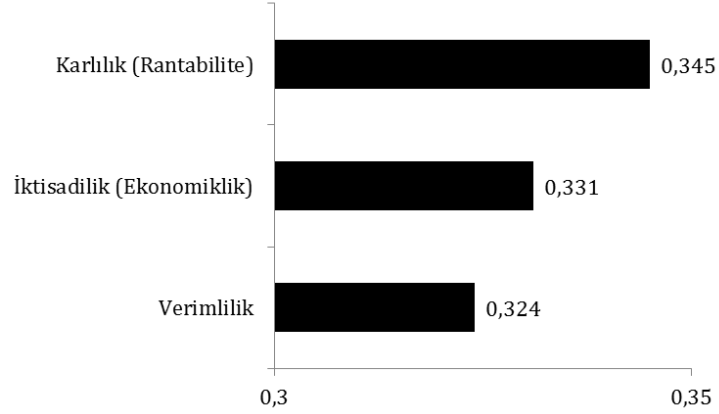
- Kooperatifin başarısı için, birden fazla alanda faaliyette bulunmanın gerekli olduğu başkanların %91,4'ü tarafından belirtilmektedir.
- Başkanların %80'i kooperatiflerde başarının artmasıyla köyden kente göçün azalacağı görüşünde birleşmektedir.
- Başkanların %62,9'u kooperatifçiliği başarılı bir işlemecilik olarak görmektedir.
- Kooperatiflerinin başarılı olduğunu düşünen başkanların oranı %82,9'dur.

Kooperatifinizi diğer kooperatiflerden ayıran en önemli özellik nedir? sorusuna, başkanların vermiş oldukları cevaplar incelendiğinde; kooperatif yönetiminin girişimci ve yeniliklere açık olması ve işlerin zamanında bitirilmesi üstün yönler olarak görülmektedir (Çizelge 4.17).

Çizelge 4.17. Kooperatifleri diğer kooperatiflerden ayıran en önemli özellikler

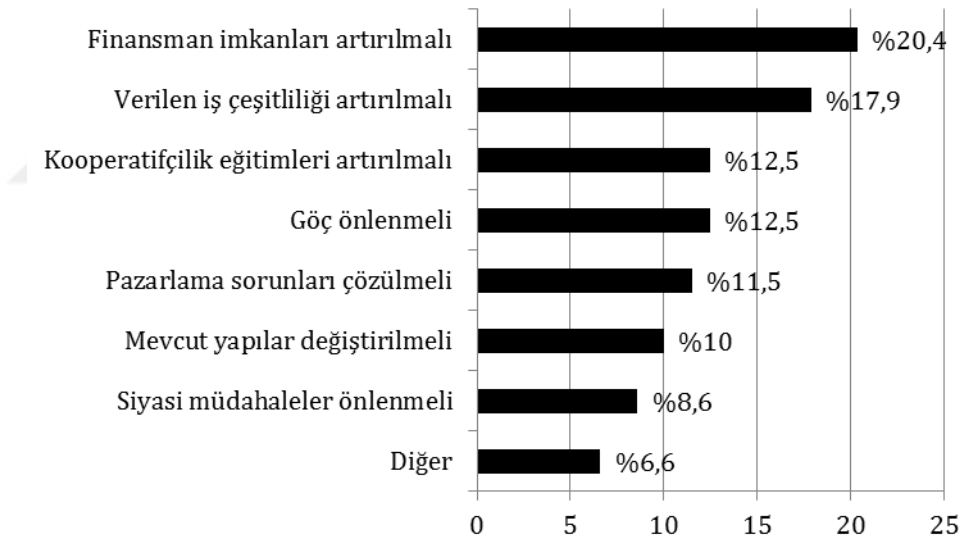
Seçenekler	Sayı	%
Ortak sayısının fazla olması	6	17,1
İşlerin zamanında bitirilmesi	11	31,4
Ormancılık işlerinden çok para kazanılması	5	14,3
Üretim ve pazarlama sorununun olmaması	1	2,9
Kooperatif yönetiminin girişimci ve yeniliklere açık olması	11	31,4
Diğer	1	2,9
Toplam	35	100,0

Kooperatifin başarısını arttıran en önemli ölçütler, işletmeler için önemli rasyonellik ölçütlerinden olan karlılık (rantabilite)'tir. İktisadilik (ekonomiklik) ve verimlilik diğer ölçütlerdir (Şekil 4.8).

Şekil 4.8. Kooperatiflerin başarısını artıran en önemli ölçütler

Kooperatiflerin, başarılı olması ve kırsal kalkınmada rolünün artması için en önemli öneri kooperatiflerin finansal yapılarının güçlendirilmesi önerisidir (Şekil 4.9). Bunu faaliyet alanlarının genişlemesi ve eğitim konuları izlemektedir.

Şekil 4.9. Kooperatiflerin başarılı olması ve kırsal kalkınmada rolünü artırmak için öneriler

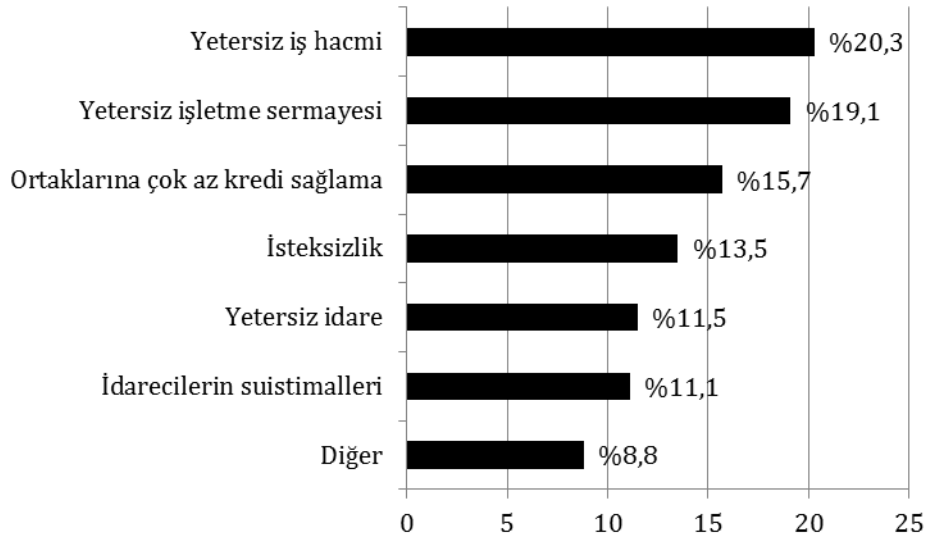
Kooperatiflerin başarıya ulaşması için devlet tarafından neler yapılması gerektiği incelendiğinde; arsa ve kredi desteği ön plana çıkmaktadır. Bunu eğitim faaliyetlerinin devlet tarafından desteklenmesi ve mevzuat düzenlemeleri izlemektedir (Çizelge 4.18). Kooperatif başkanlarının eğitim düzeyi ile verdiği cevaplar arasında istatistiki olarak anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Eğitim durumu okuryazar olanların büyük bir bölümü denetim,

ilkokul ve ortaokul mezunları arsa-kredi desteği, lise mezunu olanların büyük bir bölümü ise devletin eğitim çalışmalarını yapması gerektiğini belirtmektedir ($X^2= 26,603$; $sd=15$; $p<0,05$)

Çizelge 4.18. Kooperatiflerin başarıya ulaşması için devlet tarafından yapılması gerekenler

Seçenekler	Sayı	%
Denetim	3	8,6
Mevzuat düzenlemesi	6	17,1
Ağır para cezaları	-	-
Kooperatif kuruluşunun zorlaştırılması	3	8,6
Arsa ve kredi desteği	14	40,0
Eğitim faaliyetlerinin desteklenmesi	7	20,0
Diğer	2	5,7
TOPLAM	35	100,0

Kooperatiflerin başarısını azaltan en önemli nedenler; yetersiz iş hacmi, yetersiz işletme sermayesi ve kredi olanaklarının düşüklüğü olarak belirtilmektedir (Şekil 4.10).

Şekil 4.10. Kooperatiflerin başarısını azaltan nedenler

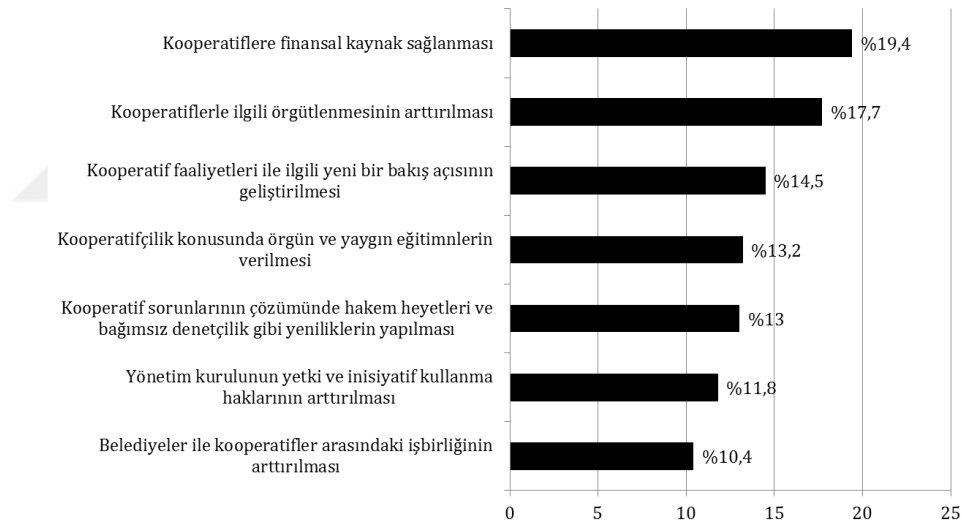
Kooperatiflerin başarısızlığının nedenleri Çizelge 4.19’da gösterilmiştir. Ortakların ilgisizliği en önemli nedendir. Bunu finansal eksilikler ve yönetimlerin ilgisizliği izlemektedir. Yönetici olarak kooperatif başkanlarının

yöneticilerin ilgisizliğini önemli nedenler arasında belirtmiş olmaları dikkati çekmektedir.

Çizelge 4.19. Kooperatiflerin başarısız olma nedenleri

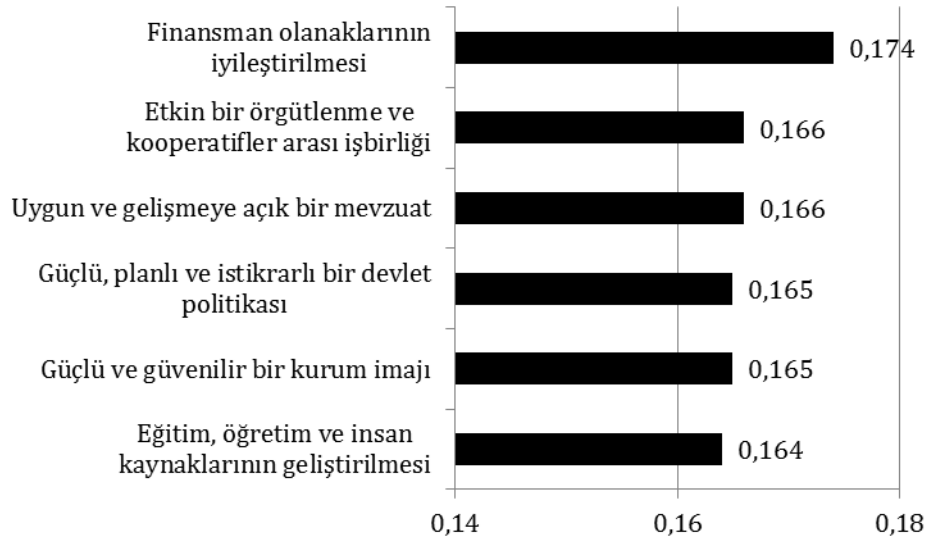
Başarısızlık Nedeni	Sayı	%
Ortakların ilgisizliği	14	40,0
Yönetimin ilgisizliği	9	25,7
Mevzuat eksikliği	3	8,6
Finansman eksiklikler	9	25,7
Toplam	35	100,0

Kooperatiflerin başarılı olması için yapılması gereken en öncelikli konu finansman desteği sağlanması olarak belirtilmektedir. Yani kooperatiflerin en önemli sorunları arasında yetersiz finansman ön plana çıkmaktadır. Devamında örgütlenme düzeyinin artırılması ve yeni bakış açılarının geliştirilmesi gelmektedir (Şekil 4.11).

Şekil 4.11. Kooperatifin başarısı için yapılması gerekenler

Kooperatiflerin başarı durumunu etkileme derecesine göre belirlenen ölçütlerin öncelikleri Şekil 4.12’de gösterilmiştir. Bir önceki paragraftaki açıklamalara benzer olarak finansman olanaklarının iyileştirilmesi birinci öncelikli (0,174) ölçüt durumundadır (Şekil 4.12). Bunu etkin bir örgütlenme ve kooperatifler arası işbirliği, uygun ve gelişmeye açık bir mevzuat izlemektedir. Esasen Şekil 4.12 incelendiğinde öncelik değerlerinin birbirine çok yakın olduğu yani, bu ölçütlerin tamamının kooperatiflerin başarı durumuna etki ettiği görülmektedir.

Şekil 4.12. Kooperatifin başarı durumunu etkileme derecesine göre ölçütlerin öncelikleri

Kooperatiflerinin geleceği hakkındaki biri olumlu diğeri de olumsuz olmak üzere iki karşıt görüş vardır. Olumlu olan görüş; yenilikçiliğe vurgu yapan ve yeniliklere açık olan ve istikrarlı bir şekilde çalışmalarını yürüten kooperatiflerin gelecekte büyüme eğiliminde olacağını ortaya koyarken, kooperatiflerin yüksek maliyetlerine karşın gelirlerinin düşük olması nedeniyle faaliyetlerin duracağını ve iş yapamaz hale geleceği şeklindeki olumsuz görüşte ortaya çıkmaktadır (Çizelge 4.20).

Çizelge 4.20. Başkanlara göre kooperatiflerinin geleceği

Gelecekteki Durum	Sayı	%
Sürekli yeniliklere açık ve istikrarlı çalışmalar sonucunda kooperatif büyüme eğiliminde olacak	19	54,3
Kooperatifin geliri masrafları karşılayamadığından dolayı faaliyetler duracak	14	40,0
Diğer	2	5,7
Toplam	35	100,0

Kooperatif giderleri en çok personel ve işçilik giderleri ve diğer genel yönetim giderlerinden oluşmaktadır (Çizelge 4.21). Bunun yanında başkanların, %80'i elde edilen gelirlerin yeni yatırımlara ayrılması gerektiğini, %14,3'ü ortaklara dağıtılması gerektiğini ve %5,7'si de yedek akçeye ayrılması gerektiğini düşünmektedir. Özüdoğru "Köy-Koop Kırklareli Birliği'nin Ekonomik Analizi ve

Yöneticilerin Kooperatif İşletmelerinin Başarısına Etkilerinin Değerlendirilmesi” konulu 2004 yılında yapmış olduğu doktora tez çalışmasında; ortakların %21,19’nun kooperatif kârlarının ortaklara dağıtılmasını, %76,27’sinin yeni yatırımlar için ayrılmasını, %0,85’nin yedek akçeye ayrılmasını ve %1,69’unun ise bu konuda herhangi bir fikri bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Çizelge 4.21. Kooperatif giderlerinin harcama kalemlerindeki payı

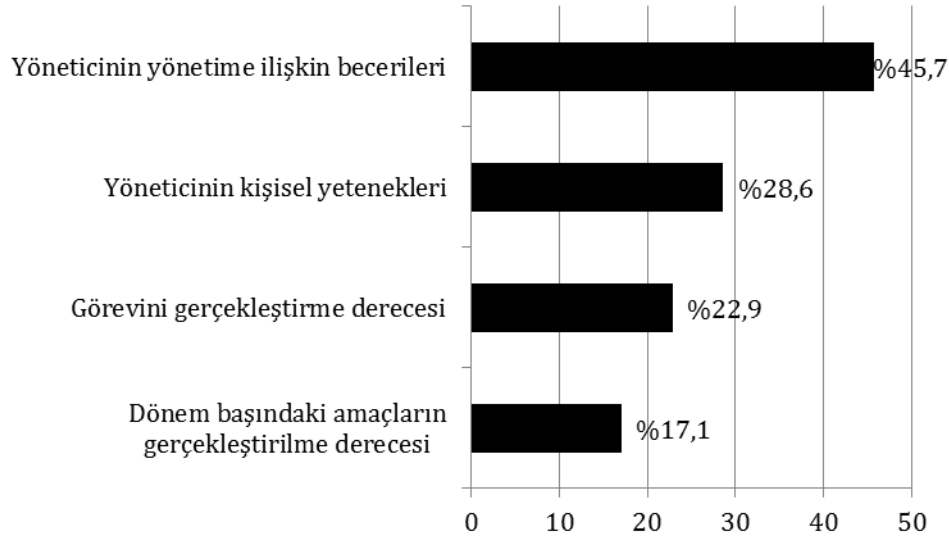
Harcama Kalemi	Sayı	%
Genel yönetim giderleri	12	34,3
Pazarlama, satış ve dağıtım giderleri	1	2,9
Personel ve işçilik giderleri	18	51,4
Diğer	4	11,4
Toplam	35	100,0

Kooperatiflerde dönem sonunda zarar oluşursa bu zarara neden olanların zararı ödemesi gerektiği görüşü öne çıkmaktadır. Bunun yanında kooperatifin gelecek yıllardaki faaliyetleri ile farkı kapatması gerektiği de bir diğer görüştür (Çizelge 4.22). Özüdoğru (2004) çalışmasında da, benzer şekilde %44,92 oranında kooperatifi zarar ettirenler tarafından veya seçilmiş yöneticiler tarafından zararın karşılanması gerektiği görüşü ortaya çıkmıştır. Bunu tam tersi bir şekilde kooperatifin zararlarının ortaklar tarafından kapatılması (%41,52) önerisi izlemektedir.

Çizelge 4.22. Kooperatif zararının nasıl kapatılması gerektiğine ilişkin görüşler

Görüşler	Sayı	%
Farkı ortaklar ödesin	-	-
Kooperatifin malları satılsın	1	2,9
Devlet ödesin	6	17,1
Zarar ettirenler ödesin	18	51,4
Kooperatif gelecek yıllardaki faaliyetleriyle farkı kapatsın	10	28,6
Toplam	35	100,0

Kooperatifte yöneticinin başarısının hangi esaslara göre değerlendirilmesi gerektiği irdelendiğinde; başkanların düşünceleri Şekil 4.13.’de gösterilmiştir.

Şekil 4.13. Yönetici başarısı değerlendirme ölçütleri*

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir

Kooperatif başkanlarına, bir yönetici olarak kooperatifin başarısında yapılması gerekenlerin neler olduğu sorulmuş alınan cevaplar Çizelge 4.23’de gösterilmiştir. Çizelge incelendiğinde yenilikçilik, işbirliği, işi zamanında bitirme, iş dağıtımında hem kooperatifin bulunduğu köyde ikamet etme hem de bizzat kooperatifin yaptığı işte çalışma önemli olarak görülmektedir.

Kooperatiflerde kimlerin başarıları düzenli bir biçimde değerlendirildiği irdelendiğinde; başkanların vermiş olduğu cevaplar Çizelge 4.24’de gösterilmiştir. Kooperatiflerde en çok işçilerin başarılı olup olmadığı değerlendirilmektedir. Üst kademe yöneticilerin başarısı ise ancak genel kurullarda gündeme gelmektedir.

Kooperatif başkanlarının yarısından fazlası kooperatiflerini %50-90 oranında başarılı olarak değerlendirmektedir (Çizelge 4.25). Kooperatiflerine ait bina, taşıt, ve ekipman bulunmayan kooperatiflerde ise yıl sonu başarı oranı %30-50 arasında değişmektedir ($X^2= 9,849$; $sd=4$; $p<0,05$).

Çizelge 4.23. Kooperatifin başarısı için yapılması gerekenlerin önem derecesi

İfade	Hiç Önemli Yok		Biraz Önemli		Orta Derece Önemli		Çok Önemli	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Yeni düşüncelere açık olma ve yenilikleri teşvik etme	-	-	1	2,9	3	8,6	31	88,6
Köydeki veya yöredeki diğer kooperatiflerle işbirliği arayışında bulunma	-	-	5	14,3	4	11,4	26	74,3
Üstlenilen işi zamanında teslim etme	-	-	-	-	-	-	35	100,0
İş dağıtımı yaparken üyelerin köyde ikamet ediyor olmasına özen gösterme	-	-	2	5,7	1	2,9	32	91,4
İş dağıtımı yaparken üyelerin bu işlerde bizzat çalışıyor olmasına özen gösterme	1	2,9	-	-	2	5,7	32	91,4

Çizelge 4.24. Kooperatifte başarıların değerlendirilme derecesi

Değerlendirilen	Sayı	%
İşçi	20	57,1
Memur	0	0
Alt Kademe Yönetici	1	2,9
Orta Kademe Yönetici	1	2,9
Üst Kademe Yönetici	8	22,8
Hiç Biri	5	14,3
Toplam	35	100,0

Çizelge 4.25. Kooperatifinizin yılsonu hedeflerinde başarı oranı

Başarı Oranı (%)	Sayı	%
0-30	6	17,1
30-50	6	17,1
50-70	10	28,6
70-90	10	28,6
90-100	3	8,6
Toplam	35	100,0

4.3. Kooperatiflerde Finansal Başarı Ölçümü

Kooperatiflerin 2009-2013 yılları arasındaki başarıları TOPSİS yöntemine göre değerlendirilmiştir. Öncelikle örnek olarak TOPSİS yönteminin aşamalarına göre 2009 yılı çözümlemesi aşağıda çizelgeler (Çizelge 4.26-4.31) halinde gösterilmiştir.

Çizelge 4.26. Karar matrisinin (A) Oluşturulması

İşl.Müd.	Kooperatif Adı	B/AT	ÖS/AT	KVB/K	AKO	NİS/A
Bucak	Karaot	0,36	0,64	0,36	0,02	0,39
	Kuyubaşı	0,30	0,70	0,68	0,15	0,14
	Avdancık	0,21	0,79	0,01	-0,20	0,98
	Yüreğil	0,73	0,27	1,16	0,07	-0,10
	Ürkütlü	0,46	0,54	0,71	0,05	0,19
	Taşıyayla	0,87	0,13	0,70	0,03	0,09
	Çamlık	0,45	0,55	0,95	0,03	0,02
	Elsazı	0,39	0,61	0,67	-0,04	0,19
	Dutalan	1,20	-0,20	3,85	0,06	-0,89
	Kargı	2,68	-1,68	6,02	-1,47	-2,24
	Demirli	0,86	0,14	0,97	0,02	0,00
	Kızılseki	0,68	0,32	1,32	0,14	-0,14
	Kocaaliler	1,28	-0,28	3,74	0,04	-0,94
	Beşkonak	0,43	0,57	1,85	0,51	-0,20
	Karacaören	0,70	0,30	2,03	0,13	-0,36
	Çobanpınar	0,16	0,84	2,60	0,04	-0,10
	Karaseki	0,62	0,38	1,19	0,17	-0,10
Sütçüler	Kızıllı	0,86	0,14	1,03	-0,07	-0,02
	Çandır	0,07	0,93	0,71	-0,17	0,03
	Melikler	0,03	0,97	0,12	0,14	0,21
	Şeyhler	0,68	0,32	1,35	0,01	-0,06
	Yeşilyurt	0,52	0,48	1,42	0,32	-0,16
	Karadiken	0,97	0,03	0,92	-0,14	0,06
	Sağrak	0,17	0,83	0,17	-0,43	0,83
	Bekirağalar	0,06	0,94	0,06	0,24	0,94
	S.Mehmetler	0,40	0,60	5,04	-0,01	-0,32
	H.Aliler	0,01	0,99	0,01	-0,07	0,66
	Çobanisa	1,00	0,00	5,25	-0,02	-0,81
	Beydili	4,23	-3,23	9,75	-1,14	-3,79
	Sipahiler	0,44	0,56	0,84	-0,04	0,08
	Yuvalı	1,15	-0,15	1,00	-0,05	0,00
	Ayvalıpınar	0,05	0,95	0,06	0,03	0,76
	Belence	0,91	0,09	0,91	-0,02	0,09
	Kesme	0,23	0,77	0,24	-0,10	0,74
	İncedere	0,05	0,95	0,20	-0,04	0,19

Çizelge 4.27. Standart karar matrisinin (R) oluşturulması

İşl.Müd.	Kooperatif Adı	B/AT	ÖS/AT	KVB/K	AKO	NIS/A
Bucak	Karaot	0,06	0,13	0,02	0,01	0,08
	Kuyubaşı	0,05	0,14	0,04	0,07	0,03
	Avdancık	0,03	0,16	0,00	-0,10	0,19
	Yüreğil	0,12	0,05	0,07	0,03	-0,02
	Ürkütlü	0,07	0,11	0,05	0,02	0,04
	Taşyayla	0,14	0,03	0,04	0,01	0,02
	Çamlık	0,07	0,11	0,06	0,01	0,00
	Elsazı	0,06	0,12	0,04	-0,02	0,04
	Dutalan	0,19	-0,04	0,25	0,03	-0,17
	Kargı	0,43	-0,34	0,38	-0,71	-0,43
	Demirli	0,14	0,03	0,06	0,01	0,00
	Kızılseki	0,11	0,06	0,08	0,07	-0,03
	Kocaaliler	0,21	-0,06	0,24	0,02	-0,18
	Beşkonak	0,07	0,11	0,12	0,25	-0,04
	Karacaören	0,11	0,06	0,13	0,06	-0,07
	Çobanpınar	0,03	0,17	0,17	0,02	-0,02
	Karaseki	0,10	0,07	0,08	0,08	-0,02
Sütçüler	Kızıllı	0,14	0,03	0,07	-0,03	0,00
	Çandır	0,01	0,19	0,05	-0,08	0,01
	Melikler	0,00	0,19	0,01	0,07	0,04
	Şeyhler	0,11	0,06	0,09	0,01	-0,01
	Yeşilyurt	0,08	0,09	0,09	0,15	-0,03
	Karadiken	0,16	0,01	0,06	-0,07	0,01
	Sağrak	0,03	0,17	0,01	-0,21	0,16
	Bekirağalar	0,01	0,19	0,00	0,11	0,18
	S.Mehmetler	0,06	0,12	0,32	-0,01	-0,06
	H.Aliler	0,00	0,20	0,00	-0,03	0,13
	Çobanisa	0,16	0,00	0,34	-0,01	-0,16
	Beydili	0,68	-0,64	0,62	-0,55	-0,74
	Sipahiler	0,07	0,11	0,05	-0,02	0,02
	Yuvalı	0,19	-0,03	0,06	-0,03	0,00
	Ayvalıpınar	0,01	0,19	0,00	0,02	0,15
	Belence	0,15	0,02	0,06	-0,01	0,02
	Kesme	0,04	0,15	0,02	-0,05	0,14
	İncedere	0,01	0,19	0,01	-0,02	0,04

Çizelge 4.28. Ağırlıklı standart karar matrisinin (V) oluşturulması

İşl.Müd.	Kooperatif Adı	B/AT	ÖS/AT	KVB/K	AKO	NIS/A
Bucak	Karaot	0,01	0,03	0,00	0,00	0,02
	Kuyubaşı	0,01	0,03	0,01	0,01	0,01
	Avdancık	0,01	0,03	0,00	-0,02	0,04
	Yüreğil	0,02	0,01	0,01	0,01	0,00
	Ürkütlü	0,01	0,02	0,01	0,00	0,01
	Taşyayla	0,03	0,01	0,01	0,00	0,00
	Çamlık	0,01	0,02	0,01	0,00	0,00
	Elsazı	0,01	0,02	0,01	0,00	0,01
	Dutalan	0,04	-0,01	0,05	0,01	-0,03
	Kargı	0,09	-0,07	0,08	-0,14	-0,09
	Demirli	0,03	0,01	0,01	0,00	0,00
	Kızılseki	0,02	0,01	0,02	0,01	-0,01
	Kocaaliler	0,04	-0,01	0,05	0,00	-0,04
	Beşkonak	0,01	0,02	0,02	0,05	-0,01
	Karacaören	0,02	0,01	0,03	0,01	-0,01
	Çobanpınar	0,01	0,03	0,03	0,00	0,00
	Karaseki	0,02	0,01	0,02	0,02	0,00
Sütçüler	Kızıllı	0,03	0,01	0,01	-0,01	0,00
	Çandır	0,00	0,04	0,01	-0,02	0,00
	Melikler	0,00	0,04	0,00	0,01	0,01
	Şeyhler	0,02	0,01	0,02	0,00	0,00
	Yeşilyurt	0,02	0,02	0,02	0,03	-0,01
	Karadiken	0,03	0,00	0,01	-0,01	0,00
	Sağrak	0,01	0,03	0,00	-0,04	0,03
	Bekirağalar	0,00	0,04	0,00	0,02	0,04
	S.Mehmetler	0,01	0,02	0,06	0,00	-0,01
	H.Aliler	0,00	0,04	0,00	-0,01	0,03
	Çobanisa	0,03	0,00	0,07	0,00	-0,03
	Beydili	0,14	-0,13	0,12	-0,11	-0,15
	Sipahiler	0,01	0,02	0,01	0,00	0,00
	Yuvalı	0,04	-0,01	0,01	-0,01	0,00
	Ayvalıpınar	0,00	0,04	0,00	0,00	0,03
	Belence	0,03	0,00	0,01	0,00	0,00
	Kesme	0,01	0,03	0,00	-0,01	0,03
	İncedere	0,00	0,04	0,00	0,00	0,01

Çizelge 4.29. İdeal (A^*) ve negatif ideal (A^-) çözümlerin oluşturulması

	B/AT	ÖS/AT	KVB/K	AKO	NIS/A
A^*	0,1361	0,0395	0,1246	0,0492	0,0381
A^-	0,0003	-0,1287	0,0001	-0,1416	-0,1473

Çizelge 4.30. Ayırım ölçülerinin hesaplanması

İşl.Müd.	Kooperatif Adı	S_i^*	S_i^-	İşl.Müd.	Kooperatif Adı	S_i^*	S_i^-
Sütçüler	Kızıllı	0,173	0,242	Bucak	Karaot	0,181	0,266
	Çandır	0,192	0,256		Kuyubaşı	0,178	0,269
	Melikler	0,189	0,276		Avdancık	0,192	0,274
	Şeyhler	0,171	0,249		Yüreğil	0,171	0,250
	Yeşilyurt	0,168	0,268		Ürkütlü	0,177	0,261
	Karadiken	0,175	0,238		Taşyayla	0,172	0,250
	Sağrak	0,201	0,262		Çamlık	0,177	0,257
	Bekirağalar	0,184	0,297		Elsazı	0,181	0,258
	S.Mehmetler	0,155	0,256		Dutalan	0,157	0,230
	H.Aliler	0,193	0,276		Kargı	0,261	0,144
	Çobanisa	0,152	0,235		Demirli	0,171	0,248
	Beydili	0,297	0,187		Kızılseki	0,169	0,255
	Sipahiler	0,180	0,254		Kocaaliler	0,158	0,226
	Yuvalı	0,170	0,238		Beşkonak	0,166	0,282
	Ayvalıpınar	0,189	0,283		Karacaören	0,166	0,250
	Belence	0,171	0,246		Çobanpınar	0,171	0,263
	Kesme	0,187	0,272		Karaseki	0,170	0,258
	İncedere	0,192	0,266				

Çizelge 4.31. İdeal çözüme göreli yakınlığın hesaplanması

İşl.Müd.	Kooperatif Adı	C_i^*	İşl.Müd.	Kooperatif Adı	C_i^*
Sütçüler	Kızıllı	0,583	Bucak	Karaot	0,595
	Çandır	0,571		Kuyubaşı	0,602
	Melikler	0,594		Avdancık	0,588
	Şeyhler	0,593		Yüreğil	0,594
	Yeşilyurt	0,615		Ürkütlü	0,596
	Karadiken	0,577		Taşyayla	0,592
	Sağrak	0,566		Çamlık	0,592
	Bekirağalar	0,617		Elsazı	0,588
	S.Mehmetler	0,622		Dutalan	0,595
	H.Aliler	0,589		Kargı	0,356
	Çobanisa	0,607		Demirli	0,592
	Beydili	0,387		Kızılseki	0,601
	Sipahiler	0,586		Kocaaliler	0,589
	Yuvalı	0,584		Beşkonak	0,630
	Ayvalıpınar	0,600		Karacaören	0,602
	Belence	0,590		Çobanpınar	0,606
	Kesme	0,593		Karaseki	0,603
	İncedere	0,581			

Yapılan değerlendirmeye göre kooperatiflerin finansal başarı sıralaması izelge 4.32’de verilmiştir. Kooperatiflerin sıralaması yıllar itibariyle değişmektedir. Örneğin 2009 yılında ilk sırada yer alan Beşkonak Tarımsal Kalkınma Kooperatifi, 2010 yılında 19, 2012 yılında ise 32. sıraya gerilemiştir. Avdancık kooperatifi açısından ise tam tersi bir durum söz konusudur. Kooperatif, 2009 yılında 25. Sırada iken 2011, 2012 ve 2013 yıllarında hep ilk beş içerisinde yer almıştır. Sağrak ve Bekirağalar kooperatifleri de genelde hep st sıralarda yer alan kooperatifler olarak dikkat çekmektedir.

Beş yılın ortalamalarına göre yapılan sıralamada ilk beş sırada yer alan kooperatifler sırasıyla; Sipahiler (0,699), Bekirağalar (0,548), Avdancık (0,541), Sağrak (0,537) ve Karaot (0,521) Tarımsal Kalkınma Kooperatifidir.

Çalışma alanı içerisinde iki işletme müdürlüğü yer aldığı için her işletme müdürlüğü sınırları içerisindeki kooperatiflerin de finansal başarı sıralaması yapılmıştır. TOPSİS puanları ve sıralamalar; izelge 4.33 ve 4.34’de verilmiştir. Sütçüler için hesaplanan sıralamalar incelediğinde (izelge 4.33); Bekirağalar ve Sağrak en başarılı kooperatifler olarak dikkati çekmektedir. Ölçütlerin ortalama değerlerine göre ilk beş sırada yer alan kooperatifler sırasıyla; Sipahiler (0,699), Bekirağalar (0,548), Sağrak (0,537), Ayvalıpınar (0,518) ve Kesme (0,514) Tarımsal Kalkınma Kooperatifidir.

Bucak için hesaplanan sıralamalar incelediğinde (izelge 4.34); Avdancık, Kuyubaşı ve Karaot en başarılı kooperatifler olarak dikkati çekmektedir. Ölçütlerin ortalama değerlerine göre ilk beş sırada yer alan kooperatifler sırasıyla; Avdancık (0,541), Karaot (0,521), Kuyubaşı (0,513), Kızılseki (0,503) ve rktl (0,495) Tarımsal Kalkınma Kooperatifidir.

Çizelge 4.32. Kooperatiflerin aldıkları TOPSİS puanları ve sıralama

İşl. Müd.	Koop. Adı	2009		2010		2011		2012		2013		Ortalama	
		Puan	Sıra	Puan	Sıra	Puan	Sıra	Puan	Sıra	Puan	Sıra	Puan	Sıra
Sütçüler	Kızıllı	0,583	29	0,480	22	0,297	26	0,410	25	0,461	24	0,474	25
	Çandır	0,571	32	0,474	27	0,180	35	0,546	3	0,443	26	0,455	28
	Melikler	0,594	16	0,494	14	0,355	15	0,444	13	0,484	16	0,504	11
	Şeyhler	0,593	17	0,569	2	0,273	31	0,392	27	0,517	6	0,483	21
	Yeşilyurt	0,615	4	0,499	11	0,314	22	0,490	6	0,516	7	0,506	10
	Karadiken	0,577	31	0,635	1	0,272	32	0,351	33	0,561	2	0,488	18
	Sağrak	0,566	33	0,525	3	0,487	2	0,425	21	0,577	1	0,537	4
	Bekirağalar	0,617	3	0,525	4	0,410	9	0,531	4	0,546	3	0,548	2
	S.Mehmetler	0,622	2	0,491	16	0,330	17	0,442	15	0,507	8	0,495	15
	H.Aliler	0,589	24	0,494	15	0,419	7	0,394	26	0,394	34	0,504	12
	Çobanisa	0,607	5	0,465	29	0,232	34	0,380	31	0,411	33	0,427	31
	Beydili	0,387	34	0,462	30	0,263	33	0,335	35	0,430	27	0,371	33
	Sipahiler	0,586	27	0,477	25	0,519	1	0,433	16	0,449	25	0,699	1
	Yuvalı	0,584	28	0,485	18	0,275	30	0,420	22	0,423	31	0,455	29
	Ayvalıpınar	0,600	11	0,502	10	0,405	11	0,428	19	0,484	17	0,518	6
	Belence	0,590	22	0,490	17	0,342	16	0,431	17	0,474	22	0,492	16
	Kesme	0,593	18	0,514	8	0,326	18	0,443	14	0,491	14	0,514	7
	İncedere	0,581	30	0,495	12	0,407	10	0,481	8	0,493	12	0,508	9
Bucak	Karaot	0,595	13	0,516	7	0,417	8	0,460	11	0,421	32	0,521	5
	Kuyubaşı	0,602	8	0,508	9	0,321	20	0,471	10	0,498	9	0,513	8
	Avdancık	0,588	25	0,520	6	0,460	3	0,495	5	0,536	5	0,541	3
	Yüreğil	0,594	15	0,386	34	0,323	19	0,380	30	0,495	10	0,370	34
	Ürkütlü	0,596	12	0,523	5	0,296	27	0,389	28	0,476	18	0,495	14
	Taşyayla	0,592	19	0,480	20	0,311	23	0,430	18	0,462	23	0,486	19
	Çamlık	0,592	20	0,480	21	0,306	24	0,385	29	0,475	21	0,480	22
	Elsazi	0,588	26	0,466	28	0,398	12	0,484	7	0,494	11	0,468	26
	Dutalan	0,595	14	0,440	33	0,283	28	0,556	1	0,491	13	0,459	27
	Kargı	0,356	35	0,461	31	0,357	14	0,553	2	0,326	35	0,423	32
	Demirli	0,592	21	0,479	23	0,314	21	0,410	24	0,476	19	0,479	24
	Kızılseki	0,601	10	0,494	13	0,375	13	0,416	23	0,541	4	0,503	13
	Kocaaliler	0,589	23	0,455	32	0,276	29	0,427	20	0,428	28	0,441	30
	Beşkonak	0,630	1	0,481	19	0,303	25	0,370	32	0,427	29	0,480	23
	Karacaören	0,602	9	0,477	24	0,428	5	0,457	12	0,476	20	0,491	17
	Çobanpınar	0,606	6	0,366	35	0,423	6	0,474	9	0,425	30	0,368	35
	Karaseki	0,603	7	0,476	26	0,457	4	0,347	34	0,484	15	0,485	20

Çizelge 4.33. Sütçüler’de faaliyet gösteren kooperatiflerin aldıkları TOPSİS puanları ve sıralama

Koop. Adı	2009		2010		2011		2012		2013		Ortalama	
	Puan	Sıra	Puan	Sıra	Puan	Sıra	Puan	Sıra	Puan	Sıra	Puan	Sıra
Kızıllı	0,583	13	0,480	14	0,297	12	0,410	13	0,461	12	0,474	14
Çandır	0,571	16	0,474	16	0,180	18	0,546	1	0,443	14	0,455	15
Melikler	0,594	6	0,494	9	0,355	7	0,444	5	0,484	9	0,504	8
Şeyhler	0,593	7	0,569	2	0,273	14	0,392	15	0,517	4	0,483	13
Yeşilyurt	0,615	3	0,499	7	0,314	11	0,490	3	0,516	5	0,506	7
Karadiken	0,577	15	0,635	1	0,272	15	0,351	17	0,561	2	0,488	12
Sağrak	0,566	17	0,525	3	0,487	2	0,425	11	0,577	1	0,537	3
Bekirağalar	0,617	2	0,525	4	0,410	4	0,531	2	0,546	3	0,548	2
S.Mehmetler	0,622	1	0,491	11	0,330	9	0,442	7	0,507	6	0,495	10
H.Aliler	0,589	10	0,494	10	0,419	3	0,394	14	0,394	18	0,504	9
Çobanisa	0,607	4	0,465	17	0,232	17	0,380	16	0,411	17	0,427	17
Beydili	0,387	18	0,462	18	0,263	16	0,335	18	0,430	15	0,371	18
Sipahiler	0,586	11	0,477	15	0,519	1	0,433	8	0,449	13	0,699	1
Yuvalı	0,584	12	0,485	13	0,275	13	0,420	12	0,423	16	0,455	16
Ayvalıpınar	0,600	5	0,502	6	0,405	6	0,428	10	0,484	10	0,518	4
Belence	0,590	9	0,490	12	0,342	8	0,431	9	0,474	11	0,492	11
Kesme	0,593	8	0,514	5	0,326	10	0,443	6	0,491	8	0,514	5
İncedere	0,581	14	0,495	8	0,407	5	0,481	4	0,493	7	0,508	6

Çizelge 4.34. Bucak’ta faaliyet gösteren kooperatiflerin aldıkları TOPSİS puanları ve sıralama

Koop. Adı	2009		2010		2011		2012		2013		Ortalama	
	Puan	Sıra	Puan	Sıra	Puan	Sıra	Puan	Sıra	Puan	Sıra	Puan	Sıra
Karaot	0,595	8	0,516	3	0,417	5	0,460	7	0,421	16	0,521	2
Kuyubaşı	0,602	4	0,508	4	0,321	10	0,471	6	0,498	3	0,513	3
Avdancık	0,588	15	0,520	2	0,460	1	0,495	3	0,536	2	0,541	1
Yüreğil	0,594	10	0,386	16	0,323	9	0,380	15	0,495	4	0,370	16
Ürkütlü	0,596	7	0,523	1	0,296	15	0,389	13	0,476	8	0,495	5
Taşyayla	0,592	11	0,480	7	0,311	12	0,430	9	0,462	12	0,486	7
Çamlık	0,592	12	0,480	8	0,306	13	0,385	14	0,475	11	0,480	9
Elsazı	0,588	16	0,466	12	0,398	6	0,484	4	0,494	5	0,468	12
Dutalan	0,595	9	0,440	15	0,283	16	0,556	1	0,491	6	0,459	13
Kargı	0,356	17	0,461	13	0,357	8	0,553	2	0,326	17	0,423	15
Demirli	0,592	13	0,479	9	0,314	11	0,410	12	0,476	9	0,479	11
Kızılseki	0,601	6	0,494	5	0,375	7	0,416	11	0,541	1	0,503	4
Kocaaliler	0,589	14	0,455	14	0,276	17	0,427	10	0,428	13	0,441	14
Beşkonak	0,630	1	0,481	6	0,303	14	0,370	16	0,427	14	0,480	10
Karacaören	0,602	5	0,477	10	0,428	3	0,457	8	0,476	10	0,491	6
Çobanpınar	0,606	2	0,366	17	0,423	4	0,474	5	0,425	15	0,368	17
Karaseki	0,603	3	0,476	11	0,457	2	0,347	17	0,484	7	0,485	8

Yıllar ve ortalamalara göre yapılan sıralama sonuçları arasındaki ilişki Sperman sıra korelasyonu ile incelenmiş ve Çizelge 4.35’de gösterilmiştir. Korelasyon analizi sonuçlarına göre, 2010 ile 2013 yılında elde edilen sıralamalarda % 99 güven düzeyinde kuvvetli ve pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir.

Ortalamalara göre yapılan sıralamalar ile 2010, 2011 ve 2013 yılları arasında da benzer şekilde ilişki olduğu belirlenmiştir.

Çizelge 4.35. Sıralama sonuçları arasındaki ilişki

Yıllar	2009	2010	2011	2012	2013	Ortalama
2009	1,000					
2010	0,074	1,000				
2011	0,102	0,143	1,000			
2012	-0,008	-0,008	0,325	1,000		
2013	0,147	0,547**	0,166	0,113	1,000	
Ortalama	0,141	0,767**	0,568**	0,256	0,457**	1,000

**p<0,01

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Dünyada ve ülkemizde çok eski zamanlardan beri kooperatifçilik ve orman köylerinde faaliyet gösteren tarımsal kalkınma kooperatifleri kırsal kesimin örgütlenmesi açısından büyük önem arz etmektedir. Orman köylerindeki tarımsal kalkınma kooperatifleri incelendiğinde çalışma hayatındaki ekonomik, siyasi ve toplumsal sorunlardan ve finansal dengelerden oldukça etkilendiği görülmektedir.

Gerek köylülerin gelir düşüklüğü gerekse yaşam koşullarının olumsuzluğu gibi sorunları olan orman köylerinin kalkındırılması için kullanılabilecek en önemli araçlardan birisi kooperatifçiliktir. Kooperatifçiliğin geliştirilmesiyle gençlerin köylerini terk etmesi önlenip köylünün kalkınmasında yeni iş imkanı oluşturulabilir.

Bucak ve Sütçüler ilçesindeki orman köylerinin nüfusu yıllar itibariyle azalış göstermektedir. Bunun başlıca nedenleri köylerdeki yaşam koşullarının olumsuzluğu, iş olanaklarının kısıtlılığı ve eğitim olanaklarının yeterli olmamasıdır. Bu gibi sorunlar köylerde yaşayan gençlerin şehirlere göç ettiğini göstermektedir.

Nitekim kooperatiflerin büyük çoğunluğunu, orta yaş grubundaki eğitim düzeyi düşük kişiler tarafından yönetilmektedir. Bu da kooperatiflerin yeni bir iş üstlenme anlamında başarılı olma şansını azaltmaktadır.

Bu çalışma kapsamındaki tarımsal kalkınma kooperatiflerinin faaliyet alanları irdelendiğinde, kooperatiflerin büyük çoğunluğunun (%97,1) orman ürünleri üretimi ve satışı alanında faaliyet göstermesi orman köylülerinin orman kaynaklarından geçimlerini sağladıklarının ve orman kaynaklarına bağımlı olduklarının göstergesidir. Dolayısıyla orman kaynaklarından faydalanmanın sürekliliğinin sağlanması köy halkının yaşam koşullarını olumlu yönde etkileyecektir. Bu bağlamda kooperatiflerin aktif çalışma sürelerine bakıldığında, kooperatiflerin yaklaşık yarısı (%54,3) yılın tamamında aktif olarak çalışmaktadır.

Kooperatiflere verilecek olan eğitimler kuşkusuz başarı düzeylerinde artışa neden olacaktır. Çalışma kapsamımızdaki tarımsal kalkınma kooperatifleri arasında son 3 yıl içerisinde eğitim çalışması yapılan kooperatif sayısı oldukça azdır. Mevcut eğitimler dikili satış alıp almama konusunda farkındalık oluşturmak açısından faydalı olmuştur. Dikili satış ormancılığımızda yeni yeni yaygınlaşmaya başlayan bir satış şekli olup, bu satış şekli konusunda eğitimler önem arz etmektedir. Hem bu konuda hem de iş sağlığı ve güvenliği, teknoloji ve mevzuat gibi diğer konularda da eğitim çalışmalarının yapılması kooperatiflerdeki başarının artmasını sağlayabilecektir.

Başkanların kooperatiflerin en önemli sorununa yönelik düşünceleri incelendiğinde, başkanların cevaplarına göre şu üç hususun öne çıktığı görülmektedir. Bunlar, birlikte hareket edememe, finansman ve eğitimidir. Birlikte hareket edememe kooperatifin içsel sorunudur. Bunu yöneticiler ve üyeler aralarında çözüme kavuşturmalıdır. Ancak finansman ve eğitime yönelik sorunlar devlet desteğiyle çözülebilir ya da en aza indirilebilir.

6831 sayılı Orman Kanununun 34. Maddesinde belirtilen haklardan kooperatiflerin %62,9'unun kısmen, %14,3'ünün ise hiç yararlanmadığı belirlenmiştir. Kooperatiflerin bu haktan daha çok yararlanmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

Kooperatiflerin ormancılık örgütünden beklentilerinin en başında vahidi fiyatların arttırılması gelmektedir. Daha sonraki beklentileri ise daha fazla iş ve eğitim verilmesidir. Kooperatiflerin büyük çoğunluğunun orman ürünleri üretimi alanında faaliyet gösterdiği düşünüldüğünde bu beklentilerinin olması gayet olağandır. Bu kapsamda vahidi fiyatların günümüz koşullarına uygun hale getirilmesi için OGM tarafından başlatılan çalışmalar hızla tamamlanmalıdır.

Dikili satışta kooperatiflerin başarısını olumsuz etkileyen unsurların en önemlileri bölmeden çıkarmadaki zorluklar ve KDV tevkifatıdır. Özellikle kooperatiflerin büyük bir bölümünün bölmeden çıkarma çalışmalarında mekanizasyondan çok emek yoğun teknolojileri benimsemiş olmaları bu

sorunun temel kaynağıdır. Gelecek yıllarda gerek verimli gerekse iktisadi çalışmak açısından kooperatiflerin sermaye yoğun teknolojileri benimsemesi zorunlu hale gelecektir. KDV tevfikatı, büyük oranda ormancılık üretim işleri ile uğraşan kooperatifler açısından ciddi bir sorun olarak görülmeye devam etmektedir. Çünkü tahsisli dikili satış ile ürün alan kooperatifler KDV tevfikatı ödemekte, ayrıca elde edilen ürünlerin piyasaya arz edilmesiyle birlikte bir kez daha tevfiyat ödemesi yapmaktadır. Bu ikili ödeme konusu zaten finansal darboğaz içerisinde olan kooperatiflere daha fazla yük getirmektedir.

Çalışma alanı içerisindeki kooperatiflerin büyük bir bölümü ORKÖY kredisi kullanmış ya da kullanmaktadır. Ancak geçmiş yıllardaki deneyimler, zirai alet ve ekipmanlar için verilen kredilerin başarısız olduğunu göstermektedir. Tarım ve hayvancılık konusundaki kredilerde de durum benzerdir. Ancak orman kaynaklarında odun üretiminde kullanılmak üzere verilen makine ve ekipmanların uygun olabileceği görülmektedir.

Başarının en önemli göstergelerinden birisi de finansal performanstır. Yörede hem Sütçüler hem de Bucak'ta finansal performansı iyi olan kooperatifler vardır. TOPSİS analizi kooperatiflerin göreceli finansal performans sıralamasını yapmak için uygun bir yöntemdir. Örneğin ORKÖY desteklemelerinde hangi kooperatiflerin öncelikle bu desteklerden faydalanması gerektiği sorusunun cevabını bu çözümlemeler ile vermek mümkündür. Çünkü TOPSİS sonuçlarına göre finansal açıdan en iyiden başlayarak yapılan sıralama aynı zamanda bir önceliklendirme anlamını da taşımaktadır.

KAYNAKLAR

- Acar, İ., Yıldırım, İ., 2000. Mandıra İşleten Dönerdere Tarımsal Kalkınma Kooperatifine Ortak İşletmelerin Ekonomik Analizi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Bilimleri Dergisi, 10 (1), 61-70.
- Acun, E. ve Geray, A.U. 1980. Orman Köylülerinin Kentleşmesi ve Orman Köy İlişkileri (Safranbolu Örneği), İ.Ü. Orman Fakültesi Yayınları, ÜYN:2640, FYN:279, 85s. İstanbul.
- Acun, 1983. Aydın İli Köylerinin ve Özellikle Orman Köylerinin Kalkındırılmaları Üzerine Araştırmalar, İÜ Orman Fakültesi Yayınları, ÜYN:3141, FYN:338, İstanbul.
- Akesen, A, Ekizoğlu, A ve Yurdakul, S. 2002. Orman Köylerini Kalkındırma Kooperatiflerinin Sorunları ve Çözüm Yolları, 1. Ulusal Ormancılık Kooperatifleri Sempozyumu, 22-23 Mart 2002, s.75-87, Kastamonu
- Akın, S., Uysal, E., 2011. Toplam Kalite Yönetimi ve Kooperatif İşletmelerde Uygulanabilirliği Üzerine Bir Araştırma: Çukobirlik Örneği. HR.Ü.Z.F. Dergisi, 15(2): 39-48
- Akyüz, Y., Bozdoğan, T., Hantekin, E., 2011. TOPSIS Yöntemiyle Finansal Performansın Değerlendirilmesi ve Bir Uygulama. Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi, 13(1): 73-92.
- Akyüz, Y., Kaya, Z. 1. Ulusal Sigorta ve Aktüerya Kongresi Bildiriler Kitabı. s.74, 6-7 Haziran 2013. Ankara.
- Alkan H., Demir E., 2013. Orman köylerinde kooperatifçiliğin gelişimine etki eden etmenler. SDÜ Orman Fakültesi Dergisi, 14(1):1-9.
- Anonim, 2001. 8. Beş Yıllık Kalkınma Planı Ormancılık Özel İhtisas Komisyon Raporu, Yayın No. DPT 2531-OİK:547, s. 358, Ankara.
- Asma A., 2005. Uzunköprü İlçesindeki Kooperatiflerin Mali Rasyolar ve Rantabilite Açısından Değerlendirilmesi. Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, 50s.
- Bayaner, A., 2005. Türkiye Tarımının Kurumsal Yapısı. Türkiye’de Tarım (Edi: Prof. Dr. Fahri Yavuz), Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, 120-129 s., Ankara
- BGTHM, 2014. Burdur İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü Kırsal Kalkınma ve Örgütlenme Şube Müdürlüğü 2014 verileri.
- Bilgin, N., Ergün E., Aytekin M., 2007. Kooperatif Ortaklarının Güven duygusu ile ortakların performans-tatmin arasındaki ilişki. Tariş’te bir uygulama. Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, cilt 22, sayı 1, ss 67-82.

- Bilgin, N., Tanıyıcı, Ş., 2008. Türkiye’de Kooperatif ve Devlet İlişkilerinin Tarihi Gelişimi. KMU İİBF Dergisi, 10 (15): 136-159.
- Coşgun, U., Bekiroğlu, S., Telek, A., 2008. Orman Köylerindeki Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerinin Etkinlik Düzeylerinin İrdelenmesi (Antalya İli Örneği), Çevre ve Orman Bakanlığı Yayın No : 375, Teknik Bülten Seri No: 34, 89s, Antalya
- Coşgun, U. ve Bekiroğlu, S., 2009. ORKÖY Kooperatif Yatırımlarının Verimli Kullanımını Sağlamak İçin Orman Köyleri Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerinin Mali Yapı Analizlerine Yönelik Ölçütlerin İrdelenmesi (Antalya İli Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri Örneği). II. Ormancılıkta Sosyo-Ekonomik Sorunlar Kongresi 19-21 Şubat 2009, s. 140-151, Isparta.
- Çağlar, M. 2009. Türkiye’de Orman Köylerinin Sosyo Ekonomik Sorunları Kooperatifleşmenin Bu sorunların Çözümüne ve Kalkınmalarına Olan Katkıları (Kastamonu-Ortalıca (Tosya) Örneği). II. Ormancılıkta Sosyo-Ekonomik Sorunlar Kongresi 19-21 Şubat 2009, s. 108-114, Isparta.
- Çıkın, T. A., 2013. Kooperatif İşletmelerinde Etkinlik ve Başarı Ölçütleri. www.elelebizbize.com Erişim Tarihi: 13.12.2013.
- Çıkın, A., Karacan, A., R., 1994. Genel Kooperatifçilik, E.Ü. Ziraat Fakültesi Yayın No: 511, İzmir.
- Daşdemir, İ. 2002. Sarıkamış ve Oltu Yöresindeki Ormancılık Kooperatiflerinin Kırsal Kalkınma ve Bölge Ormancılığı Açısından Değerlendirilmesi. 1. Ulusal Ormancılık Kooperatifleri Sempozyumu, 22-23 Mart 2002, Kastamonu, 107-128 s.
- Demir, E. 2015. Dikili Satış uygulamalarına Yönelik Sosyo-Ekonomik Çözümlemeler, SDÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, 154 s.
- Demir T.N., 2010a. Antalya İli Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerinin Ekonomik Analizi. T.C. Akdeniz Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, 124s, Antalya.
- Demir, H.H., 2010b. İmalat Sektöründe Bulanık TOPSIS Yöntemiyle Tedarikçi Seçimi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
- Demireli, E., 2010. TOPSİS Çok Kriterli Karar Verme Sistemi: Türkiye’deki Kamu Bankaları Üzerine Bir Uygulama. Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 5(1): 101-112.

- Duman, Buket; Işık, Eda Naz., 2010. TOPSİS Yöntemi Kullanılarak Toplu Taşıma Araçları İçin Yolcu Koltuğu Kumaş Tedarikçisi Seçimi. Kadir Has Üniversitesi Yöneylem Araştırması ve Endüstri Mühendisliği 30. Ulusal Kongresi slaytları 24 sayfa.
- Dülfer, E., 1982. Evaluation of Cooperative Organizations in Developing Countries, FAO, Rome.
- Ekşi, İ.H., 2007. Finansal Krizlerin Kobi'ler Üzerinde Etkileri ve Başarılı-Başarısız KOBİ'lerin Kriz Dönemi Stratejileri. Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 194s, Isparta.
- Eleren, A., Ersoy, M., 2007. Mermer Blok Kesim Yöntemlerinin Bulanık TOPSİS Yöntemiyle Değerlendirilmesi Madencilik, 46(3): 9-22.
- Emiroğlu Z., 1992. Muğla-Fethiye'de Bulunan Tarımsal Amaçlı Kooperatiflerin (1163 sayılı kanuna tabii) Pazarlayabilecekleri Ürünlerin Belirlenmesi ve Çobanlar köy kalkınma kooperatifinin örnek olay olarak incelenmesi. Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 88s.
- Erdönmez C., Başa, Ş., 2002. Kırsal Toplum, Köy-Kent Projesi ve Ormancılık Kooperatifleri, 1. Ulusal Ormancılık Kooperatifleri Sempozyumu, 22-23 Mart 2002, 187-188 s., Kastamonu.
- Ertan, A., Kaya, M, S., 2012. Çünür Sulama Kooperatifinde Kooperatif-Ortak İlişkilerinin Analizi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 2 (16): 117-129.
- Geray, C., 1981. Kırsal Türkiye'de Toplum Kalkınması ve Kooperatifçilik (Örnek Olaylar). Tuna Yayıncılık ve Dağıtım, s. 272, Ankara.
- Günşen, H, B., 2006. Batı Karadeniz Bölgesi'ndeki Ormancılık Kooperatiflerinin Sorunları ve Çözüm Önerileri (Kastamonu Örneği). Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisan Tezi, 90s.
- GTHB, 2014. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Tarım Reformu Genel Müdürlüğü Tarımsal Örgütlenme Tablosu
<http://www.tarim.gov.tr/TRGM/Duyuru/227/Tarimsal-Orgutlenme-tablosu->
Erişim Tarihi: 15/01/2015
- GTBKGM, 2012. T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü Türkiye Kooperatifçilik Strateji ve Eylem Planı (2012-2016).Ankara.
<http://koop.gtb.gov.tr>. Erişim Tarihi: 12.12.2013.
- IGTHM, 2014. Isparta İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü Kırsal Kalkınma ve Örgütlenme Şube Müdürlüğü 2014 yılı verileri, Isparta

- İnan İ. H., 2002. Kırsal Kesimde üretici örgütlenmesi ve orman köyleri kalkınma kooperatifleri. 1. Ulusal Ormancılık Kooperatifleri Sempozyumu, 22-23 Mart 2002, Kastamonu, 67-74 s.
- İnan, İ.H., 2008. Türkiye’de Tarımsal kooperatifçilik ve AB Modeli, İstanbul Ticaret Odası Yayınları Sektörel Yayınlar, Yayın No:2008-73, ISBN 978-9944-60-386-7 (Elektronik) 279 sayfa. İstanbul.
- Kalaycı, Ş. 2010. SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri, Asil Yayın Dağıtım, 5. Baskı, Ankara, 426 s.
- KGM, 2011. Dünyada Başarılı Kooperatifçilik Uygulamaları. T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Ankara, 44s.
- Kılıç, B., 2011. Samsun İlindeki Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerinde Ortak-Kooperatif İlişkilerin Analizi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, . Samsun, 158s.
- Kızılaslan, H., Menek, M., 2011. Türkiye’de Kooperatiflerin Hukuki Statüsü ve Vergiler Karşısındaki Durumu. ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, 7(13): 37-52.
- Konuk, R., 2012. Kooperatifçilik Yılı Etkinlikleri Paneli. İzmir.
http://www.konyaseker.com.tr/pankobirlik_genel_baskani_recep_konuk_kooperatifcilik_yili_etkinlikleri_kapsaminda_duzenlenen_izmirdeki_panele_katildi
Erişim Tarihi:16/03/2015
- Korkmaz, M., 2012. Orman İşletmelerinde İktisadilik Düzeyinin TOPSIS Yöntemi İle Analizi Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 13:14-20.
- OGM, 2014a. Orman Genel Müdürlüğü Türkiye Orman Varlığı 2014 Verileri, Ankara.
<http://www.ogm.gov.tr/ekutuphane/Yayinlar/T%C3%BCrkiye%20Orman%20Varl%C4%B1%C4%9F%C4%B1.pdf> (Erişim Tarihi: 05.04.2015).
- OGM, 2014b. Orman Genel Müdürlüğü 2014 Yılı Faaliyet Raporu, Ankara.
<http://www.ogm.gov.tr/ekutuphane/FaaliyetRaporu/Forms/AllItems.aspx> (Erişim Tarihi: 05.04.2015).
- OGM, 2014c. Ormancılık İstatistikleri-2012. www.ogm.gov.tr (Erişim Tarihi: 17.11.2015).
- ORKÖY, 2002. Türkiye’de Ormancılık Kooperatif İlişkilerinde Durum Değerlendirmesi, 1. Ulusal Ormancılık Kooperatifleri Sempozyumu, 22-23 Mart 2002, Kastamonu, 15-34 s.

- ORKÖY, 2010. Orman Köyleri Çalıştayı, Çevre ve Orman Bakanlığı Isparta Valiliği İl Çevre ve Orman Müdürlüğü Orman Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü. Dizisi:2. Fakülte Kitabevi Yayınları.2010.ss:131.Isparta.
- Örnek, Ü., 2015. Türkiye Köy Kalkınma ve Diğer Tarımsal Amaçlı Kooperatif Birlikleri Merkez Birliği Gazetesi. yıl:4 sayı:40 sayfa 19.
- Özdamar, K., 1999. Paket Programlar ile İstatistik Veri Analizi, Kaan Kitabevi, 1. Cilt (2. Baskı), 335s, Eskişehir.
- Özdemir, G., Keskin G., Özudoğru, H., 2011. Türkiye’de Ekonomik Krizler ve Tarımsal Kooperatiflerin Önemi. Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi, 8(1).
- Özler, T., 2013. Isparta Orman Bölge Müdürlüğü’nde Dikili Ağaç Satışlarının Değerlendirilmesi. Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, 119 s.
- Özudoğru, H., 2004. Köy-Koop Kırklareli Birliği’nin Ekonomik Analizi Ve Yöneticilerin Kooperatif İşletmelerinin Başarısına Etkilerinin Değerlendirilmesi. Doktora Tezi. YAYIN NO: 120 ISBN 975-407-155-1. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Bölümü. Ankara.
- Paksoy, M.A., 2002. 21.Yüzyılda Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerindeki Gelişmeler, Sorunları ve Çözüm Yolları. XVII. Milletlerarası Türk Kooperatifçilik Kongresi. Tebliğler-(Editör-Doç.Dr.Nevzat Aypek).
- Serinikli, N., İnan, İ.H., 2007. Edirne Köy Kalkınma Kooperatifleri Birliğinin Ekonomik Analizi. Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi, 4 (3): 237-248.
- Şahin, A., Cankurt, M., Günden, C., Miran, B., 2013. Türkiye’de Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerinde ; Ortak-Kooperatif İlişkileri. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Doğa Bilimleri Dergisi, 16 (2): 21-33.
- Şen, G., Toksoy, D., 2006. Türkiye’de Nüfus Orman İlişkisi. Ormancılıkta Sosyo-Ekonomik Sorunlar Kongresi, 26-28 Mayıs, s. 108-117, Çankırı,
- TKBTDGM, 2003. T.C. Tarım ve Köy işleri Bakanlığı Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğü Sorulu-Cevaplı Tarımsal Kooperatifçilik. Ankara.
- Toksoy, D., Ayyıldız, H. ve Gümüş, C., 2002. Orman Köylerinin Kalkındırılması Sürecinde Halkla İlişkilerin Önemi, II. Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi, s145, Kastamonu.
- Tolunay, A., Alkan, H., Korkmaz, M., Aydın, Y., 2002. Sütçüler İlçesi Orman Köylerini Kalkındırma Kooperatiflerinin Yöresel Kalkınmaya Katkıları . I. Ulusal Ormancılık Kooperatifleri Sempozyumu, 22-23 Mart 2002, s. 159-177, Kastamonu.

- Turan, N. 2002. Kooperatif İşletmelerin Ekonomik ve Toplumsal Kalkınmayı Gerçekleştirmede Başarı Sağlamalarında Etkili olan Faktörler ve Bu Faktörlerin Türk Kooperatif İşletmeciliği Açısından Ele Alınması. Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi, IV(2):83-101.
- Uygurtürk, H., Korkmaz, T., 2012. Finansal Performansın TOPSIS Çok Kriterli Karar Verme Yöntemi İle Belirlenmesi: Ana Metal Sanayi İşletmeleri Üzerine Bir Uygulama. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi 7(2): 95-115.
- Ülper, Yılmaz; 1984. Türkiye’de Tarımsal Kooperatiflerin Toplumsal Değişmeye Etkileri (Eskişehir İli Tarımsal Kredi Kooperatifleri Üzerine Bir Uygulama).T.C. Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 134ss, Eskişehir.
- Yaralıoğlu, K., 2011. TOPSİS Yöntemi.
www.deu.edu.tr/userweb/k.yaralioglu/.../TOPSIS_Yontemi.doc, [Erişim Tarihi: 27/01/2012]
- Yayar, R., Baykara, H.V., 2012. TOPSIS Yöntemi ile Katılım Bankalarının Etkinliği ve Verimliliği Üzerine Bir Uygulama. Business and Economics Research Journal, 3(4): 21-42
- Yılmaz, Ersin; Keleş Hakan; Koçak Zekeriya., 2010. Mersin İlinde Orman Kaynaklarına İlişkin İşlev Önceliklerinin Belirlenmesi. Çevre ve Orman Bakanlığı Yayın No: 431, Teknik Bülten:35, 222s.
- Yüksel, Ş. E., 2006. Kooperatiflerde Örgüt Kültürü. Yüksek Lisans Tezi, T.C. Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Yönetim Anabilim Dalı, Ankara.

EKLER

ANKET FORMU

Kooperatifin Adı:.....

Kuruluş Yılı ve Yeri:

Kooperatif Başkanı Adı-Soyadı:

Kooperatif Başkanı Yaşı:

Kooperatif Başkanı Telefon No:

Kooperatif Merkez Köyü:

Kooperatifin Kapsadığı Köyler:// Köyü/Köyleri

Merkez ve Ortak Köylerin Ormanla İlişkisi: Orman İçi / Orman Bitişiği

Kooperatifin Bağlı Olduğu Orman İşletme Şefliği:

Tarımsal Kalkınma Kooperatifinin faal olup-olmadığı: Faal / Faal değil

1. Eğitim Durumunuz:

a) Okur-Yazar b) İlkokul c) Ortaokul d) Lise e) Üniversite

**2. Kooperatifin diğer yöneticilerinin (başkan yardımcısı, muhasip üye)
çoğunlukla eğitim durumu:**

a) Okur-Yazar b) İlkokul c) Ortaokul d) Lise e) Üniversite

3. Kaç yıldır kooperatif başkanısınız?

a) 0-3 b) 4-6 c) 7 ve üzeri

4. Kooperatif yıllar itibariyle toplam ortak sayısı:

2009-.....2010-.....2011-.....2012- 2013- 2014-.....

Kooperatiflerin Faaliyet Alanlarına Yönelik Sorular

5. Kooperatifinizin faaliyet alanı nedir? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir).

- ☐ Orman ürünleri üretimi ve değerlendirilmesi
- ☐ Ormancılık inşaat ve sanat yapılarının yapımı
- ☐ Ağaçlandırma
- ☐ Yöresel bitki ve meyve üretimi
- ☐ Yem, gübre, ilaç, ekipman satışı
- ☐ Diğer (seracılık)
- ☐ Diğer (hayvancılık)

6. Kooperatifin yıllık üretim potansiyeli nedir (ormancılık işleri - m3, süt üretimi - ton, sebze, meyve üretimi ton, yem -gübre satışı, diğer vb.) ?

.....

.....

7. Kooperatifin ve köyün en önemli geçim kaynağı nedir?

- ☐ Ormancılık Faaliyetleri
- ☐ Tarımsal ve Hayvansal üretim
- ☐ Ormancılık, tarım ve hayvancılık faaliyetleri
- ☐ Diğer

8. Kooperatif çalışmalarınızı yürüttüğünüz bir büro var mı? ☐ Evet ☐ Hayır
9. Kooperatifinize ait bina, arsa, taşıt var mı? ☐ Evet ☐ Hayır
10. Kooperatifiniz yılda ne kadar süreyle aktif olarak çalışmaktadır?
a) 3 ay b) 6 ay c) 9 ay d) 12 ay

Kooperatif ve Eğitim ile ilgili Sorular

11. Kooperatifte son üç yılda herhangi bir eğitim çalışması yapıldı mı?
☐ Evet ☐ Hayır

Cevabınız **evet** ise, Eğitimin konusu:

Eğitimi veren kurum ve yılı:

12. Kooperatif ortaklarının hangi konularda eğitim almasını isterdiniz. *(1en önemli olmak üzere öncelik sırasına göre sıralayınız)*

- ☐ Kooperatifçilik
☐ Yöneticilik
☐ Ormandaki üretimle ilgili teknik eğitim
☐ Pazarlama
☐ Diğer (Belirtiniz).....

13. Düzenli olarak kooperatifçilik konusunda eğitim, seminerler alsanız, bu sizin yöneticiliğinizi ve kooperatifin başarısını etkiler mi?

☐ Evet ☐ Hayır

14. Aşağıdaki hangi konularda kooperatifin daha çok eğitime ihtiyacı olduğunu düşünüyorsunuz. **En önemlisine 1 vererek sıralayınız.**

☐ Mevzuat ☐ Tarım ve Ormancılık ☐ Pazarlama ☐ İş Güvenliği ☐ Diğer

Kooperatif Kanununda Verilen Haklara İlişkin Sorular

15. Sizce kooperatifler kanunu yeterli mi? ☐ Evet ☐ Hayır

Cevabınız hayır ise nedeni:

- ☐ Kooperatifleri yeterince örgütlemiyor
☐ Parasal olanaklar sağlamıyor
☐ Kooperatifler yeterince denetlenmiyor
☐ Yönetim kuruluna yeterince inisiyatif tanımıyor
☐ Diğer (Belirtiniz)

16. Sizce yöneticilerin yetki ve sorumlulukları kanunda ve ana sözleşmede açık mı?
Evet ☐ Hayır ☐

17. Kooperatifiniz üst birliğe üye mi? ☐ Evet ☐ Hayır

Yönetime Ortakların Katılımı ve Ortaklara Sağlanan Katkılar ile İlgili Sorular

18. Kooperatifinizin ortakları genel kurul toplantılarına yeterince katılıyor mu?
☐ Hayır ☐ Bazen ☐ Evet

19. Sizce ortaklarınız, yaptığınız işlerle yeterince ilgileniyor mu? ☐ Evet ☐ Hayır

20. Kooperatif olarak aldığınız işler, ortaklara öncelikle hangi ölçüte göre bölüştürülüyor? (Sadece 1 şık işaretleyin)
- ☐ Ortağın aile sayısına göre
☐ Ortağın sahip olduğu iş gücü, teknik donanım, kamyon, traktör göre
☐ Ortakların isteklerine göre
☐ Ortağın kooperatife sağladığı başarıya göre
☐ Diğer (Belirtiniz)
21. Kooperatifte aktif olarak çalışan kişi sayısı nedir? (.....Kişi)
22. Kooperatifte ortaklar arasında gerek iş bölümü gerekse işlerin yürütülmesi aşamasında uyum, işbirliği veya anlaşmazlık söz konusu mu?
☐ Uyum var ☐ Uyumsuzluk var ☐ Çatışma var
23. Ortaklarınıza hangi konularda yardımcı oluyorsunuz?
☐ Kredi kullanımı ☐ Ormanda üretim teknikleri ☐ Pazarlama
☐ Diğer-belirtiniz.....

Kooperatif Sorunlarına Yönelik Sorular

24. Kooperatifinizde üretilen mal ve hizmetlerin pazarlanmasında sorunlar yaşıyor mu?
☐ Sık sık yaşıyor
☐ Ara sıra yaşıyor
☐ Hiçbir zaman yaşanmıyor
25. Pazarlamada sorun yaşıyorsa aşağıdaki cevapları **en önemlisine 1 vererek sıralayınız.**
☐ Sabit satış yerinin bulunmaması
☐ Reklamı yapılamaması
☐ Üst birliğin yardım etmemesi
☐ Farklı ürünler sunamama.
☐ Hammadde eksikliği
☐ Diğer (belirtiniz).....
26. Kooperatifinizin ortakları ile yaşadığı en önemli sorun aşağıdakilerden hangisidir?
☐ Ortakların maddi durumunun yeterli olmaması
☐ Yöneticilerle ilgili suçlamalarda bulunmaları
☐ Yönetimin kararlarına veya yöneticilere sürekli muhalefet edilmesi
☐ Birlikte hareket edememe
☐ Sorun yok
27. Sizce kooperatifin en önemli sorunu nedir? (En önemlisine 1 vererek önem sırasına göre sıralayınız)
☐ Finansman
☐ Eğitim
☐ Örgütlenme
☐ Kanunlar
☐ Birlikte hareket edememe
☐ Diğer (Belirtiniz)

28. Kooperatifiniz hangi kesimlerle en çok sorun yaşamaktadır? Sorun nedir?
() Orman İşletmesi () Ortaklar () Müşteriler () Birlik
() Diğer

Sorunumuz:
.....

Kooperatif- Ormancılık İlişkisi İle ilgili Sorular

29. Çalışma alanındaki merkez ve diğer köylerdeki orman-halk ilişkileri nasıldır?

() Çok iyi () İyi () Kötü

30. 6831 sayılı orman kanununun 34. maddesinde belirtilen haktan (%25) tam olarak yararlanabiliyor musunuz?
() Hiç yararlanamıyoruz
() Kısmen yararlanabiliyoruz
() Yararlanabiliyoruz

31. (34. Madde) kapsamında herhangi bir geliriniz olmuyorsa nedeni nedir?
() Orman ürünleri işleyen tesisimiz yok
() Emvali zamanında teslim edemiyoruz. () Diğer-belirtiniz.....

32. Orman işçiliğinden (kesme, sürütme, yükleme, nakliyat, depo vb) kooperatifinizin gelirleri ne kadardır?

2009	2010	2011	2012	2013

33. Ormancılık örgütünden beklentilerinizi aşağıdaki cevapları önem sırasına göre **en önemlisine 1 vererek sıralayınız.**

- () Birim (vahidi) fiyatları arttırılsın
() Kredileri arttırılsın ve geri ödemede kolaylık sağlansın
() Çeşitli ve daha fazla iş verilsin
() Kooperatifçilik, üretim, ormancılık işleri, ürün değerlendirme ve pazarlama gibi konularda eğitim verilsin
() Diğer (belirtiniz).....

34. Kooperatifinize verilen iş miktarı yeterli mi? () Evet () Hayır

35. Kooperatifiniz aldığı işleri zamanında bitiriyor mu? () Evet () Hayır

36. Kooperatifiniz dikili satışla alım yapıyor mu? () Evet () Hayır

37. Dikili satışta hangi satış yöntemini tercih ediyorsunuz?

- () Açık arttırma ile dikili ağaç satışı
() Tahsisli Ağaç Satışı

38. Dikili satış kooperatifin başarısı üzerinde etkili midir? () Evet () Hayır

39. Dikili satışta başarınızı etkileyen zorluklar nelerdir?
☐ Mevzuat
☐ Personel ve araç yetersizliği
☐ Bölmeden çıkarmadaki zorluklar
☐ Diğer
40. ORKÖY den hiç kredi kullandınız mı? ☐ Evet ☐ Hayır
41. Eğer ORKÖY' den kredi kullandıysanız bu kooperatifin kalkınmasını ne yönde etkiledi?
☐ Proje devam etti ve yeni gelir kaynakları oluşturdu
☐ Etkisi olmadı
☐ Kooperatif zarar etti
42. Kooperatifiniz son 3 yılda hangi kurumdan kredi kullandı?
☐ Ziraat Bankası ☐ Diğer Bankalar
☐ Gıda Tarım Hayvancılık Bakanlığı
☐ Kalkınma Ajansları ☐ ORKÖY Kredileri
43. Kurumlardan aldığınız kredileri ne amaçla kullanıyorsunuz?
☐ Sabit yatırım-arsa-makine vs.
☐ Yenileme yatırımları
☐ Genişleme yatırımları
☐ Diğer (Belirtiniz).....
44. Sadece kooperatifler için çalışan bir bankanın kurulması yararlı olur muydu?
☐ Evet ☐ Hayır
45. Kooperatifiniz köylerdeki genç nüfusa iş olanakları sağlama ve bilgi, becerilerini artırmada olanak sağlıyor mu?
☐ Evet ☐ Hayır

Cevabınız Evet ise yapılan çalışmalar:

Kooperatif Başarısı İle İlgili Sorular

46. Kooperatifin gittikçe çok amaçlı olması (birden fazla alanda faaliyet göstermesi), kooperatifin başarısı için gerekli midir?
☐ Evet ☐ Hayır
47. Kooperatiflerin başarısının artmasıyla köyden kente göçü önler mi?
☐ Hiçbir şey değişmez ☐ Köyden kente göç azalır
48. Sizce Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri başarılı mı? ☐ Evet ☐ Hayır
49. Sizce kendi kooperatifiniz başarılı mı? ☐ Evet ☐ Hayır
50. Kooperatifinizi diğer kooperatiflerden ayıran en önemli özellik nedir? **Sadece 1 şık işaretleyiniz.**
☐ Ortak sayısının fazla olması
☐ İşleri zamanında bitirmesi
☐ Ormancılık işlerinden çok para kazanması
☐ Üretim ve pazarlama sorununun olmaması
☐ Kooperatif yönetiminin girişimci ve yeniliklere açık olması
☐ Diğer-belirtiniz.....

51. Kooperatifinizin başarısını arttıran en önemli ölçüt nedir? (**En önemlisine 1 vererek sıralayınız**)
- () **Kooperatifin Karlılığı:** Nakit akışının çok iyi olması, kooperatifin gelecek için çok şey vaat etmesi vs.
- () **Kooperatifin Ekonomik düşünmesi:** Bina, arsa, makine gibi sabit değerler için ayrılan fonların düşük olması, kaynaklarını doğru yerde kullanılması vs.
- () **Kooperatifin Verimlilik esaslarını dikkate alması:** İşçilerin daha hızlı, daha çok çalışması, teknoloji, iş kolu, 1 milyon TL sermaye karşılığındaki üretimi nasıl olur vs..
- () **Diğer**-belirtiniz.....
52. Kooperatiflerin başarılı olması ve kırsal kalkınmada rolünü arttırmak için aşağıdaki önerilerin **en önemlisine 1 vererek başlayarak sıralayınız.**
- () Mevcut yapıları değiştirilmeli
- () Finansman imkânları arttırılmalı
- () Pazarlama sorunları çözülmeli
- () Siyasi müdahaleler önlenmeli
- () Kooperatiflere verilen işin çeşitliliği arttırılmalı
- () Kooperatifin kurulu bulunduğu yerden göç önlenmeli
- () Kooperatifçilik ve ormancılıkla ilgili seminer ve eğitimler arttırılmalı
- () Diğer(belirtiniz).....
53. Kooperatifinizin başarıya ulaşması için devlet tarafından en çok ne yapılması gerektiğini düşünüyorsunuz? Sadece 1 şık işaretleyiniz.
- () Denetim
- () Mevzuat düzenlemesi
- () Ağır para cezaları
- () Kooperatif kuruluşunun zorlaştırılması
- () Arsa ve Kredi desteği
- () Eğitim faaliyetlerinin desteklenmesi
- () Diğer(belirtiniz).....
54. Kooperatiflerin başarısını azaltan aşağıdaki sebepleri **en önemlisine 1 vererek sıralayınız.**
- () Yetersiz İdare
- () Yetersiz İş hacmi
- () Kendi istekleriyle vazgeçme
- () Diğer nedenler.....
- () Yetersiz İşletme Sermayesi
- () Ortaklarına çok az kredi sağlama
- () İdarecilerin suistimalleri
55. Sizce kooperatifler en çok neden başarısız olur. Sadece 1 şık işaretleyiniz.
- () Ortakların ilgisizliği
- () Yönetimin ilgisizliği
- () Mevzuat eksikliği
- () Finansman eksiklikler
- () Diğer.....
56. Aşağıdakilerin hangisi yapıldığı takdirde kooperatiflerin başarısı için daha etkili olur? **En önemlisine 1 vererek sıralayınız.**
- () Kooperatifçilik eğitimlerinin ilkokuldan başlayarak verilmesi
- () Kooperatif Sorunları Hakem Heyetleri ve bağımsız denetçilik gibi yeniliklerin yapılması.
- () Kooperatiflerle ilgili örgütlenmenin artırılması, kooperatiflerin sorunlarını birlikte güç birliği içinde çözmesi.

- ☐ Kooperatiflerle ilgili sistemin değiştirilmesi ve kooperatiflerin faaliyetleriyle ilgili yeni bir bakış açısı getirilmesi.
- ☐ Kooperatiflere finansal kaynaklar ve kolaylıklar getirilmesi.
- ☐ Belediyelerle kooperatifler arasındaki işbirliğinin artırılması.
- ☐ İşlerin takibi ve kontrolüne dair usuller getirilmek şartıyla, yönetim kurulunun yetkilerinin ve inisiyatif kullanma haklarının artırılması.

57. Aşağıda verilen seçenekleri kooperatifinizin başarı durumuna etki etme derecesine göre sıralayınız. **En önemlisine 1 vermek şartıyla işaretleyiniz.**

- ☐ Güçlü ve güvenilir bir kurum imajı
- ☐ Güçlü, planlı ve istikrarlı bir devlet politikası
- ☐ Uygun ve gelişmeye açık bir yasal mevzuat
- ☐ Eğitim, öğretim ve insan kaynaklarının geliştirilmesi
- ☐ Etkin bir örgütlenme ve kooperatifler arası işbirliği
- ☐ Finansman olanaklarının iyileştirilmesi

58. Kooperatifinizin geleceğini nasıl görüyorsunuz?

- ☐ Sürekli yeniliklere açık ve istikrarlı çalışmalar sonucunda kooperatif büyüme eğiliminde olacak
- ☐ Kooperatifin geliri masrafları karşılayamadığından dolayı faaliyetler duracak
- ☐ Diğer

59. Kooperatif giderleri en çok hangi harcamalarda olmaktadır?

- ☐ Genel Yönetim Giderleri
- ☐ Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri
- ☐ Personel ve İşçilik Giderleri
- ☐ Diğer.....

60. Kooperatif kar ettiyse bu nasıl kullanılmalıdır?

- ☐ Ortaklara dağıtılmalı
- ☐ Yeni yatırımlara ayrılmalı
- ☐ Yedek Akçeye Ayrılmalı
- ☐ Diğer
- ☐ Fikrim yok

61. Kooperatif zarar ettiyse bu nasıl kapatılmalıdır?

- ☐ Farkı ortaklar ödesin
- ☐ Devlet ödesin
- ☐ Kooperatif gelecek yıllardaki faaliyetleriyle farkı kapatsın
- ☐ Diğer.....
- ☐ Kooperatifin malları satılsın
- ☐ Zarar ettirenler ödesin

62. Kooperatifte yönetici başarısı değerlendirilirken aşağıdakilerden hangisi esas alınmalıdır?

- ☐ Görevin gerçekleştirme derecesi
- ☐ Dönem başındaki amaçların gerçekleştirilme derecesi
- ☐ Yöneticinin yönetime ilişkin becerileri (Planlama, örgütlenme, liderlik v.b)
- ☐ Yöneticinin kişisel yetenekleri (Zeka, analiz yeteneği, rasyonel düşünme vb.)
- ☐ Diğer

63. Bir yönetici olarak kooperatifin başarısında aşağıda verilen değerleri kabul etme derecelerinizi işaretleyiniz?

Yeni düşüncelere açık olma ve yenilikleri teşvik etme

- ☐ Hiç önemi yok
- ☐ Biraz önemli
- ☐ Orta derece önemli
- ☐ Çok önemli

Köydeki veya yöredeki diğer kooperatiflerle işbirliği arayışlarında bulunma

() Hiç önemi yok () Biraz önemli () Orta derece önemli () Çok önemli

Üstlenilen işi zamanında teslim etme

() Hiç önemi yok () Biraz önemli () Orta derece önemli () Çok önemli

İş dağıtımı yaparken üyelerin köyde ikamet ediyor olmasına özen gösterme

() Hiç önemi yok () Biraz önemli () Orta derece önemli () Çok önemli

İş dağıtımı yaparken üyelerin bu işlerde bizzat çalışıyor olmasına özen gösterme

() Hiç önemi yok () Biraz önemli () Orta derece önemli () Çok önemli

64. Kooperatifte aşağıdakilerden hangisinin başarıları düzenli bir biçimde değerlendirilmektedir?

- () İşçilerin
- () Memurların
- () Alt kademe yöneticilerin (ustabaşı vs)
- () Orta kademe yöneticilerin (amir, müdür)
- () Üst kademe yöneticilerin (Yönet. Kur. Bşk.)
- () Hiç biri

65. Kooperatifinizin faaliyetlerinde yılsonu hedeflerinde başarı oranı nedir?

- () 0-30 () 30-50 () 50-70 () 70-90 () 100

Son olarak belirtmek istediğiniz konular.....

.....
.....
.....

KATILIMINIZ VE VERMİŞ OLDUĞUNUZ CEVAPLAR İÇİN TEŞEKKÜR EDERİZ.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Demet GÜNER

Doğum Yeri ve Yılı : İstanbul, 1981

Medeni Hali : Evli

Yabancı Dili : İngilizce

E-posta : demetgurer@ogm.gov.tr

Eğitim Durumu

Lise : Kadıköy Kazım İşmen Lisesi (1995-1998)

Lisans : İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Orman Mühendisliği
Bölümü (1999-2003)

Mesleki Deneyim

Özel Sektör Çeşitli Kurumlarda 2003-2010

İl Çevre ve Orman Müdürlüğü -Mühendis 2010-2011

Isparta Orman Bölge Müdürlüğü-Mühendis 2012-..... (halen)